

Länssstyrelsen
Skåne

REGIONAL ÅRLIG UPPFÖLJNING AV MILJÖMÅLEN- SKÅNE 2021

dnr 501-20434-2020

Titel: Regional årlig uppföljning av miljömålen – Skåne 2021

Utgiven av: Länsstyrelsen Skåne

Dnr 501-20434-2021

Innehållsförteckning

1	OM MILJÖMÅLSUPPDRAGET	5
2	SAMMANFATTNING SKÅNE LÄN	7
3	GENERATIONSMÅLET SKÅNE LÄN	9
4	BEGRÄNSAD KLIMATPÅVERKAN SKÅNE LÄN	15
5	FRISK LUFT SKÅNE LÄN	19
6	BARA NATURLIG FÖRSURNING SKÅNE LÄN	25
7	GIFTFRI MILJÖ SKÅNE LÄN	29
8	SKYDDANDE OZONSKIKT SKÅNE LÄN	33
9	SÄKER STRÅLMILJÖ SKÅNE LÄN	36
10	INGEN ÖVERGÖDNING SKÅNE LÄN	40
11	LEVANDE SJÖAR OCH VATTENDRAG SKÅNE LÄN	45
12	GRUNDEVATTEN AV GOD KVALITET SKÅNE LÄN	49
13	HAV I BALANS SAMT LEVANDE KUST OCH SKÄRGÅRD SKÅNE LÄN	53
14	MYLLRANDE VÅTMARKER SKÅNE LÄN	59
15	LEVANDE SKOGAR SKÅNE LÄN	63
16	ETT RIKT ODLINGSLANDSKAP SKÅNE LÄN	67
17	GOD BEBYGGD MILJÖ SKÅNE LÄN	71
18	ETT RIKT VÄXT OCH DJURLIV - SKÅNE	75

1 Om miljömålsuppdraget

1.1 Länsstyrelsernas och Skogsstyrelsens roller

De regionala miljömyndigheterna – Länsstyrelserna och Skogsstyrelsen – har en drivande och samordnande roll i arbetet med att nå miljömålen. De har ansvar för att regionalt prioritera, anpassa och konkretisera alla miljö kvalitetsmål. De har också ansvar för att regionalt följa upp och utvärdera miljö kvalitetsmålen. Länsstyrelserna och Skogsstyrelsen ansvarar även för det regionala arbetet med att nå miljömålen. De ska ta initiativ till och föreslå åtgärder för att nå målen i samverkan med andra myndigheter. Länsstyrelsen ska också informera om det regionala arbetet för att nå miljömålen.

1.2 Uppföljningen av miljö kvalitetsmålen

Länsstyrelserna och Skogsstyrelsen gör varje år en uppföljning av möjligheten att nå miljö kvalitetsmålen inom sitt län, enligt anvisningar av RUS. Denna regionala uppföljning är i sin tur ett underlag för den kommande årliga nationella uppföljningen av miljö kvalitetsmålen, som Naturvårdsverket redovisar till regeringen. I år är det första gången vi följer upp mot år 2030.

Länsstyrelserna har inte bedömt måluppfyllelse för miljö kvalitetsmålen Begränsad klimatpåverkan, Skyddande ozonskikt eller Säker strålmiljö. Förutsättningarna för att nå dessa mål är i huvudsak beroende av internationella insatser. Bedömning av dessa mål görs därför samlat på nationell nivå.

1.3 Mer om länets regionala arbete för miljömålen

- Skånes miljömål och miljöhandlingsprogram antogs av Länsstyrelsens styrelse den 24 november 2003. De regionala miljömålen i Skåne togs fram i samarbete med Region Skåne, Kommunförbundet Skåne och före detta Skogsvårdsstyrelsen i Södra Götaland.
- Länsstyrelsen i Skåne län antog i slutet av 2007 nya regionala miljömål och i december 2008 beslutades om regionala delmål under miljö kvalitetsmålet Ett rikt växt- och djurliv.
- Under 2009 beslutade Länsstyrelsen om nya delmål under Begränsad klimatpåverkan.
- Den 13 april 2011 beslutade Länsstyrelsen i Skåne län att aktualisera Skånes miljömål. De delmål som hade 2010 eller tidigare som målår och var uppnådda ströks. De regionala delmål som hade 2010 som målår och som inte var uppnådda fick 2012 som nytt målår. Delmål med senare målår än 2010 kvarstod. Beslutet omfattade inte de fem delmål som Skogsstyrelsen ansvarade för.
- Den senaste revideringen av de Skånes regionala miljömål gjordes den 27 juni 2013, vilket innebar att de skånska delmålen, med undantag för fem av delmålen under Begränsad klimatpåverkan, avskrevs och ersattes med generationsmålet, miljö kvalitetsmålen och etappmålen.

- Oktober 2012 ersattes miljöhandlingsprogrammet av "Skånska åtgärder för miljömålen. Regionalt åtgärdsprogram för miljö kvalitetsmålen 2012-2016". Åtgärdsprogrammet innehöll 76 åtgärder, fördelade på fem skånska utmaningar. 15 åtgärder pekades ut som strategiskt viktiga.
- Under 2015 påbörjades revideringen av åtgärdsprogrammet, och ett nytt regionalt åtgärdsprogram för miljö kvalitetsmålen 2016-2020 beslutades den 19 april 2016. *Skånska åtgärder för miljömålen 2016-2020* är baserat på samma fem skånska utmaningar och innehåller 77 prioriterade åtgärder.
- Länsstyrelsen Skåne har tillsammans med Region Skåne och Kommunförbundet Skåne, inom ramen för Klimatsamverkan Skåne, tagit fram en klimat- och energistrategi för Skåne, Ett klimatneutralt och fossilbränslefritt Skåne. Strategin beslutades i juni 2018 och innehåller även regionala klimatmål.
- Under 2020 påbörjades revideringen av åtgärdsprogrammet inför kommande period som kommer att vara ett regionalt åtgärdsprogram för miljömålen och den miljömässiga dimensionen av Agenda 2030. Beslut om det nya programmet beräknas ske i slutet av 2021.

2 Sammanfattning Skåne län

2.1 Ingress Skåne län

Inget av de tolv miljökvalitetsmål som följs upp på regional nivå bedöms kunna nås till år 2030. Samtidigt pågår mycket bra åtgärdsarbete. Det är tydligt att när tillräckliga resurser avsätts så genomförs fler åtgärder och åtgärder av mer helhetskaraktär och arbetet går framåt i en takt som gör en del av målen möjliga att nå inom överskådlig framtid – men eftersom resurserna ofta är knappa och tillfälliga riskerar arbetet att avstanna lika fort igen. Minskningstakten för växthusgasutsläpp har stannat av och det behövs skärpta nationella styrmedel tillsammans med fler regionala och lokala åtgärder. Takten måste flerdubblas de kommande åren för att Skåne ska nå sitt regionala mål om 80 procent lägre växthusgasutsläpp år 2030 jämfört med 1990.

2.2 Miljötillståndet i Skåne län

11 av de 12 miljökvalitetsmål som följs upp på regional nivå bedöms inte kunna nås till år 2030. *Grundvatten av god kvalitet* kan vara nära att nås, vilket är en mera positiv bedömning än tidigare.

Utvecklingen i miljön bedöms vara oförändrad jämfört med tidigare. Enda undantaget är *Hav i balans samt levande kust och skärgård*. Tidigare år har det saknats kunskapsunderlag för att kunna bedöma utvecklingen i miljön. Men med anledning av fiskbeståndens tillstånd bedöms utvecklingen som entydigt negativ.

Endast två mål, *Bara naturlig försurning* och *God bebyggd miljö*, bedöms ha en positiv utveckling. Miljökvalitetsmålen *Ett rikt odlingslandskap* och *Ett rikt växt- och djurliv* har en fortsatt negativ utveckling. För övriga mål går det inte att se en tydlig riktning för utvecklingen i miljön eller så finns det inte tillräckligt med underlag för att kunna göra en bedömning.

2.3 Åtgärdsarbetet i Skåne län

Många viktiga åtgärder görs i Skåne, men gemensamt för samtliga mål är att arbetet behöver påskyndas och fler åtgärder behöver vidtas för att miljömålen ska kunna nås.

Naturmiljöer i skyddade områden har skötts och restaurerats i hög takt under 2021, bland annat skötselåtgärder på rikkärrslokaler och restaurering/anläggning av småvatten för lökgröda och strandpadda. Under året har flera biotopvårdande och vandringsfrämjande åtgärder utförts i Skånes vattendrag.

Flera satsningar har gjorts för att skydda dricksvatten, som skydd av allmänna dricksvattentillgångarna, bättre koll på vattenanvändning och förbättrad vattenhushållning.

Ökad tillsyn av avloppsreningsverk och små avlopp, anläggande av våtmarker, tvåstegsdiken, strukturstyrning, reduktionsfiske har genomförts för att minska övergödningen. En studie om utsläpp av läkemedelsrester från avloppsreningsverk har genomförts och användas redan som underlag för prioritering inom tillsyn och prövning av verksamheter i länet.

Många mindre åtgärder genomförs för att nå målet om Hav i balans, men i jämförelse med pågående miljöpåverkan och kvarvarande effekter av historisk påverkan, är åtgärderna och förvaltningsförändringarna för små.

Stora satsningar på information, ökad kunskap och åtgärder för att gynna vilda pollinatörer har genomförts och bekämpandet av invasiva främmande arter fortsätter. Stora områden på både land och hav har skyddats som naturreservat, bland annat över 400 hektar skogsmark med höga naturvärden.

2.4 Tabell över Skånes bedömningar av respektive miljökvalitetsmål

Miljömål	Målbedömning (ja, nära, nej)	Miljötilstånd (trendpil)
Begränsad klimatpåverkan	Ingen regional bedömning	Ingen regional bedömning
Frisk luft	Nej	→
Bara naturlig försurning	Nej	↗
Giftfri miljö	Nej	○
Skyddande ozonskikt	Ingen regional bedömning	Ingen regional bedömning
Säker strålmiljö	Ingen regional bedömning	Ingen regional bedömning
Ingen övergödning	Nej	→
Levande sjöar och vattendrag	Nej	→
Grundvatten av god kvalitet	Nära	→
Hav i balans samt levande kust och skärgård	Nej	↘
Myllrande våtmarker	Nej	→
Levande skogar	Nej	→
Ett rikt odlingslandskap	Nej	↘
God bebyggd miljö	Nej	↗
Ett rikt växt- och djurliv	Nej	↘

3 Generationsmålet Skåne län

3.1 Sammanfattning för generationsmålet Skåne

Med mindre än tio år kvar till år 2030 är möjligheten att nå generationsmålet liten. Andelen förnybar energi ökar visserligen något men förändringstakten har saktat ner. Utvecklingen för den biologiska mångfalden är negativ, främst på grund av markanvändningen som lett till att miljöer som gynnar den biologiska mångfalden endast finns kvar som små isolerade fragment i landskapet. De motverkande åtgärder vi gör är för få och räcker inte för att vända utvecklingen. Varje år minskar arealen högklassig jordbruksmark på grund av exploatering och konkurrensen om mark är hård. I speciellt de sydvästra delarna av länet finns det mycket lite natur som är tillgänglig för friluftslivet. Inom flera områden kommer klimatförändringar förvärra situationen ytterligare. Fiskbestånden har redan minskat drastiskt. Vi är idag långt ifrån den omfattande samhällsomställningen som krävs. Ju fortare omställningen behöver gå, desto oftare kommer vi att ställas inför situationer med konflikter mellan olika mål.

3.2 Åtgärdsarbetet för generationsmålet i Skåne

3.2.1 Kulturmiljön bevaras, främjas och nyttjas hållbart

Under 2020 påbörjade Kulturmiljöenheten på Länsstyrelsen Skåne en översyn av Riksintressen för kulturmiljövården för att få uppdaterade riksintresseområden och förtydliga varför dessa är riksintressanta. Den första etappen Skogsbygd är klar.

Länsstyrelsen Skåne arbetar intensivt med den nationella planen för omprövning av vattenkraft (NAP) och har med ekonomiskt bidrag från HaV sammanställt kunskapsunderlag för åtta kvarnmiljöer i prövningsgruppen för Rönne å som tidigare saknade kulturmiljöunderlag.

Tillsammans med Lunds universitet genomför Länsstyrelsen Skåne en kartläggning av submarina stenålderslämningar längs Skånes kustområden i Östersjön, Öresund och Kattegatt, som bland annat ska resultera i förslag på fortsatta strategier utifrån ett samlat natur- och kulturmiljöperspektiv.

Länsstyrelsen Skåne har beslutat att Friluftsmuseet Kulturens Östarp ska bli kulturresevat, det andra i Skåne¹. Syftet är att bevara och utveckla den kulturhistoriska miljön, det biologiska kulturarvet samt de hävdgynnade värdena, med utgångspunkt i områdets agrara bakgrund.²

3.2.2 Kretsloppen är resurseffektiva och så långt som möjligt fria från farliga ämnen

Länsstyrelsen Skåne arbetar strategiskt med vattneffektivisering inom miljöfarliga verksamheter. En ökad medvetenhet och kunskap bland allmänheten om vattenbrist, samt varsamhet med dricksvattnet är synbara effekter.

¹ [Nyhet om beslutet om kulturresevatet Kulturens Östarp på Länsstyrelsen Skånes webbplats](#)

² Dnr 435-22969-202, Beslut om inträngsersättning.

Länsstyrelsen Skåne bedriver sedan 2012 ett länsövergripande tillsynsprojekt enligt lagen om allmänna vattentjänster. Arbetet sker i bred dialog med kommunerna och har bidragit till VA-utbyggnad, vattenskydd och lokala dagvattenåtgärder.

Länsstyrelsen Skåne har genomfört scenarioanalyser och fallstudier inom projekt Klimatsmarta masstransporter för att visa på behovet av masslogistikcentraler (MLC) för cirkulärt omhändertagande av överskottsmassor. Vidare har Länsstyrelsen påbörjat en revidering av den regionala materialförsörjningsplanen för att visa på behovet av en ökad materialåtervinning och hushållning av högkvalitativt ballast i länet.

Hållbar Utveckling Skåne har tillsammans med Region Skåne och Länsstyrelsen Skåne påbörjat ett förstudiearbete för att ta fram en regional handlingsplan för cirkulär ekonomi.

Majoriteten av de skånska kommunerna arbetar strategiskt för en giftfri vardag och med att fasa ut särskilt farliga ämnen inom byggande och renovering. Exempel på åtgärder är framtagande av kemikalieplaner och särskilda krav vid upphandlingar och nybyggnation.

3.2.3 Konsumtionsmönstren av varor och tjänster orsakar så små miljö- och hälsoproblem som möjligt

Länsstyrelsen Skåne har arbetat fram ett nytt regionalt åtgärdsprogram för miljömålen 2021-2025, som utgår från Agenda 2030. Åtgärder ska utföras tillsammans med bland annat Region Skåne, Hållbar Utveckling Skåne och kommunerna. Hållbar konsumtion och produktion är ett av de prioriterade områdena.

De skånska kommunerna arbetar framgångsrikt för att öka andelen miljöbra mat i verksamheten. Vegetariska, ekologiska eller närproducerade livsmedel serveras i allt högre grad.

Kommunerna och Region Skåne arbetar aktivt med att minska matsvinnet inom den offentliga verksamheten. Strategisk planering, matsvinnsmätningar och informationskampanjer är viktiga åtgärder. Vissa skolor och förskolor har på kort tid halverat matsvinnet.

3.2.4 Människors hälsa utsätts för minimal negativ miljöpåverkan samtidigt som miljöns positiva inverkan på människors hälsa främjas

Arbets- och miljömedicin Syd (AMM Syd) har, i samarbete med Länsstyrelsen Skåne och Region Skåne, sammanställt Miljöhälsorapporten om barn i Skåne som beskriver skånska barns hälsa och miljöexponering. Rapporten visar att allt fler barn i Skåne störs av buller. Mindre än hälften av barnen i Skåne vistas varje dag i grönområden. Barn oroar sig också för klimatförändringar³.

³ Barnmiljöhälsorapport Skåne 2021. Här är länk till rapporten:
<https://sodrasjukvardsregionen.se/download/rapport-122021-barnmiljohalsorapport-2021-skane/?wpdmdl=23830&refresh=615580d85a8b01632993496>

Söderåsens nationalpark och Kullabergs naturreservat har certifierats enligt Europarc^{4, 5} som arbetar för att främja miljöskyddet och skapa en hållbar turism tillsammans med lokalsamhället.

Länsstyrelsen Skåne har påbörjat arbetet med att ta fram en tillgänglighetsstrategi för skyddade områden och på Kullaberg har en tillgänglighetsanpassad led anlagts.

3.3 Inriktningen för samhällsomställningen

3.3.1 *Expansiv region*

Länets befolkning ökar med omkring 1 procent per år samtidigt som det råder bostadsbrist.

Tätortsexpansion och infrastrukturbyggnad, framförallt i de västra delarna av länet och runt större städer och samhällen, har lett till stor konkurrens om mark.

Drygt hälften av de nya bostäderna i Skåne förväntas tillkomma genom förtätning av befintlig bebyggelse, resten byggs på tidigare oexploaterad mark.

Det är svårt få fram tillräckligt med ballastmaterial för länets behov, inklusive till bygget av den nya fyrspåriga järnvägen mellan Lund och Malmö. Vi har också en låg grad av självförsörjning av el och kapacitetsbrist i elnätet. Effektbristen kan på kort sikt bromsa utvecklingen mot en ökad elektrifiering av industri- och transportsektorn som är en viktig del av klimatomställningen.

3.3.2 *Den goda jorden*

Den skånska åkermarken är i världsklass och präglar landskapet. I den goda jordmånen, det gynnsamma klimatet och den långa växtsäsongen växer en betydande del av Sveriges totala skörd av livsmedel. Här finns ungefär 16 procent av Sveriges jordbruksmark och länet består till nästan hälften av åker- och betesmark. Hela livsmedelssektorn spelar en nyckelroll för utvecklingen i Skåne. Det är en utmaning att bibehålla en konkurrenskraftig och robust livsmedelskedja där produktionen kan öka utan att klimatet, allmänna vattentillgångar eller den biologiska mångfalden påverkas negativt.

Under åren 2016–2020 exploaterades 763 hektar jordbruksmark i Skåne och kan därmed aldrig mer användas för livsmedelsproduktion⁶ (se figur 1). Att skydda den skånska jordbruksmarken är en nationell angelägenhet. Om vi ska ha en hållbar livsmedelsförsörjning i Sverige behöver Skånes jordbruksmark säkras som produktionsresurs. Jordbruksmarken står idag för 50 procent av värdet av svensk livsmedelsproduktion och 80 procent av dryckesproduktionen. Dess värde för olika ekosystemtjänster är också stort – inte minst markens förmåga att buffra stora vattenflöden vid kraftiga regn och lagra in kol i ett förändrat klimat.

⁴ Söderåsens nationalpark: <https://www.sverigesnationalparker.se/park/soderasens-nationalpark/nationalparksfakta/soderasen-en-hallbar-turismdestination/>

⁵ Kullabergs naturreservat: <https://www.kullabergsnatur.se/europarc/>

⁶ Jordbruksverket 2021, Exploatering av Jordbruksmark 2016-2020. Här är länk till rapporten: https://www2.jordbruksverket.se/download/18.3fe46a3117be21208098aeae/1631785978822/ra21_8.pdf

3.3.3 Skåne – sista utposten för hotade arter

Skåne är Sveriges artrikaste landskap men här finns också flest hotade arter i landet. I takt med att artvariationen minskar, sjunker också naturens förmåga att bidra med livsviktiga ekosystemtjänster som rent vatten och naturupplevelser. Skåne är ett av de län som fått extra uppdrag i pollineringsuppdraget för att genomföra åtgärder i områden som är viktiga för att bevara vildbin.

Markanvändningen står för den största negativa påverkan på den biologiska mångfalden. Exploateringen av mark, det storskaliga, rationella jordbruket och kalhuggning av skog har lett till att miljöer som gynnar den biologiska mångfalden endast finns kvar som små isolerade fragment i landskapet, dessutom avskärmade av spridningsbarriärer som bebyggelse, vägar och järnvägar.

Enbart 3,9 procent av landytan är strikt naturskyddad i form av naturreservat och nationalparker. Ytterligare mark, cirka 10 procent, har ett viss skydd från exploatering genom exempelvis Natura 2000 och strandskydd. Dessa naturskyddade områden innehåller ofta även viktiga frilufts- och kulturmiljövärden.

Förlusten av biologisk mångfald ökar snabbt. Våra insatser i mindre och geografiskt spridda projekt räcker inte för att vända utvecklingen.

Alla aktörer i länet måste ta hänsyn till arter och biotoper i sin planering och vi behöver skapa sammanhängande stråk i landskapet som underlättar för arternas naturliga spridning, både i vatten och på land. Dessa grönbå stråk behövs mest där landskapet idag är hårt nyttjat och kan också bli en tillgång för friluftslivet. Arealen tillgänglig natur för rörligt friluftsliv i de västra och sydvästra delarna av länet är lägst i landet.

3.3.4 Kollaps i fiskbeståndet

Påverkan av klimatförändringar, miljögifter, fiske och ökat antal predatorer som säl och skarv gör att vi idag ser ett sviktande fiskbestånd. Fisket i Skåne har anpassats till nedgången och minskat dramatiskt under de senaste tio åren. Det är oroande att detta inte verkar ge någon effekt. I Öresund har sill och torskkvoter minskat kraftigt och under år 2022 kommer yrkesfiske efter torsk vara förbjuden.

Det finns en god samverkan mellan länsstyrelser, regioner och kommuner för att rädda kvar ett fiske i Östersjöns hamnar. Inom ramen för ekosystembaserad hållbar fiskförvaltning finns stöd för utveckling av hållbart vattenbruk, till vård och skydd av havsmiljön samt hållbara investeringar i fisket. Men utmaningarna är stora när bestånden viker.

3.3.5 Klimatförändringen påverkar allt

Den sjätte IPCC- rapporten är tydlig. Den globala medeltemperaturen kommer att fortsätta att öka åtminstone till mitten av 2000-talet i samtliga utsläppsscenarioer som har beaktats i rapporten. Hela samhället måste anpassas till det nya klimatet med mer extremväder vilket vi i Skåne redan drabbats av vid ett flertal tillfällen.

Landsänkning, stigande hav och kraftiga regn är orostecken för den skånska kusten, urholkningen av våra sandstränder kommer intensifieras. Den varma sommaren 2018 gav oss en föraning om hur sårbart jordbruket är vid långvarig torka och vi måste

säkra tillgången på vatten, både för att kunna producera livsmedel och ha tillgång till dricksvatten vars kvalitet försämras av kraftig nederbörd och höga temperaturer.

Flera av våra redan stressade ekosystem påverkas negativt av högre temperaturer. Skåne utgör inkörsport för invasiva främmande arter från kontinenten. I ett varmare klimat kan vi förvänta oss ökad och snabbare utbredning av dessa arter som redan idag utgör ett stort hot mot den biologiska mångfalden. För att minska förekomsten av kusterosion och återskapa utarmade livsmiljöer för fiskproduktion pågår olika projekt att återplantera ålgräsängar längs med den skånska kusten.

3.3.6 *Ohållbar konsumtion och resursanvändning*

En omställning till cirkulär ekonomi är absolut nödvändig om vi ska kunna nå miljökvalitetsmålen och generationsmålet. Det behövs insatser som stimulerar såväl hållbar produktion, hållbara produkter som hållbar konsumtion så att en resurseffektiv, giftfri, cirkulär och biobaserad ekonomi kan utvecklas.

Det gäller inte bara vår import, där 57 procent av utsläppen från de svenska hushållens konsumtion uppstår i andra länder. Det gäller även hur vi hanterar resurser vid infrastrukturinvesteringar, ger incitament till hållbar produktion och konsumtion av livsmedel, reglerar byggandet, arbetar med energieffektivisering, med mera.

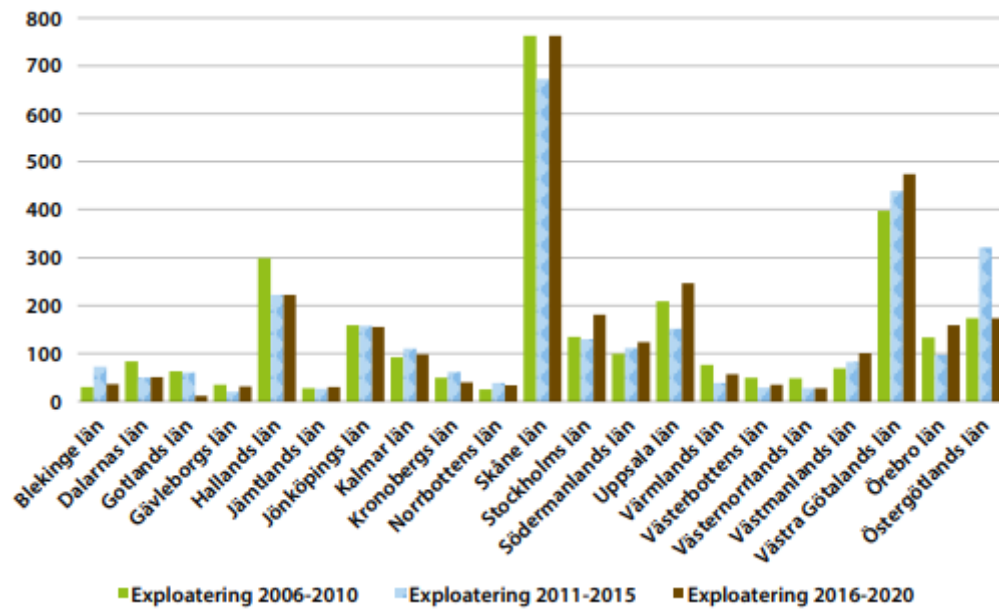
I byggintensiva Skåne är inte materialförsörjningen ändamålsenlig. Till skillnad från de flesta andra län finns det få täkter i förhållande till producerad mängd krossberg. Samtidigt förväntas ett ökande behov av ballast. Hanteringen av bygg- och rivningsavfall samt överskottsmassor sker alltför ofta i en linjär process med ineffektiva transporter, ett stort uttag av ballast, dumpning av massor och platsbrist i deponier som följd.

3.3.7 *Samverkan i hela samhället*

För att nå generationsmålet krävs en snabb och genomgripande samhällsomställning som inte är möjlig om inte åtgärder och beslut förankras och får acceptans i samhället. I Länsstyrelsen Skånes nya åtgärdsprogram för miljömålen tar vi sikte på 2030 med fokus på hållbar utveckling i ett brett perspektiv.

Agenda 2030 ger ett ramverk i arbetet framåt och på lång sikt finns det inga målkonflikter i frågan om behovet av en snabb samhällsomställning och behovet av att skydda människor, djur, natur och kultur utifrån ett hållbarhetsperspektiv. På kort sikt finns det risk för krockar.

Vi ser det i planprocessen kring den nya höghastighetsbanan mellan Hässleholm och Lund, där behovet av hållbara transporter i framtiden vägs mot skyddet av jordbruksmark och intrång i natur- och kulturmiljöer. Detsamma gäller energiomställningen. Storskaliga solcellsanläggningar är nödvändiga men förändrar natur- och kulturlandskapet, påverkar livsmedelsförsörjningen och utgör barriärer för vilt och allmänhet. En bred ansats där alla perspektiv är med är oerhört viktig i förändringsarbetet, inte minst för att undvika konflikter i samhället som i värsta fall kan skapa ett motstånd till förändringar.

Figur 1: Sammanlagd exploatering av jordbruksmark på grund av bebyggelse, vägar och järnvägar under 5-årsperioderna 2006–2010, 2011–2015 samt 2016–2020 angivet i hektar (Ha), uppdelat på län. Källa: Jordbruksverket 2021, Exploatering av Jordbruksmark 2016-2020.

4 Begränsad klimatpåverkan Skåne län

4.1 Sammanfattning för Begränsad klimatpåverkan - Skåne län

Växthusgasutsläppen i Skåne minskade med drygt 37 procent mellan 1990 och 2019, vilket främst beror på halverade utsläpp från industrin och utfasningen av fossil uppvärmning. Minskningen har stannat av och skärpta nationella styrmedel behövs, tillsammans med fler verktyg och åtgärder på regional och lokal nivå, för att uppnå en *Begränsad klimatpåverkan*. De sektorer som släpper ut mest växthusgaser är transporter, jordbruk och industri.

4.2 Utveckling i miljön och målbedömning för Begränsad klimatpåverkan - Skåne län

Miljömålet Begränsad klimatpåverkan bedöms endast på nationell nivå.

4.3 Åtgärdsarbete för Begränsad klimatpåverkan - Skåne län

4.3.1 Åtgärder på regional nivå – myndigheter

- *Klimatsamverkan Skåne*: Länsstyrelsen Skåne, Region Skåne och Skånes Kommuner samverkar för ett effektivt klimatarbete i Skåne. Fokus under året har bland annat varit effektiva och fossilfria transporter samt forskning, innovation och näringslivsutveckling.⁷
- *Klimatklivet*: 76 ansökningar om sammanlagt 566 miljoner kronor inkom till Länsstyrelsen Skåne det senaste året⁸. De investeringar som färdigställdes i Skåne under 2020 väntas årligen leda till 21 500 ton minskade utsläpp av koldioxidekvivalenter.
- *Smart förnybart*: Projektet är ett sätt för Länsstyrelsen Skåne att arbeta vidare med elektrifieringsfrågor. Projektet finansieras huvudsakligen av Energimyndigheten och pågår 2020–2022.⁹
- *Skånes Effektkommission*: Region Skåne startade i februari 2021 en effektkommission med syfte att samla aktörer för att forma en gemensam röst från Skåne med lösningsorienterade förslag för att skapa rätt förutsättningar för den elektrifiering som krävs för klimatet, hållbar tillväxt och den modernisering vi vill leda till nationell nivå.¹⁰
- *Elbilslandet Syd*: Region Skåne, Länsstyrelsen Skåne (fram till årsskiftet 2019), Skånes Kommuner, Miljöfordon Sverige, Sustainable Innovation och Malmö stad arbetar med stöd från Europeiska Regionala Utvecklingsfonden (ERUF) för att öka andelen fossilfria transporter. Projektet pågår 2018–november 2021.¹¹
- *Trafikverkets inriktningsunderlag*: Länsstyrelsen framför i sitt yttrande att ett starkare ställningstagande för fyrstegsprincipens första och andra steg

⁷ Klimatsamverkan Skåne. Läs mer på klimatsamverkanskane.se

⁸ Oktober 2020 till oktober 2021.

⁹ Läs om Smart förnybart på [Länsstyrelsen Skånes webbplats](https://lansstyrelsen.skane.se/webbplats)

¹⁰ Skånes effektkommission. Läs mer på [Region Skånes webbplats](https://region.skane.se/webbplats)

¹¹ Elbilslandet Syd. Läs mer på elbilslandetsyd.se

behövs. Väglagen behöver ändras så att staten kan bygga cykelvägar som inte ligger i direkt anslutning till en allmän väg. Namngivna vägojekt som inte är pågående behöver omprövas och Regeringen bör ge Trafikverket i uppdrag att utveckla målorienterade prognoser i syfte att styra mot ett transporteffektivt samhälle.

- *Regionplan för Skåne:* Arbetet med att ta fram en regionplan pågår. Regionplanen kan på sikt bidra till målet *Begränsad klimatpåverkan*, i synnerhet då konkurrensen om markanvändningen i Skåne är stor. I oktober 2021 är den i granskningsskedet. Behov av förbättrad vägledning har identifierats.

4.3.2 Åtgärder på kommunal nivå

- *Fossilbränslefria kommuner i Skåne 2.0:* Länsstyrelsen Skåne, Skånes Kommuner och sju skånska kommuner arbetar med stöd från ERUF för utfasning av fossila bränslen i kommunorganisationerna. Under 2020 nådde kommunerna i snitt nästan 98 procent fossilfrihet.¹²
- *Databaserad energistyrning i offentliga byggnader:* Inom Interreg Öresund-Kattegatt-Skagerrak utvecklas ett processtöd för kommuner gällande energirenovering. Arbetet ingår i Energimyndighetens sektorsstrategier för energieffektivisering (Resurseffektiv bebyggelse).¹³
- *Övrigt åtgärdsarbete:* Skånska kommuner jobbar med en rad åtgärder, bland annat insatser för ett hållbart resande genom förbättrade gång- och cykelvägar och kollektivtrafik. Nedstängningar av busslinjer och hållplatser till följd av COVID19-pandemin gör kommande satsningar ännu viktigare.

4.3.3 Åtgärder inom näringslivet

- Under året har projektet *Incitament för energieffektivisering* kontaktat verksamheter gällande deras systematiska energiarbete. Utbildningar om energitillsyn har hållits för kommunernas inspektörer. Projektet, som pågår 2016–2021, finansieras av EU:s nationella regionalfondsprogram och drivs av Energimyndigheten.¹⁴
- *Nätverk för energieffektivisering:* Länsstyrelsen Skåne och Skånes Kommuner drev 2016-februari 2021, med stöd från Nationella regionalfondstrukturprogrammet via Energimyndigheten, fem nätverk för små och medelstora företag. En energieffektivisering på 14 procent har uppnåtts.¹⁵
- *Landsbygd:* I Länsstyrelsen Skånes regi utförs rådgivning och kurser, med allt mer fokus på klimat, hållbarhet och ökad kolinlagring. Många typer av stöd finns att söka, med syfte att minska klimatpåverkan.¹⁶
- *Hållbara Företagsresor:* Länsstyrelsen Skåne och Skånes Kommuner stöttade företag för att uppnå ett mer klimatsmart resande. Mellan 2018 och 2019

¹² Fossilbränslefria kommuner. Läs mer på [Länsstyrelsen Skånes webbplats](#)

¹³ Databaserad energistyrning i offentliga byggnader. Läs mer på [Hållbar Utveckling Skånes webbplats](#)

¹⁴ Incitament för energieffektivisering. Läs mer på [Länsstyrelsen Skånes webbplats](#)

¹⁵ Länsstyrelsen Skåne, Energikontoret Skåne, 2021. Energiarbete som ger konkurrenskraft. Ladda ner broschyren från [Länsstyrelsen Skånes webbplats](#)

¹⁶ Kompetensutveckling och rådgivning till lantbrukare. Läs mer på [Länsstyrelsen Skånes webbplats](#)

minskade utsläppen från affärsresor bland företagen som deltog i projektet med nästan 50 procent. Finansiering från Energimyndigheten.¹⁷

4.4 Tillstånd och målbedömning för Begränsad klimatpåverkan - Skåne län

År 2019 var de skånska växthusgasutsläppen 5,4 miljoner ton koldioxidekvivalenter¹⁸. Växthusgasutsläppen i Skåne minskade med drygt 37 procent åren 1990–2019, vilket främst beror på halverade utsläpp från industrin och utfasningen av fossil uppvärmning. I Sverige har utsläppen under samma period minskat med runt 28 procent. Skånes växthusgasutsläpp domineras av transporter (37 procent), jordbruk (22 procent) och industri (17 procent).

Efter att de årliga utsläppen minskade snabbt under det tidiga 2010-talet har minskningstakten stannat av. Jämfört med 2018 minskade utsläppen 2019 med så lite som 2 procent. Minskningstakten måste flerdubblas de kommande åren för att Skåne ska nå sitt regionala mål om 80 procent lägre växthusgasutsläpp år 2030 jämfört med 1990.

År 2019 stod transporter och arbetsmaskiner för 37 procent av Skånes utsläpp. Dessa utsläpp har minskat med 19 procent sedan 2010¹⁹, men det är långt kvar till Skånes mål för transportsektorn om 70 procents minskning till 2030. Personbilar utgör den största utsläppsposten (65 procent), följt av tung lastbilstrafik (20 procent) och lätt lastbilstrafik (10 procent).²⁰ Andelen resor med kollektivtrafik ökade från 15 till 20 procent mellan 2013 och 2018 medan andelen resor med gång och cykel legat stilla på 26 procent.²¹ Resandet med gång och cykel måste öka för att nå målet om minst 30 procent år 2030.

Kraftfulla, långsiktiga styrmedel, huvudsakligen på nationell nivå, behövs inte minst inom infrastrukturplaneringen. Plan- och bygglagen ger inte möjlighet att förhindra eller begränsa utbyggnad enbart av klimatskäl. Länsstyrelsen saknar effektiva verktyg för att påverka kommunernas fysiska planering i klimatsmart riktning.

Lagstödet för att begränsa klimatpåverkan vid tillståndsprövning av miljöfarliga verksamheter är svagt, vilket medfört att praxis inte kunnat skapas. Det är därför relevant att se över lagstiftningen. Det finns även behov av att tidsbegränsa fler tillstånd för att på sikt kunna ompröva verksamheter och därigenom begränsa utsläppen genom att ställa hårdare krav när ny teknik utvecklas och ny kunskap om effekter framkommer.

År 2019 stod jordbruket för 22 procent av de klimatpåverkande utsläppen i Skåne, framför allt bestående av utsläpp från djurs matsmältning och gödselhantering. Utsläppen från jordbruket i Skåne har minskat med 10 procent sedan 1990, framför allt mellan åren 1990 och 2010 då djurantal och handelsgödselanvändning minskade. Takten på åtgärdsarbetet måste öka för att ytterligare minska utsläppen från denna sektor.²²

¹⁷ [Hållbara företagsresor i Skåne \(energimyndigheten.se\)](https://www.energimyndigheten.se/hallbara-foretagsresor-i-skane)

¹⁸ SMHI, Nationella emissionsdatabasen. [Nationella emissionsdatabasen](https://www.smhi.se/emissionsdatabasen)

¹⁹ SMHI, Nationella emissionsdatabasen. [Nationella emissionsdatabasen](https://www.smhi.se/emissionsdatabasen).

²⁰ SMHI, Nationella emissionsdatabasen. [Nationella emissionsdatabasen](https://www.smhi.se/emissionsdatabasen)

²¹ Region Skåne, Resvaneundersökning i Skåne. [Läs mer på Region Skånes webbplats.](https://www.region-skane.se/region-skane-webbplats)

²² SMHI, Nationella emissionsdatabasen. [Nationella emissionsdatabasen](https://www.smhi.se/emissionsdatabasen)

Utdikade våtmarker läcker stora mängder koldioxid och *återvätning av dikade våtmarker* är av mycket stor betydelse för att nå målet om Begränsad klimatpåverkan till 2030.²³ I Skåne skulle arbetet med 20 våtmarker påbörjats sommaren 2021, men bidraget drogs in.²⁴

Konsumtion av importerade produkter och tjänster är en stor utsläppskälla. Det finns behov av insatser för en cirkulär ekonomi, livsmedel med låg klimatpåverkan samt klimatsmarta offentliga inköp.

Skånes totala energianvändning 2019 var 34 TWh (16 procent lägre än 2005) varav 45 procent var förnybar. Detta är långt ifrån Skånes mål om 20 procent lägre energianvändning och 80 procent förnybar energi år 2030.

Upp mot 80 procent av elanvändningen i Skåne är import. Energiomställningen riskerar att bromsas av Skånes kapacitetsbrist och lokala effektbrist. Vindkraften står för mer än hälften av elproduktionen som sker i Skåne (1,6 TWh 2019²⁵). Intresset för att anlägga vindkraft i länet ökar och under det senaste året har det genomförts en prövning samt fem samråd om havsbaserad vindkraft (från 300 MWh upp till 1 500 MWh). Fem samråd för landbaserad vindkraft har ägt rum, varav två repoweringprojekt²⁶. Det finns även ett ökat intresse för stora solcellsparker. Det är dock oklart hur lagstiftningen hanterar målkonflikter gällande exempelvis byggande på odlingsmark.

Förslaget om produktionsstöd för biogas ökar sannolikheten för att de planerade biogasanläggningarna realiserar samtidigt som det inte räcker för att förverkliga Skånes fulla biogaspotential. Stödnivåerna behöver justeras för att nå ett nationellt produktionsmål på 10 TWh/år. Under året har en biogasanläggning tillståndsprövats och ett samråd genomförts. Nya styrmedel behövs för att öka användningen i nya marknadssegment och fler sektorer. Transportsektorn står idag för cirka 43 procent, varav kollektivtrafiken för cirka 30 procent, av den totala biogasanvändningen i Skåne.

²³ Läs mer om Skogsstyrelsens uppdrag om återvätning av dikade våtmarker för att bidra till klimatmålen på [Regeringens webbplats](#).

²⁴ Se inslag från ”Uppdrag granskning” på [svt.se](#)

²⁵ Energimyndigheten, *Antal verk, installerad effekt och vindkraftproduktion per län, 2003-*. [Ladda ner uppgifter från Energimyndighetens statistikdatabas](#).

²⁶ Svensk Vindkraft och Energimyndigheten, *Lathund – Vägen mot tillstånd för re-powering*. Ladda ner dokumentet från [Svensk Vindkrafts webbplats](#).

5 Frisk luft Skåne län

5.1 Sammanfattning för Frisk luft i Skåne

Flera av preciseringarna är nära att nås. Klimatsatsningar leder ofta till en renare luft, men sänkta kvävedioxidhalter leder även till att marknära ozon bryts ner långsammare. Åtgärder för att förhindra bildandet av marknära ozon behövs. Luftföroreningar har i många fall sitt ursprung i utsläpp utomlands, samtidigt som utsläpp från Sverige i sin tur hamnar i andra länder. Internationella samarbeten och överenskommelser om minskade utsläpp behövs för att komma tillrätta med denna problematik.

5.2 Utveckling i miljön och målbedömning för Frisk luft i Skåne

- Trenden för utvecklingen i miljön är NEUTRAL
- Nås miljö kvalitetsmålet till 2030? NEJ

5.3 Åtgärdsarbete för Frisk luft i Skåne

Mycket av den förbättring som sker av luftkvaliteten beror på åtgärder inom klimatområdet. Synergien mellan dessa miljöaspekter är tydlig då många luftföroreningar härstammar från samhällets förbränning av fossila bränslen. Fler exempel på åtgärder ges därför under uppföljningen för miljömålet Begränsad klimatpåverkan.

5.3.1 Åtgärder på regional nivå – myndigheter

- *Klimatsamverkan Skåne*: Länsstyrelsen Skåne, Region Skåne och Skånes Kommuner samverkar för ett effektivt klimatarbete i Skåne. Fokus under året har bland annat varit effektiva och fossilfria transporter samt forskning, innovation och näringslivsutveckling.²⁷
- *Klimatklivet*: 76 ansökningar om sammanlagt 566 miljoner kronor inkom till Länsstyrelsen Skåne det senaste året.
- *Elbilslandet Syd*: Region Skåne, Skånes Kommuner, Miljöfordon Sverige, Sustainable Innovation och Malmö stad arbetar med stöd från Europeiska Regionala Utvecklingsfonden (ERUF) för att öka andelen fossilfria transporter. Projektet pågår 2018-november 2021.²⁸

5.3.2 Åtgärder på kommunal nivå

- *Fossilbränslefria kommuner i Skåne 2.0*: Länsstyrelsen Skåne, Skånes Kommuner och sju skånska kommuner arbetar med stöd från Energimyndigheten och ERUF för utfasning av fossila bränslen i kommunorganisationerna. Under 2020 nådde kommunerna i snitt nästan 98 procent fossilfrihet.²⁹

²⁷ Klimatsamverkan Skåne. Läs mer på [klimatsamverkanskane.se](https://www.klimatsamverkanskane.se)

²⁸ Elbilslandet Syd. Läs mer på [elbilslandetsyd.se](https://www.elbilslandetsyd.se)

²⁹ Fossilbränslefria kommuner. Läs mer på [Länsstyrelsen Skånes webbplats](https://www.lansstyrelsen.se/skane/webbplats)

5.3.3 Åtgärder inom näringslivet

- Under året har projektet *Incitament för energieffektivisering* kontaktat verksamheter gällande deras systematiska energiarbete. Utbildningar om energitillsyn har hållits för kommunernas inspektörer. Projektet, som pågår 2016–2021, finansieras av EU:s nationella regionalfondsprogram och drivs av Energimyndigheten.³⁰
- *Nätverk för energieffektivisering*: Länsstyrelsen Skåne och Skånes Kommuner drev 2016-februari 2021 med stöd från Nationella regionalfondstrukturprogrammet via Energimyndigheten fem nätverk för små och medelstora företag. En energieffektivisering på 14 procent har uppnåtts.³¹

5.4 Tillstånd och målbedömning för Frisk luft i Skåne

Länsstyrelsen bedömer inte att målet kommer nås till 2030 med befintliga styrmedel och åtgärder. Minskningar som observeras under året följer tidigare trender av minskande halter för flera av målets preciseringar, men för marknära ozon och ozonindex förekommer fortsatta överskridanden utan tecken på minskning.

Halterna av kvävedioxid i luft används ibland som ett generellt mått på luftkvalitet och för dessa observeras minskningar på alla mätstationer i länet jämfört med föregående år. Hur väl dessa haltminskningar avspeglar det generella tillståndet kan ifrågasättas dels då motsvarande minskning inte observeras lika tydligt i lufthalter av partiklar. Framförallt är det för PM10 som minskade lufthalter är svåra att härleda, då det på sina håll förekommit ökade halter av dessa partiklar jämfört med föregående år.

Ett annat skäl att ifrågasätta kvävedioxidhalter som mått på luftkvalitet är att dessa ämnen reagerar med och bryter ner ozon. De högsta halterna av marknära ozon observeras därför i områden med låga kvävedioxidhalter, där bakgrundshaltmätningar utförs. Utan riktade åtgärder mot källorna till bildandet av marknära ozon så kommer preciseringarna för marknära ozon och ozonindex inte att kunna nås till 2030.

2020 har varit ett ovanligt år på många sätt och pandemin har bland annat haft en stor påverkan på befolkningens resmönster. För Malmö noteras exempelvis minskningar i trafikflöden, vilka i sin tur har inneburit minskade utsläpp från trafiksektorn i staden³². Hur mycket av årets minskade halter av luftföroreningar som kan tillskrivas pågående samhällsomställningar respektive den pågående pandemin är därför svårt att avgöra.

Under hösten 2021 uppdaterade WHO sina globala riktlinjer för luftkvalitet och med dessa tillkom flera skärpningar för hur höga halter av luftföroreningar som anses acceptabla att exponeras för. WHO:s tidigare riktlinjer från 2006 har utgjort ett viktigt underlag för de miljö kvalitetsnormer och miljömål som vi förhåller oss till idag och de nya riktlinjerna kan därför leda till ambitionshöjningar.

³⁰ Incitament för energieffektivisering. Läs mer på [Länsstyrelsen Skånes webbplats](#)

³¹ Länsstyrelsen Skåne, Energikontoret Skåne, 2021. Energiarbete som ger konkurrenskraft. Ladda ner broschyren från [Länsstyrelsen Skånes webbplats](#).

³² Miljöförvaltningen i Malmö stad, Luften i Malmö 2020 – Rapport nr 1/2021

5.4.1 Bensen, bensapyren, butadien och formaldehyd

Halterna av dessa föroreningar understiger utsatta utvärderingströsklar och mätningar utförs därför endast i begränsad omfattning. För bensen utfördes exempelvis lufthaltmätningar år 2017 i 32 av länets kommuner. Halterna i länets kommuner varierade mellan 0,4 och 0,8 mikrogram per kubikmeter ($\mu\text{g}/\text{m}^3$) och preciseringsgränsen innebär att halten av bensen inte överstiger 1 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ luft beräknat som ett årsmedelvärde.

Ett annat exempel är bensapyren där mätningar av urbana bakgrundshalter år 2018 visade på halter mellan 0,03 och 0,05 nanogram per kubikmeter (ng/m^3) på sex platser i länet. Preciseringsgränsen för denna förorening innebär att halten av bens(a)pyren inte överstiger 0,1 ng/m^3 luft beräknat som ett årsmedelvärde.

5.4.2 Partiklar ($\text{PM}_{2,5}$)

Årsmedelvärdet för $\text{PM}_{2,5}$ understiger miljömålspreciseringsgränsen på 10 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ vid samtliga mätstationer, se *Figur 1*. Minskning av partikelhalter mellan år 2019 och 2020 observerades både i trafikerade områden, i urban bakgrund och i den regionala bakgrundsstationen Hallahus.

Uttryckt som en 90-percentil så ligger dygnsmedelvärdet under miljömålspreciseringsgränsen på 10 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ i samtliga av länets mätstationer.

5.4.3 Partiklar (PM_{10})

Halterna av PM_{10} är fortsatt lägre än föregående år vid flera av länets mätstationer, se *Figur 2*. Minskningen som kan observeras mellan 2019 och 2020 innebär bland annat att Rådhuset i Malmö, Trollebergsvägen i Lund och Drottninggatan i Helsingborg, vilka tidigare överskridit preciseringsgränsen på 15 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ som årsmedelvärde, numera är platser som uppfyller denna precisering av miljömålet. Lufthalterna sjönk även vid Dalaplan i Malmö, där gränsen för preciseringsgränsen som årsmedelvärde numera tangeras, medan ökade halter har observerats i Landskrona och Trelleborg, med högst uppmätta halter i Trelleborg.

För Hamngatan i Trelleborg kunde även ett överskridande av 30 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ uppmätt som dygnsmedelvärde konstateras vid 66 olika mättillfällen under året³³. Den största utsläppskällan av PM_{10} -partiklar i Trelleborgs kommun är småskalig uppvärmning, vilken står för 39 procent av utsläppen, se *Figur 3*. Andra viktiga utsläppskällor i kommunen är vägtrafiken, arbetsmaskiner och sjöfarten.

5.4.4 Marknära ozon

Av mätdata från 2020 års lufthalter av marknära ozon framgår att exponering av dessa föroreningar är ett utbrett problem i hela länet, oavsett om man befinner sig i tätort eller landsbygd³⁴. Vid samtliga mätstationer förekom dagar med överskridanden av miljömålspreciseringsgränsen på 80 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ som timmedelvärde. Högst halter observerades på de regionala och urbana bakgrundsplatserna. Förklaringen till detta är förmodligen att dessa platser även har låga halter av kvävedioxid och att nedbrytningen av ozon är därmed långsam.

³³ SMHI, Datavärd luft. Ladda ner data från [SMHI:s datavärdsrapporter](#).

³⁴ SMHI, Datavärd luft, <http://www.smhi.se/data/miljo/luftmiljodata/om-luftmiljodata/om-halter-i-luft-och-nederbord-1.107020>

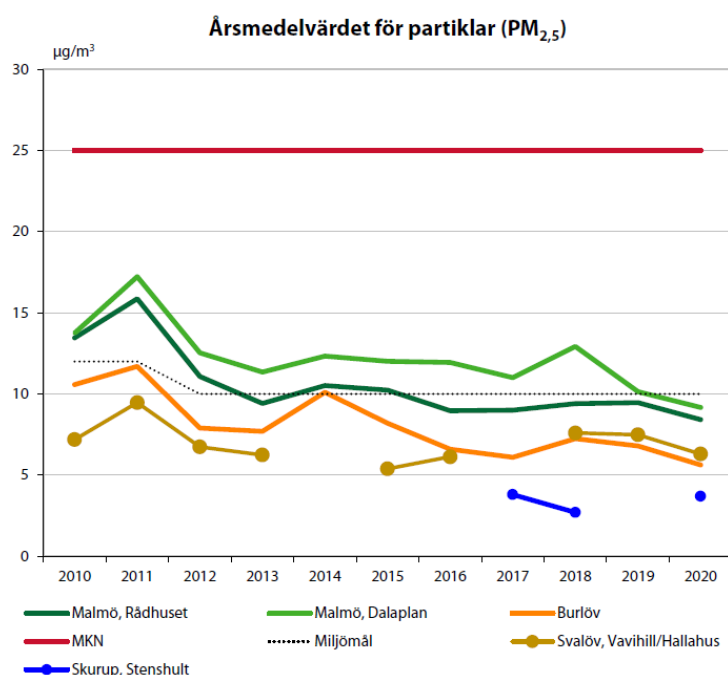
5.4.5 Ozonindex

Preciseringen för ozon och växtlighet (AOT40 under april-september 10 000 $\mu\text{g}/\text{m}^3 \cdot \text{timmar}$) överskreds vid samtliga mätplatser i Skåne län under 2020³⁵.

5.4.6 Kvävedioxid

Allmänt pekar mätningarna som utförs i länets urbana bakgrund och gaturum på minskade lufthalter av kvävedioxider under de senaste 10 åren, se *Figur 4*. Detta gäller även för Malmö där denna nedåtgående trend är tydlig. I Malmö förekommer däremot länets enda överskridande av miljömålspreciseringen av årsmedelvärdet för kvävedioxider på 20 $\mu\text{g}/\text{m}^3$, där man på Dalaplan når lufthalter med årsmedelvärde av 22 $\mu\text{g}/\text{m}^3$.

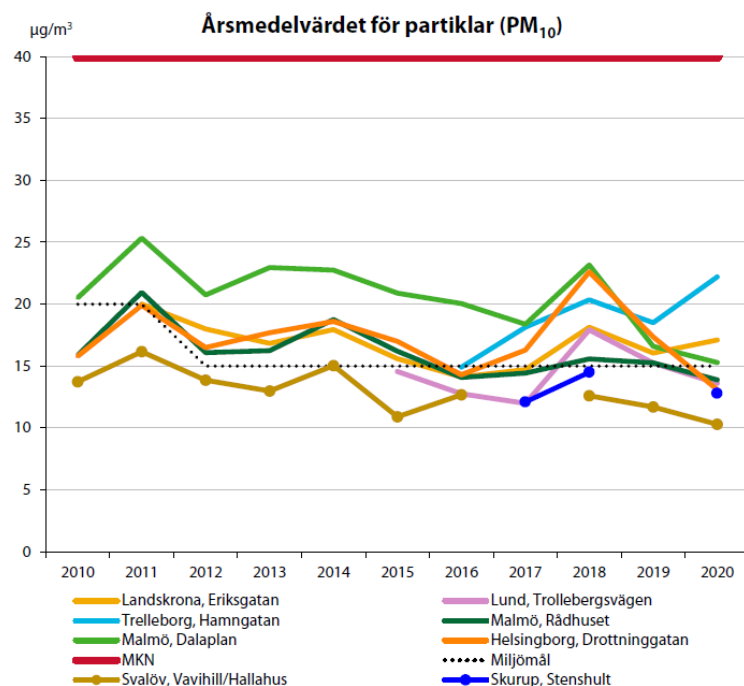
För kvävedioxid finns även en precisering för lufthalterna uttryckt som 98-percentilt timmedelvärde på 60 $\mu\text{g}/\text{m}^3$, vilket Dalaplan klarar med lufthalter på 58 $\mu\text{g}/\text{m}^3$.

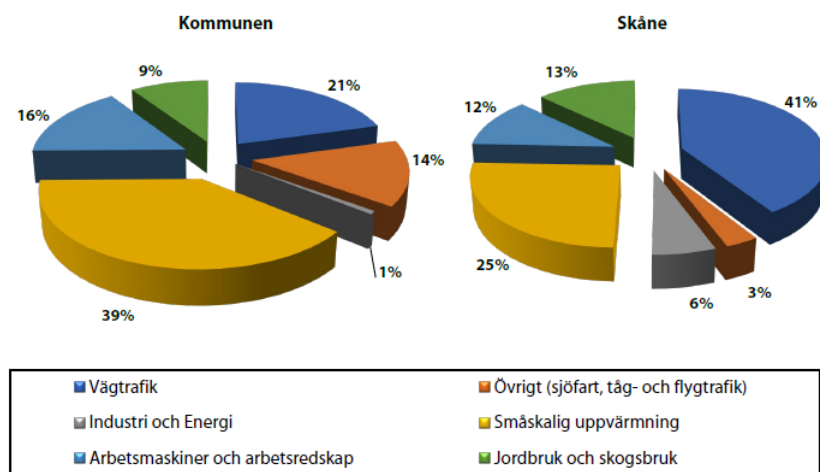
Figur 1: Årsmedelvärdet för partiklar (PM_{2,5}) under tio år inom Skånes Luftvårdsförbunds samverkansområde³⁶

³⁵ IVL, Ozonmättnätet i södra Sverige 2020, Marknära ozon i bakgrundsmiljö i södra Sverige – IVL-rapport C582

³⁶ Skånes luftvårdsförbund, Årsrapporter 2020. Ladda ner rapporterna från [Skånes luftvårdsförbunds webbplats](#).

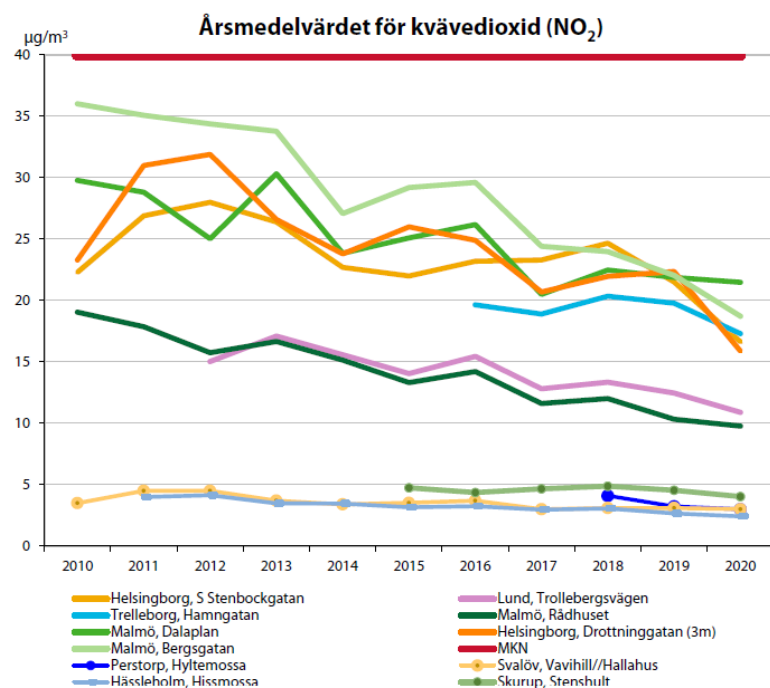
Figur 2: Årsmedelvärdet för partiklar (PM₁₀) under tio år inom Skånes Luftvårdsförbunds samverkansområde³⁷

Figur 3: Procentuell fördelning av utsläppskällor för partiklar (PM₁₀) i Trelleborgs kommun jämfört med Skåne³⁸

³⁷ Skånes luftvårdsförbund, Årsrapporter 2020. Ladda ner rapporterna från [Skånes luftvårdsförbunds webbplats](#).

³⁸ Skånes luftvårdsförbund, Årsrapporter 2020, Trelleborg. Ladda ner rapporten från [Skånes luftvårdsförbunds webbplats](#).

Figur 4: Årsmedelvärdet för kvävedioxid (NO₂) under tio år inom Skånes Luftvårdsförbunds samverkansområde³⁹

³⁹ Skånes luftvårdsförbund, Årsrapporter 2020. Ladda ner rapporterna från [Skånes luftvårdsförbunds webbplats](#).

6 Bara naturlig försurning Skåne län

6.1 Sammanfattning för Bara naturlig försurning i Skåne

Ungefär 35 procent av sjöarna i norra Skåne är försurade, men sakta minskar det försurande nedfallet. Det kalkningsarbete som Länsstyrelsen Skåne bedriver kommer i ytterligare 20–30 år vara den viktigaste åtgärden för att skapa en livskraftig biologi i sjöar och vattendrag. Minskningen av försurande nedfall gör att skogsbrukets försurande roll kommer få en större betydelse i framtiden, och åtgärder såsom askåterföring på skogsmark måste öka avsevärt.

6.2 Utveckling i miljön och målbedömning för Bara naturlig försurning i Skåne

- Trenden för utvecklingen i miljön är POSITIV
- Nås miljökvalitetsmålet till 2030? NEJ

6.3 Åtgärdsarbete för Bara naturlig försurning i Skåne

Många av de åtgärder som redovisas under miljömålen Begränsad klimatpåverkan och Frisk luft bidrar även till att uppnå målet för Bara naturlig försurning. Här listas enbart de åtgärder som genomförts i Skåne som primärt är kopplade till målet Bara naturlig försurning.

6.3.1 Åtgärder på regional nivå – myndigheter

- Länsstyrelsen Skåne har, med medel från Havs- och Vattenmyndigheten, trimmat in och kalibrerat länets 16 automatiska kalkdoserare för att optimera mängden kalk med flöden i vattendragen. Detta arbete har utförts av extern konsult och är nu färdigt. Det innebär en mer träffsäker drift av kalkdoseringen där mängden kalk ut i vattendragen kommer stämma mycket bättre överens med kalkningsbehovet. Effektiviteten av den förbrukade kalken är högre, och måluppfyllelsen i de skånska vattendragen har därmed ökat från att ligga på runt 30 procent till cirka 70 procent. Med en fortsatt kalibrering av kalkdoserarna kan man förvänta att siffran ökar ytterligare.
- Länsstyrelsen Skåne har, inom det nya åtgärdsprogrammet för kalkning, från 2019 låtit installera uppdaterade doseringsverktyg till två doserare i Osby kommun och en doserare i Östra Göinge kommun, samt installerat dammfilter i en doserare i Hässleholms kommun. Åtgärderna bekostas till 85 procent av Länsstyrelsen Skåne och 15 procent av respektive kommun.
- Länsstyrelsen Skåne har under 2021 tagit fram tre nya detaljerade planer över hur mycket kalk som ska spridas åren 2022–2024 inom Rönne-, Helge- och Skräbeåns avrinningsområden.

6.3.2 Åtgärder på kommunal nivå och inom regioner

- Kalkning av sjöar och vattendrag har sedan lång tid tillbaka varit den mest riktade åtgärdsformen mot försurning. I Skåne är kommunerna Ängelholm, Hässleholm, Osby, Östra Göinge och Bromölla huvudmän för kalkningsverksamheten. År 2020 kalkades 2 126 ton kalk ut i skånska sjöar och vattendrag av kommunerna (2019 kalkades 2 510 ton, 2018 kalkades 1 941 ton). För år 2020 registrerade

nederbördsstationen i Osby 830 mm nederbörd (2019: 960 mm; 2018: 531 mm). Eftersom Skåne har 16 flödesreglerade kalkdoserare blir mängderna starkt korrelerade med nederbörden. Att kalkningen har positiv effekt råder det inget tvivel om, men biologiskt visar kalkningen inte alltid den förväntade, positiva effekten, och där återhämtning sker går den vanligen långsamt.

6.3.3 Åtgärder inom näringslivet

- Som kompensation för uttag av biomassa ur skogen sker askåterföring. Genom askåterföring återförs såväl baskatjoner som motverkar försurning som näring. Under 2020 återfördes 8 941 ton aska på 2 490 hektar skogsmark, vilket är en fortsatt ökning jämfört med året innan och verkar spegla en kraftigt ökad trend jämfört med perioden 2012–2016. Omfattningen av askåterföringen regleras av marknaden.

6.3.4 Övriga åtgärder

- Vattenrådet i Stensån, som rinner i gränsen mellan Skåne och Halland, har fått LOVA-medel från Länsstyrelserna i Skåne och Halland för att utföra biotopförbättrande åtgärder, som ska gynna biologin i Stensån nedströms Vemmentorpsjön, fram till 2022.⁴⁰

6.4 Tillstånd och målbedömning för Bara naturlig försurning i Skåne

Länsstyrelsen Skåne bedömer att miljökvalitetsmålet inte kommer kunna nås till 2030 med befintliga och beslutade styrmedel och åtgärder. Efterhand som nedfallet av svavel minskar, liksom sjöfartens försurande utsläpp, kommer skogsbrukets påverkan på markförsurningen i framtiden att öka i betydelse. Därför kommer en ökning av askåterföring i de skogsmarker som är försurade vara en viktig framtida insats. Det som hindrar denna utveckling idag är att det saknas ekonomiska incitament för att öka askåterföring i de områden där det behövs.

Det är i norra Skåne som skogsmarken är mycket starkt försurningspåverkad, och många sjöar där visar fortsatt på betydande försurningspåverkan. Den naturliga återhämtningen i marken är mycket långsam och även om den negativa försurningstrenden i avrinnande skogsmarksvatten kan ha brutits i några skogsmarksområden läcker stora skogsmarktytor fortfarande kväve. Trots det pekar de genomförda insatserna och den påbörjade förändringen på att utvecklingen går åt rätt håll, om än långsamt.

6.4.1 Svavelnedfallet minskar och pH ökar i skånska sjöar och vattendrag

Lufthalterna av svaveldioxid, SO₂, har sedan 2001 minskat med mellan 53 och 63 procent vid två mätplatser i Skåne⁴¹. Minskningen är statistiskt säkerställd. Svavelhalter och syrakoncentrationer minskar också i okalkade referensvatten⁴².

⁴⁰ Läs mer om Fiskevårdsåtgärder på [Stensåns vattenråds webbplats](#)

⁴¹ Pihl Karlsson, G., Hellsten, S., Akselsson, C., Karlsson P., *Försurning och övergödning i Skåne län* (2020). [Ladda ner rapporten från IVL Svenska miljöinstitutets webbplats](#).

⁴² SLU, Sveriges lantbruksuniversitet, *Institutionen för vatten och miljö*. [Här är länk till SLU:s webbplats](#).

De rapporterade utsläppen av SO₂ inom EU-28 har under perioden 1996–2017 minskat med 89 procent och i Sverige under motsvarande period med 71 procent.

Jämfört med Europa som helhet har lufthalterna av SO₂ i Skåne län minskat i betydligt lägre takt, vilket kan bero på en större påverkan av utsläpp från fartygstrafiken runt de skånska kusterna.

Skånsk skogsmark beräknas tåla ett nedfall på cirka 2,5 kg svavel/hektar och år. För 2018/2019 var medelvärdet 2,3 kg/hektar. Sett över tid har minskningen varit signifikant^{43,44}.

6.4.2 Skånsk skogsmark läcker kväve och aluminium

Inom ramen för Skånes luftvårdsförbund⁴⁵ följs nedfall av kväve i skogsmark och på öppna ytor. Kvävenedfallet på mätytorna i länet varierar mellan 6 och 20 kg per hektar och år. Även om kvävenedfallet i sydvästra Sverige har minskat med cirka 30 procent under 2000-talet, syns det inte i de båda skånska ytor där kvävenedfall mäts⁴⁶
⁴⁷.

Skånsk skogsmark beräknas tåla ett nedfall på cirka 5 kg kväve/hektar och år. För 2019/2020 var medelvärdet 7,9 kg/hektar. Överskottet ackumuleras i skogsmarken och riskerar i framtiden att urlakas och bidra till ökad försurning.

Idag läcker kväve och oorganiskt aluminium från flertalet av skogsmarksytorna, vilket påverkar vattenlevande djur. Medelhalten ligger i flera områden på eller långt över den föreslagna kritiska gränsen. Även i kalkade vatten återhämtar sig biologin långsamt.

6.4.3 Reglera skogsavverkning i försurningskänsliga områden

Då försurningspåverkan från skogsbruket är stor i norra Skåne skulle förändringar som gallringsavverkning, samt ett ökat inslag av lövträd, vara bättre ur ett försurningsperspektiv.

Inom försurningskänsliga områden bör enbart uttag av stamved ske och uttag av grenar och toppar (GROT) starkt begränsas, och askåterföring bör göras i rätt områden, såsom de försurningskänsliga områdena i norra Skåne, men *Skogsstyrelsen* saknar möjligheter att ställa sådana krav. Verktyg för att reglera GROT-uttag och askåterföring behöver tas fram.

GROT-uttaget styrs av marknaden och då framför allt av priset på alternativa bränslen, då det används som biobränsle i värmeverk. Mellan 2014 och 2019 har uttaget av GROT sjunkit drastiskt, bland annat som ett resultat av sämre förtjänst vid

⁴³ Pihl Karlsson, G., Hellsten, S., Gustafsson, H., Karlsson, P. & Akselsson, C. (2017).

Utvärdering av Krondroppsnätet ur ett regionalt perspektiv. [Ladda ner rapporten från IVL Svenska miljöinstitutets webbplats.](#)

⁴⁴ Pihl Karlsson, G., Hellsten, S., Akselsson, C., Karlsson P., *Försurning och övergödning i Skåne län* (2020), rapport C535. [Ladda ner rapporten från IVL Svenska miljöinstitutets webbplats.](#)

⁴⁵ Skånes luftvårdsförbund, <https://www.skaneluft.se/>

⁴⁶ Pihl Karlsson, G., Hellsten, S., Gustafsson, H., Karlsson, P. & Akselsson, C. (2017). *Utvärdering av Krondroppsnätet ur ett regionalt perspektiv.* [Ladda ner rapporten från IVL Svenska miljöinstitutets webbplats.](#)

⁴⁷ Pihl Karlsson, G., Hellsten, S., Akselsson, C., Karlsson P., *Försurning och övergödning i Skåne län* (2020), rapport C535. [Ladda ner rapporten från IVL Svenska miljöinstitutets webbplats.](#)

försäljning. GROT används även för att minska körskador i skogen, eftersom riset ökar markens bärighet. Efter 2019 finns ingen statistik för GROT-uttag.

Askåterföringen har stadigt ökat i Skåne från nivåer på runt 400 hektar åren 2014–2016 till 2 490 hektar 2020 (2018 var det 1 722 hektar och 2019, 2004 hektar).

Kväveöverskott i skogsmark leder till ytterligare markförsurning när reducerat kväve oxideras, och läckaget kan öka vid avverkning. På så vis motverkar uttag av biobränslen målet Bara naturlig försurning.

6.4.4 Fortsätt kalka försurade vatten

Sjöar och vattendrag kommer att vara försurningspåverkade även efter 2030 och kalkning kommer förbli en viktig åtgärd för att kunna nå miljömålet Bara naturlig försurning. Återhämtning kan delvis ske naturligt genom vittring av berggrunden, men det går långsamt.

6.4.5 Biologisk återställning

Effekten av kalkningen möjliggör goda livsbetingelser på flera håll och därför är det viktigt att skapa förutsättningar för organismer att sprida sig till dessa områden genom att till exempel underlätta fiskvandring.

7 Giftfri miljö Skåne län

7.1 Sammanfattning för Giftfri miljö i Skåne

Skåne är ett län med intensivt jordbruk, stor andel livsmedelsindustri och kemisk industri och bitvis hög befolkningstäthet. Detta gör att tillsyn över jordbruk och industri samt strategiska insatser gentemot allmänhetens beteendemönster är viktiga åtgärder för att uppnå en Giftfri miljö. Infriandet av en Giftfri miljö kräver dock internationella och nationella överenskommelser samt innovationer, och det krävs ett ambitiöst miljöarbete från alla aktörer i hela produktions- och konsumtionskedjan.

7.2 Utveckling i miljön och målbedömning för Giftfri miljö i Skåne

- Trenden för utvecklingen i miljön är OKLAR
- Nås miljö kvalitetsmålet till 2030? NEJ

7.3 Åtgärdsarbete för Giftfri miljö i Skåne

Kemikaliefrågan ligger i fokus i Skåne och det genomförs ett flertal projekt och punktsatser för att reducera risker från kemikalier.

7.3.1 Åtgärder på regional nivå – myndigheter

- Länsstyrelsen Skåne har under 2021 genomfört en studie om utsläpp av läkemedelsrester från avloppsreningsverk. Kunskapen från studien har redan börjat användas som underlag för prioritering inom tillsyn och prövning av verksamheter i länet.
- Länsstyrelsen Skåne har under 2020-2021 arbetat med framtagande av ett regionalt åtgärdsprogram för miljömålen. I detta arbete har speciella aktörsdialoger kring kemikalier anordnats, och i det kommande åtgärdsprogrammet föreslås flera åtgärder som syftar till att nå målet om en giftfri miljö.
- Länsstyrelsen Skånes tillsyn över kemisk industri har under 2021 haft ett fortsatt fokus på hantering av förorenat släckvatten som kan uppkomma vid storskalig brand, vilket förväntas ge lägre risk för förorening vid berörda industrier.
- Länsstyrelsen Skåne har under 2021 startat ett tillsynsfokus för recipientkontroll och utsläpp till vatten, vilket på sikt förväntas ge bättre inblick i hur utsläppskontroll och recipientkontroll fungerar i länet, och som en följd effekt kan en bättre bild av status i länets vattenrecipenter upprättas.
- Länsstyrelsen Skånes tillsyn över växtodlingsgårdar har under 2021 bland annat haft fokus på integrerat växtskydd och läckage av växtskyddsmedel, vilket förväntas leda till minskad användning av bekämpningsmedel samt att mindre mängder bekämpningsmedel når vattenmiljöer.
- Arbetsmaterialet från Länsstyrelsen Skånes tidigare fokusområden inom tillsyn över kemisk industri (framför allt gällande säker förvaring och hantering av kemikalier samt utfasning av farliga kemiska ämnen) har under året spritts till andra branscher samt till andra tillsynsmyndigheter i länet, vilket förväntas ge resultat i form av ökad tillsyn inom dessa områden.

7.3.2 Åtgärder på kommunal nivå och inom regioner

- Lunds kommun har med stöd av den kommunala kemikalieplanen genomfört informationsinsatser till såväl allmänhet som skolverksamhet, med förväntat resultat att allmänheten framöver ska kunna göra mer avvägda val beträffande kemikalier. Bland annat förekommer insatser gällande kemikalier i textilier, bekämpningsmedel och kemikalier i varor.
- Kristianstad kommun håller på att ta fram en kemikalieplan, vilket förväntas resultera i ett bättre framtida arbete kring kemikalier inom kommunen.

7.3.3 Åtgärder som relaterar till särskilda frågor från nationella målkoordinatorer

- Lunds kommun har aktivt spridit broschyren ”Våga fråga” som tagits fram av Miljösamverkan Skåne⁴⁸, vilket förväntas ge en högre kännedom bland allmänheten om vilka konsumenträttigheter de har gällande kemikalieinnehåll i varor.
- Lunds kommun har inventerat kemikalielistor inom kommunen för att starta ett större arbete kring substitution, och kemikaliekrav bedöms i samband med upphandling inom kommunen.
- Tillsyn av substitutionsarbete ingår som en stor del av miljöbalkstillsynen inom länet, både hos Länsstyrelsen och hos flera kommuner.
- Länsstyrelsen Skåne har i samband med prövning av tillstånd för överlåtelse av särskilt farliga kemiska produkter börjat begränsa tillstånden till 3 år⁴⁹ om de gäller CMR-ämnen⁵⁰, vilket förväntas leda till en större vilja att substituera dessa ämnen. Under 2021 har detta arbete aktivt spridits till andra länsstyrelser genom en gemensam samarbetsyta, och arbetet med tillståndsprocessen håller på att standardiseras över landet för att upprätthålla en hög nivå på de krav som ställs i tillstånden. Ett av de krav som numera ställs är att den som innehar ett sådant tillstånd aktivt ska informera köparen om det finns andra, mindre farliga, alternativ.

7.4 Tillstånd och målbedömning för Giftfri miljö i Skåne

Miljökvalitetsmålet kommer inte kunna nås med befintliga och beslutade styrmedel och åtgärder, men det finns för närvarande många åtgärder på plats som kommer att leda till en förbättring. Giftfri miljö är ett mål vars infriande kräver internationella överenskommelser och lång återhämtningstid. Befintligt underlag behöver sammanställas och kompletteras nationellt såväl som regionalt för att utvecklingen i miljön ska kunna bedömas.

De viktigaste åtgärderna för att nå målet är att reducera utsläpp från industrier, implementera integrerat växtskydd, öka antalet vattenskyddsområden med tillräckliga skyddsföreskrifter, minska slamspridningen, öka arealen ekologiskt odlad mark och efterbehandla fler förorenade områden.

⁴⁸ <https://miljosamverkanskane.se/tillsynsprojekt-leksaker-2012-2013/> se bilaga 6

⁴⁹ Normalt sett är tillåtlighetstiden 5 år

⁵⁰ CMR står för cancerogena, mutagena eller reproduktionstoxiska ämnen

7.4.1 Den sammanlagda exponeringen för kemiska ämnen

Kunskapen om de kemiska ämnena har ökat men är fortfarande otillräcklig. Målet om att minska den sammanlagda exponeringen för kemiska ämnen är helt beroende av fortsatta miljötekniska innovationer och en ökad ambitionsnivå i samhället med avseende på ändrade konsumtionsvanor samt minskade utsläpp från industrin, minskad förekomst av långväga transporter och minskat användande av fordon med dieseldrivna motorer.

7.4.2 Användningen av särskilt farliga ämnen

Tack vare skarpare lagstiftning kan användningen av särskilt farliga ämnen förväntas minska framöver. Nya farliga ämnen kan i framtiden identifieras till följd av nytt dataunderlag som resulterar i nya bedömningar, men processen är långsam. Regionalt pågår mycket arbete beträffande utfasning av farliga ämnen samt hantering av kemiska produkter, men det arbetet behöver intensifieras inom tillsynen av miljöfarlig verksamhet. Lagstiftningen behöver också skärpas ytterligare om utfasningsarbetet ska komma igång i tillräcklig utsträckning för att miljömålet ska kunna nås. Även verksamhetsutövare behöver i högre utsträckning ta initiativ till ytterligare utfasning. Farliga ämnen är vanligt förekommande i växtskyddsmedel, och tillämpning av integrerat växtskydd är en viktig del av att minska användningen av särskilt farliga ämnen.

7.4.3 Oavsiktligt bildade ämnen med farliga egenskaper

Det saknas regionalt underlag för att bedöma preciseringen.

7.4.4 Förorenade områden

Enligt preciseringen för förorenade områden ska dessa områden vara åtgärdade i så stor utsträckning att de inte utgör något hot mot människors hälsa eller miljön. För att uppnå detta behöver saneringstakten öka⁵¹. I första hand ska den som förorenat marken stå för saneringskostnaden, men om ingen ansvarig finns kan statliga bidrag sökas via länsstyrelsen. Enligt nya miljödomar är verksamhetsutövarens ansvar mindre än i tidigare praxis och bidragsmedel kan därför komma att krävas i större omfattning än tidigare. Det statliga bidraget behöver därför öka. Även resurserna för det regionala och lokala tillsynsarbetet behöver stärkas för att öka antalet privatfinansierade saneringar.

7.4.5 Kunskap och information om miljö- och hälsofarliga ämnen

Det genomförs i dagsläget många insatser för att öka informationsflödet och höja kunskapsnivån beträffande information om miljö- och hälsofarliga ämnen, exempelvis omfattande arbete med behörighetsutbildningar för hantering och användning av växtskyddsmedel och information om kemikalier i skolmiljöer. Trots det är bedömningen att den generella kunskapen om miljö- och hälsofarliga ämnen fortfarande är alltför låg, sett till hela kemikaliekedjan från kemiska produkter till kemiska ämnen i varor. Det saknas också än så länge regionalt underlag för att bedöma denna precisering i sin helhet.

⁵¹ Miljömålsindikatorn *Förorenade områden* på sverigesmiljomal.se. [Läs mer om indikatorn på sverigesmiljomal.se](#).

7.4.6 Information om farliga ämnen i material och produkter

Det sker mycket beträffande information om miljö- och hälsofarliga ämnen, exempelvis information om kemikalier i skolmiljöer och tidigare insatser gällande konsumenters rättigheter att ta del av information om farliga ämnen i varor som inhandlas. Trots det är bedömningen att informationsflödet fortfarande är alltför lågt, inte minst då kunskapsnivån hos de aktörer som borde kunna förmedla information om farliga ämnen i material och produkter är alltför låg. Det saknas också än så länge regionalt underlag för att bedöma denna precisering i sin helhet.

8 Skyddande ozonskikt Skåne län

8.1 Sammanfattning för Skyddande ozonskikt i Skåne

Vid mitten av 1900-talet började ämnen som har en nedbrytande effekt på ozonskiktet att tillverkas och släppas ut. Tack vare internationellt arbete och effektiv reglering genom lagstiftning finns tecken på att ozonskiktet börjar återhämta sig. En säkerställd påbörjad återväxt väntas först mellan åren 2020 och 2040.

8.2 Utveckling i miljön och målbedömning för Skyddande ozonskikt i Skåne

Miljömålet Skyddande ozonskikt bedöms endast på nationell nivå.

8.3 Åtgärdsarbete för Skyddande ozonskikt i Skåne

8.3.1 Åtgärder på regional nivå – myndigheter

- Informationsinsatser från *Naturvårdsverket* och *Boverket* har liksom tidigare år genomförts med fokus på hantering och omhändertagande av rivningsavfall som innehåller ozonnedbrytande ämnen.
- Sedan 2011 har tillsynsinsatser riktade mot gränsöverskridandet transporter av avfall (GRÖT) genomförts för att hindra illegal transport av avfall, till exempel kylmöbler. Insatserna har skett i samverkan mellan *Tullverket*, *Polisregion syd*, *Kustbevakningen*, kommunerna, *Länsstyrelsen Skåne* och *Riksenheten för miljö- och arbetsmiljömål*. De senaste åren har en minskande trend observerats gällande transport av avfall med ozonnedbrytande ämnen. Minskningen beror sannolikt till stor del på variationer inom de kontrollerade flödena. Kontrollerna för att stoppa avfall som innehåller ozonnedbrytande ämnen behöver utökas de kommande åren, både för export ut från EU och vid gränsövergångar till andra EU-länder, till exempel vid de sydsvenska hamnarna och Öresundsbron. Strävan är att fortsätta med utökade uppströmsprojekt genom de extra resurser som erhållits 2019–2020, och där hela den nya tillsynsregionen syd för GRÖT omfattas, det vill säga även Blekinge, Kalmar och Kronobergs län.
- Inom det nationella projektet *Greppa Näringen* erbjuds klimatgynnande rådgivning i olika tematiska utbildningar till lantbrukare i länet. Syftet är bland annat att lantbrukarna genom ny kunskap ska bidra till att minska utsläppen av kväveföreningar och lustgas. *Länsstyrelsen Skåne* har medverkat i projektet sedan 2010.
- Vid prövning av miljöfarlig verksamhet bedöms kontinuerligt frågan om utsläpp av lustgas, och villkor föreskrivs för tillståndspliktiga verksamheter när så är möjligt och motiverat.

8.3.2 Åtgärder på kommunal nivå

- Beträffande återvinning av kylmöbler och köldmedia kontrollerar samtliga tillsynsmyndigheter, såsom de kommunala miljöförvaltningarna eller länsstyrelsen, företagens årliga rapporter så att läckagekontroll utförts med rätt intervall. Tillsynsmyndigheter kontrollerar även att certifierad personal och

företag utfört service samt tagit hand om avfallet samt att klorfluorkolväten (HCFC) inte används.

8.3.3 Åtgärder inom näringslivet

- Bygg- och rivningsföretag har skyldighet att beakta att isolermaterial med ozonnedbrytande ämnen hanteras på rätt sätt och omhändertas på ett ändamålsenligt sätt.

8.4 Tillstånd och målbedömning för Skyddande ozonskikt i Skåne

Målet bedöms inte regionalt, men enligt *Naturvårdsverkets* bedömning förväntas en säkerställd återhämtning för ozonskiktet ske någon gång under perioden 2020–2040. Prognosen förutsätter att arbetet inom FN beträffande *Montrealprotokollet* fortsätter att vara framgångsrikt. Tidigare har utvecklingen bedömts vara positiv men utvecklingen bedöms nu ha en neutral utveckling på grund av osäkerheter i mätningar och klimatförändringar.

På såväl regional som nationell nivå har användningen av ozonnedbrytande ämnen stadigt minskat till följd av lagstiftning och internationella överenskommelser enligt *Montrealprotokollet*⁵². Undantaget är lustgas för vilket både utsläpp och halter ökar.

Utsläppen av lustgas, som inte regleras i *Montrealprotokollet* utan i *Kyotoprotokollet*, är i dag större än för någon annan ozonnedbrytande gas med hänsyn till dess ozonnedbrytande potential. Länsstyrelsens *Miljöprövningsdelegation* arbetar kontinuerligt med att så långt som möjligt begränsa utsläppen av lustgas genom villkorsskrivning och teknikkraav. Utsläpp av lustgas kan till exempel uppkomma i de förbränningsanläggningar som använder urea som reduktionsmedel för att minska utsläppen av kväveoxider (NO_x). I dessa fall föreslår *Länsstyrelsen Skåne* och föreskriver *Miljöprövningsdelegationen* så låga utsläppsvillkor som är tekniskt möjliga och ekonomiskt rimliga enligt miljöbalken. Lustgas uppkommer också vid lagring och spridning av gödsel. Där sätts normalt inga specifika villkor för att begränsa utsläppen av lustgas, men utsläppen begränsas genom de villkor som föreskrivs för lagringen och spridningen av gödseln. Andra åtgärder kan vara att ha täckta flytgödselbrunnar.

Det finns en risk att nya ozonnedbrytande ämnen produceras och släpps ut i atmosfären. Ytterligare insatser krävs dessutom för den kvarvarande användningen och omhändertagandet av förbrukade produkter innehållande ozonnedbrytande ämnen. Till exempel har en utvärdering av hur mycket klorfluorkarboner (CFC) som återvinns ur byggisolering visat att 90 procent av klorfluorkarbonerna i byggisolering inte omhändertas⁵³. Riktad information till företag i bygg-, rivnings- och avfallsbranschen i Skåne skulle öka medvetenheten om de här problemen på ett tydligare sätt. *Naturvårdsverkets* vägledning är ett stöd i det här arbetet.

Avvecklingen av ozonnedbrytande ämnen i kyl-, klimat- och värmepumpsanläggningar går framåt och ämnena har stadigt minskat sedan

⁵² Naturvårdsverket, *Wienkonventionen för skydd av ozonskiktet*, [Läs mer om Wienkonventionen på Naturvårdsverkets webbplats.](#)

⁵³ WSP, 2013. *Utvärdering av återvinning av CFC i byggisoleringsmaterial*. [Ladda ner rapporten via Naturvårdsverkets webbplats.](#)

användningsförbudet för klorflourkarboner trädde i kraft 1999 och sedan förbud mot påfyllning av mjuka klorflourkolväten började gälla 2002. Endast en mindre del av anläggningarna innehåller idag klorflourkolväten och omhändertagandet sker reglerat. Sveriges utsläpp av ozonnedbrytande ämnen består i stort sett uteslutande av utsläpp av klorflourkarboner från befintliga och uttjänta produkter. Dessa utsläpp minskar kontinuerligt.

Ozonnedbrytande ämnen kan även finnas i till exempel isoleringsmaterial i byggnader, fjärrvärmerör samt i applikationer inom försvaret. Utbyte av sådant material kan ta lång tid. Kunskaper om var och i vilka mängder de ozonnedbrytande ämnena finns är viktiga för att förhindra utsläpp. Korrekt omhändertagande av uttjänta material är en viktig del i detta arbete liksom insatser för att undersöka och förhindra illegal handel och införsel/utförsel av ämnena.

För kvarvarande ozonnedbrytande ämnen krävs ett fortsatt arbete och omhändertagande på ett miljöriktigt sätt. Det är också viktigt att av kylmöbler som innehåller ozonnedbrytande ämnen hindras från att exporteras till länder i Asien och Afrika där avfallet inte omhändertas på ett miljöriktigt sätt vilket innebär en risk för utsläpp av miljöfarliga ämnen.

9 Säker strålmiljö Skåne län

9.1 Sammanfattning för Säker strålmiljö i Skåne

Antalet hudcancerfall i Skåne fortsätter att öka. En olycka i ett kärnkraftverk i annat län eller land skulle medföra risk för omfattande exponering av joniserande strålning. Länsstyrelsen arbetar med beredskap avseende utsläpp av radioaktiva ämnen och Lunds kommun arbetar med att ta fram en beredskapszon för European Spallation Source (ESS) i Lund. Den dagliga exponeringen från magnetfält och UV-strålning kan minskas via arbetsmiljöregler och information till allmänheten, främst barn.

9.2 Utveckling i miljön och målbedömning för Säker strålmiljö i Skåne

Miljömålet Säker strålmiljö bedöms endast på nationell nivå.

9.3 Åtgärdsarbete för Säker strålmiljö i Skåne

Miljömålsarbetet inom *Säker strålmiljö* bedöms ha störst påverkan på Mål 3 *Hälsa och välbefinnande*, i *Agenda 2030*⁵⁴. Kopplingar kan även göras till de globala målen 6, 8, 9, 11, 12 och 14.

9.3.1 Åtgärder på regional nivå – myndigheter

- På regional nivå arbetar *Länsstyrelsen Skåne* med beredskap avseende utsläpp av radioaktiva ämnen. Det är ett ständigt pågående arbete. Beredskapen är inriktad dels på att hantera större utsläpp av radioaktiva ämnen som är av sådan omfattning att det behövs skyddsåtgärder för allmänheten, dels situationer då överhängande fara för ett sådant utsläpp föreligger. Det är i dagsläget svårt att bedöma riskbilden för terror eller olyckor med herrelösa strålkällor. *Länsstyrelsen Skåne* samarbetar regionalt med polis, räddningstjänst och *Region Skåne* inom området *Farliga ämnen* som även omfattar olyckor med strålkällor.

9.3.2 Åtgärder på kommunal nivå och inom regioner

- Lunds kommun arbetar med att ta fram en beredskapszon för European Spallation Source (ESS) i Lund⁵⁵, eftersom Strålsäkerhetsmyndigheten beslutat placera anläggningen i beredskapskategori 2⁵⁶.
- Ett exempel på en kontinuerligt pågående åtgärd för att minska människors exponering för UV-strålar från solen är att redan i planeringsstadiet planlägga för skuggiga platser på skolgårdar och offentliga platser.

9.3.3 Övriga åtgärder

- En nationell resurs för avancerad indikering⁵⁷ finns placerad i Malmö. *Räddningstjänsten Syd* har inlett arbetet med att bygga upp förmågan att hantera ett

⁵⁴ Läs mer om de Globala målen på www.globalamalen.se.

⁵⁵ Läs mer om ESS europeanspallationsource.se/

⁵⁶ Strålsäkerhetsmyndighetens beslut om beredskapskategori för ESS i Lund. [Läs artikeln på Strålsäkerhetsmyndighetens webbplats./](#)

⁵⁷ Det finns tre enheter för avancerad indikering i landet. De är placerade vid Storstockholms brandförsvär, Räddningstjänsten Storgöteborg samt Räddningstjänsten Syd. De är en nationell förstärkningsresurs som syftar till att ge snabbt stöd med att analysera okända kemikalier, både

utsläpp av radioaktiva ämnen från ESS, och Länsstyrelsen Skåne, som är tillsynsmyndighet för räddningstjänsten, följer arbetet.

9.4 Tillstånd och målbedömning för Säker strålmiljö i Skåne

Det är första året vi följer upp mot år 2030. Det finns inget som indikerar att miljökvalitetsmålets del som handlar om hudcancer kommer att nås till utsatt år trots att medvetenheten om solvanor ökat något. Antalet fall av hudcancer fortsätter att öka i hela landet. För övriga preciseringar saknar Länsstyrelsen Skåne den kunskap som behövs för att kunna bedöma utvecklingen. Miljökvalitetsmålets komplexitet innebär att det inte går att se en tydlig riktning för utvecklingen i miljön.

9.4.1 Individens exponering för skadlig strålning och utsläpp av radioaktiva ämnen.

För strålning från kärnkraft, transporter av farligt gods och arbetsmiljöer där strålende material hanteras kan *Länsstyrelsen Skåne* sätta in förebyggande och skyddande åtgärder med stöd av lagstiftning.

Risken för utsläpp av radioaktiva ämnen har minskat sedan kärnkraftverket i Barsebäck stängdes ned. För närvarande körs servicedrift på verket, och allt högradioaktivt avfall är borta. Det mellanradioaktiva avfallet monteras ned, mellanlagras i slutna behållare och ska i framtiden bortföras till slutförvaring. *Strålsäkerhetsmyndigheten* har bedömt att riskerna av nedmonteringen är hanterbara. Den 1 juli 2016 invigde *Barsebäck Kraft AB* (BKAB) sitt temporära interndelslager där reaktordelarna från B1 och B2 ska förvaras i väntan på att anläggningen *Slutförvaret för kortlivat radioaktivt avfall* (SFR) står färdig vid Forsmark. Nedmontering av mellanradioaktivt material, såsom delar från reaktorerna, sker nu när det nya mellanlagret blivit färdigställt.

På lokal nivå har kommunerna en viss beredskap att hantera mindre utsläpp av radioaktiva ämnen inom kommunen och länet.

9.4.2 Hudcancer orsakad av UV-strålning

Antalet hudcancerfall i Skåne fortsätter öka⁵⁸, och antalet nya fall årligen i Skåne ligger över riksgenomsnittet. Den allvarligaste formen, malignt melanom, är en elakartad tumörsjukdom som lätt bildar metastaser vilket medför att sjukdomen sprider sig i kroppen.

Sjukdomsstatistiken beskrivs genom så kallad åldersstandardiserad incidens, det vill säga antal diagnosticerade fall av hudtumörer per 100 000 invånare och år ålderskorrigerat till befolkningen år 2000. I Skåne var den åldersstandardiserade incidensen för malignt melanom 50 för kvinnor och 58 för män år 2019, Trenden är ökande, även om antalet nya fall av malignt melanom varierar mellan åren, se figur 1.

Solens UV-strålning är den främsta orsaken till hudcancer. Upprepade brännskador av solen, särskilt under barn- och ungdomsåren, ökar risken för malignt melanom. Det finns en fördröjning mellan exponering för UV-strålning och insjuknande i

gaser, vätskor och fasta ämnen. Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, MSB, har ett avtal med respektive räddningstjänst angående drift och underhåll.

⁵⁸ Läs mer om miljömålsindikatorn Hudcancerfall i Skåne på sverigesmiljomal.se.

hudcancer vilket innebär att dagens insjuknande i hudcancer kan återspegla en exponering för UV-strålning som har inträffat tiotals år tidigare. Att ändra människors attityd och beteende gentemot sol och UV-strålning tar tid men är grundläggande för att uppnå preciseringen. Information och råd om solning finns bland annat på Strålsäkerhetsmyndighetens webbplats⁵⁹

I barnmiljöhälsoenkäten Skåne 2021⁶⁰ är den övergripande bilden att medvetenheten om solens risker ökar bland vårdnadshavare. 31 procent av vårdnadshavarna uppger att deras barn bränt sig i solen minst en gång de senaste 12 månaderna. I miljöhälsoenkäten för barn 2011 svarade 36 procent av de skånska vårdnadshavarna att deras barn bränt sig i solen minst en gång de senaste 12 månaderna, se figur 2. Resultaten tyder samtidigt på en riskfylld solexponering för barnen främst i länder med starkare sol men även på hemmaplan. Det är viktigt att tänka på att vår solexponering kan komma att öka med ökad klimatpåverkan och att en betydande andel barn fortfarande bränner sig i solen varje år. Solskydd är därför en fortsatt aktuell fråga och man bör informera barn från tidig ålder, till exempel via förskolan, om solens risker för att grundlägga bra solvanor.

9.4.3 Exponering för elektromagnetiska fält

Allmänhetens exponering för elektromagnetisk strålning är för de flesta användningsområden mycket låg jämfört med gällande referensvärden.⁶¹ I undersökningen ingår de två skånska kommunerna Helsingborg och Malmö. Sammanfattningsvis visar rapporten tydligt att exponeringen för radiovågor generellt är högre i tätorter än i glesbygden och att samtliga mätvärden ligger under gällande referensvärden (SSMFS 2008:18).

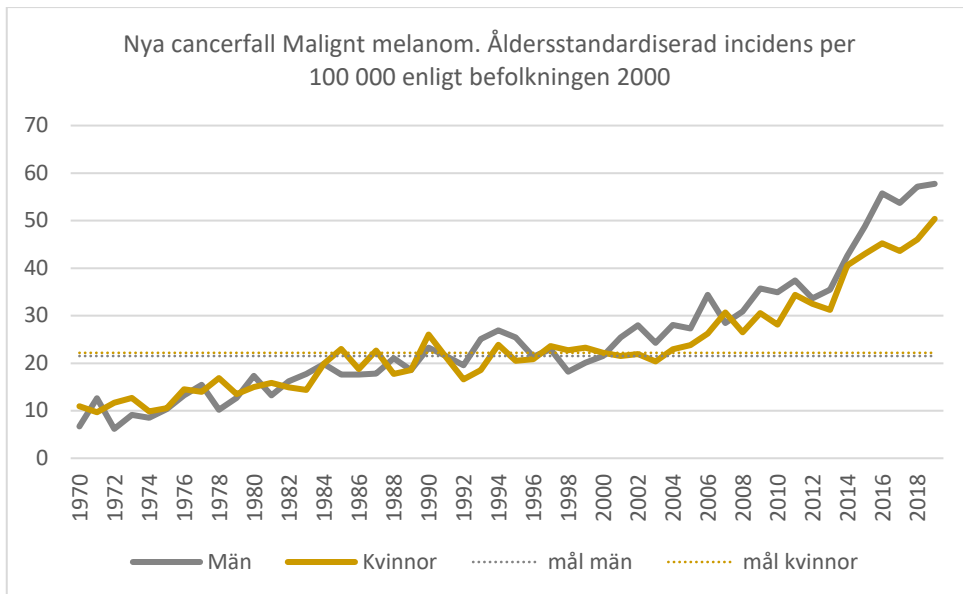
Dagens samhällsutveckling kommer att generera mer elektromagnetisk strålning, i vissa fall kan dock ny förbättrad teknik innebära att exponeringen istället minskar. Utvecklingen och utbyggnaden av femte generationens mobiltelefonisystem, 5G, använder liksom tidigare generationers system radiovågor för att överföra informationen trådlöst. Strålsäkerhetsmyndighetens samlade bedömning är att det inte finns någon strålskyddsmässig grund för att avstå från införandet av 5G. Det gäller förutsatt att mobiloperatörerna säkerställer att referensvärdena inte överskrids på platser där människor vistas och att miljöbalken i övrigt beaktas.

⁵⁹ Informationsmaterial om solen och solning på [Strålsäkerhetsmyndighetens webbplats](#).

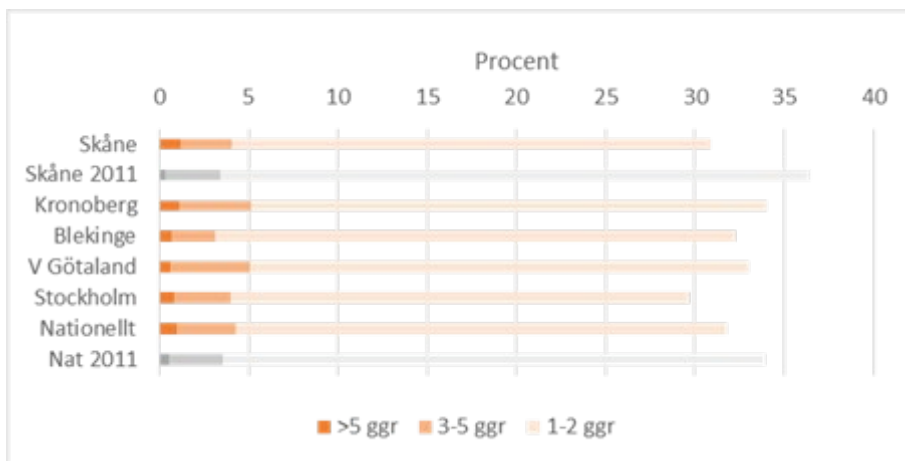
⁶⁰ Barnhälsomiljörapport Skåne 2021. [Ladda ner rapporten från Södra sjukvårdsregionens webbplats](#).

⁶¹ Rapporten Strålsäkerhetsmyndighetens mobila mätningar av radiovågor under åren 2012 – 2020 (2021:18) stödjer denna bedömning. [Ladda ner rapporten från Strålsäkerhetsmyndighetens webbplats](#).

Figur 1. Antalet nya fall av malignt melanom i Skåne år 1970-2019 beräknat som åldersstandardiserad incidens per 100 000 invånare. Källa: Socialstyrelsens statistikdatabas 2021-09-26

Figur 2. Andel 4- och 12-åringar som bränt sig i solen så att huden blev både röd och sved de senaste 12 månaderna. Andel 2011 i gråskala. Källa Barnmiljöbälsorapport 2021, Region Skåne och Länsstyrelsen Skåne.

10 Ingen övergödning Skåne län

10.1 Sammanfattning för Ingen övergödning i Skåne

I Skåne pågår ett mycket aktivt arbete mot övergödning som är ett av länets största miljöproblem. Ökad tillsyn av avloppsreningsverk och små avlopp, anläggande av våtmarker, tvästegsdiken, strukturstyrning, reduktionsfiske är åtgärder som genomförs. Inom jordbruket har bättre anpassad gödsling och utfodring samt odling av fånggrödor bidragit till minskat näringsämnesläckage. Åtgärderna har lett till att halterna i sjöar och vattendrag överlag minskar men tyvärr ses inte samma trend i havet.

10.2 Utveckling i miljön och målbedömning för Ingen övergödning i Skåne

- Trenden för utvecklingen i miljön är NEUTRAL
- Nås miljökvalitetsmålet till 2030? NEJ

10.3 Åtgärdsarbete för Ingen övergödning i Skåne

10.3.1 Åtgärder på regional nivå – myndigheter

- Vattenmyndigheternas åtgärdsprogram för vatten⁶² riktar sig till myndigheter och kommuner och anger de åtgärder som behöver genomföras för att miljökvalitetsnormerna för vatten ska följas. Länsstyrelsen Skåne ställer krav vid tillsyn och prövning av miljöfarliga verksamheter så att miljökvalitetsnormerna följs samt prioriterar åtgärder och rådgivning inom lantbruket. Länsstyrelsen Skåne vägleder och stöttar kommunerna inom olika områden, till exempel deras tillsynsarbete och översikts- och detaljplanering.
- Länsstyrelsen Skåne är aktiv i tillståndsprövningar vid Miljöprövningsdelegationen och Mark- och miljödomstolen för att minimera utsläpp och även nedfall av ammoniak och kväve från djurhållande verksamheter och andra tillståndspliktiga verksamheter. Verksamhetsutövare ska utreda och redovisa vilka tekniska lösningar som finns för att minska utsläppen, bland annat:
 - förse flytgödselbrunnar med fasta tak samt stallbyggnader med system för reduktion av ammoniak i ventilationsluften. Åtgärderna begränsar ammoniakutsläppen och även lukt från verksamheten.
 - installation av kollektorslangar i gödselkylverkar som kyler gödseln och reducerar ammoniakavgången med 30–50 procent.
- I Finjasjöprojektet har utvärdering och analys av erosionsriskkartering samt en bedömning av risken för internbelastning genomförts. Projektet ingår i Havs- och vattenmyndighetens projekt ”Stärkt lokalt åtgärdsarbete mot övergödning” och är ett samarbetsprojekt mellan Länsstyrelsen Skåne och Hässleholms kommun.

⁶² Vattenmyndigheterna, [Distriktens åtgärdsprogram](#).

- Länsstyrelsen Skåne har under 2021, genom medel från anslag 1:11⁶³, arbetat med pådrivande och uppsökande verksamhet för att öka åtgärdstakten mot övergödningen. Resultatet är att ytterligare våtmarksprojekt identifierats och projekterats. Utöver det har våtmarker anlagts inom tre projekt i högbelastade prioriterade områden med medel från extrasatsning övergödning inom anslag 1:11.
- En strategi för Länsstyrelsens interna arbete mot övergödning har tagits fram. Utöver redan pågående arbete lyfter strategin åtgärder för till exempel bättre jordhälsa, skyddszoner, insamling av hästgödsel, återvinning av processvatten, framtagande av ett GIS-verktyg för åtgärdsplanering, samt identifiering av odlade torvmarker.
- Inom landsbygdsprogrammet (LBP) har huvuddelen av den projektfinansiering som drogs in under 2020 återförts under 2021. Programmet har även förlängts till 2025 vilket innebär att pågående projekt kan utföras och färdigställas. Det kommande LBP är försenat och startar tidigast 2023. Det innebär att nya projekt inte kan startas och åtgärdsarbetets takt åter sjunker.
- Totalt har 71,6 hektar våtmarker anlagts i Skåne sedan förra årets uppföljning. Finansieringen kommer främst från LBP, LOVA-medel (lokala vattenvårdsprojekt), LONA-medel (lokala naturvårdsprojekt) och från extrasatsning övergödning.

10.3.2 Åtgärder på kommunal nivå och inom regioner

- Inom LOVA har under 2021 totalt 22,3 miljoner kronor beviljats till olika externa projekt för att minska övergödningen, till exempel för anläggande av våtmarker, och en extrasatsning på åtgärdssamordnare för att skapa kontinuitet i åtgärdsarbetet.
- Skåne har landets största anslutning till Greppa Näringen. Rådgivningen är viktig bland annat för att effektivisera fodergivor och gödselhanteringen, vilket minskar det diffusa näringsläckaget från marker, men även för att identifiera var vattenförbättrande åtgärder såsom skyddszoner och våtmarker kan anläggas.

10.4 Tillstånd och målbedömning för Ingen övergödning i Skåne

Det är inte möjligt att nå miljökvalitetsmålet till 2030 med befintliga och beslutade styrmedel och åtgärder. Det går inte heller att se en tydlig riktning för utvecklingen i miljön. Utsläppen ökar inte längre. Men trots att halterna i sjöar och vattendrag överlag minskar⁶⁴ så ses inte samma trend i havet. Problemet är omfattande, det krävs betydligt fler och mer kraftfulla åtgärder och styrmedel, både på nationell och internationell nivå.

⁶³ Havs- och vattenmyndigheten, *Havs- och vattenmiljöanslaget*. [Läs mer på Havs- och vattenmyndighetens webbplats](#).

⁶⁴ Länsstyrelsen Skåne, *Transporter av fosfor och kväve från skånska vattendrag. Tillstånd och trender till och med 2016*. [Ladda ner rapporten från Länsstyrelsen Skånes webbplats](#).

10.4.1 Påverkan på havs- och landmiljö

Ett av länets största miljöproblem är övergödning som kraftigt påverkar en stor del av Skånes vatten. Totalt står jordbruket för den största delen av näringstillförseln, men även avloppsreningsverk och enskilda avlopp bidrar. Prioriterade åtgärder är att få in näringsämnena i ett kretslopp och att minska läckaget till våra vatten.

Skåne är ett jordbruksintensivt län med störst andel jordbruksmark i landet. Många åtgärder genomförs för att minska näringsämnesläckage men det är inte möjligt att odla mark helt utan utsläpp.

Övergödningen är även starkt knuten till den fysiska påverkan på våra vatten. Historiska åtgärder som sänkta sjöar, uträtade vattendrag och dikade våtmarker har försämrat naturens förmåga att fånga upp näring innan den når havet. Åtgärder för att fördröja vattnets väg ut mot havet och för att skapa större vattenmagasin i landskapet är viktiga.

Trots att utsläpp av oorganiskt kväve till luft och via nederbörden har minskat de senaste 20 åren är belastningen på skogsmark fortfarande högre än vad skogen tål. Den lokala påverkan från djurhållande verksamheter på kvävekänsliga naturmarker kan vara betydande. Länsstyrelsen ser ett behov av utveckling av svenska modelleringsverktyg som underlättar för verksamhetsutövare att kostnadseffektivt bedöma och beskriva sin miljöpåverkan. Verktyget skulle hjälpa miljöhandläggare och prövningsmyndigheter att mer korrekt bedöma verksamhetens påverkan på Natura 2000-områden och andra områden som är viktiga för den biologiska mångfalden

10.4.2 Tillstånd i sjöar, vattendrag, kustvatten och grundvatten

Sedan 2001 har påverkan från övergödande ämnen minskat i flera sjöar och vattendrag. I vissa avrinningsområden har fosforhalterna minskat med så mycket som 30 mikrogram totalfosfor/liter mellan 2001 och 2019 (se figur 1). I andra avrinningsområden har dock en ökning skett sedan 2001. I de avrinningsområden där koncentrationen av fosfor har minskat har det ofta funnits aktörer (vattenråd, kommuner, föreningar) som aktivt arbetat med åtgärder.

Den långa uppehållstiden för vattnet i Östersjön, upp till 30 år, gör att näringsämnena som belastar havet stannar kvar under lång tid. Ett annat problem i Östersjön, och även i många sjöar, är att fosforutsläpp lagrats under lång tid och bottarna därefter läcker fosfor, så kallad interngödning. Goda bestånd av stora rovfiskar är viktiga för att balansera ekosystemen och motverka övergödningseffekter⁶⁵. Dessvärre har främst fiskeförvaltningen utarmat dessa bestånd i såväl västra som östra Östersjön och därmed även deras viktiga ekosystemfunktioner⁶⁶, ⁶⁷.

Även det skånska grundvattnet är påverkat av mänsklig aktivitet såsom jordbruk och avlopp. Kvalitetsproblemen i grundvatten hänger ihop med en stor näringsbelastning

⁶⁵ Forskning.se, 2016. *Rovfiskar kan motverka övergödning*. [Läs artikeln på forskning.se](#).

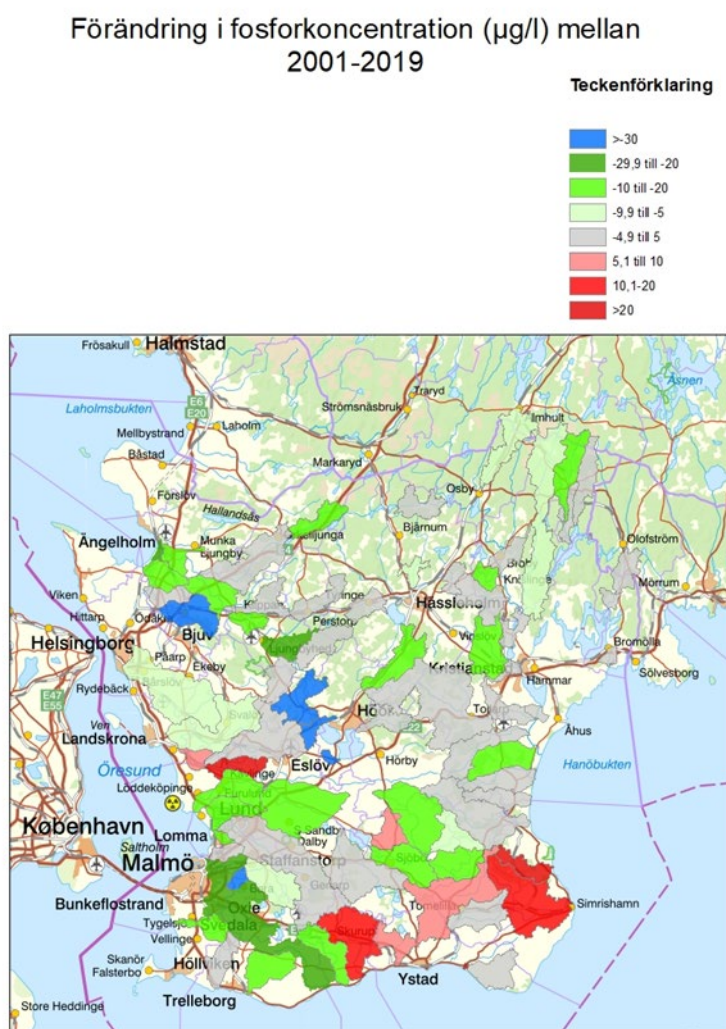
⁶⁶ ICES Advice on fishing opportunities, catch, and effort, 2019. Cod (*Gadus morhua*) in subdivisions 24-32, eastern Baltic stock (eastern Baltic Sea). [Ladda ner rapporten från ICES webbplats](#)

⁶⁷ ICES Advice on fishing opportunities, catch, and effort, 2019. Cod (*Gadus morhua*) in subdivisions 22-24, western Baltic stock (western Baltic Sea). [Ladda ner rapporten från ICES webbplats](#).

men även stor sårbarhet med delvis genomsläppliga jordar och otillfredsställande vattenskydd.

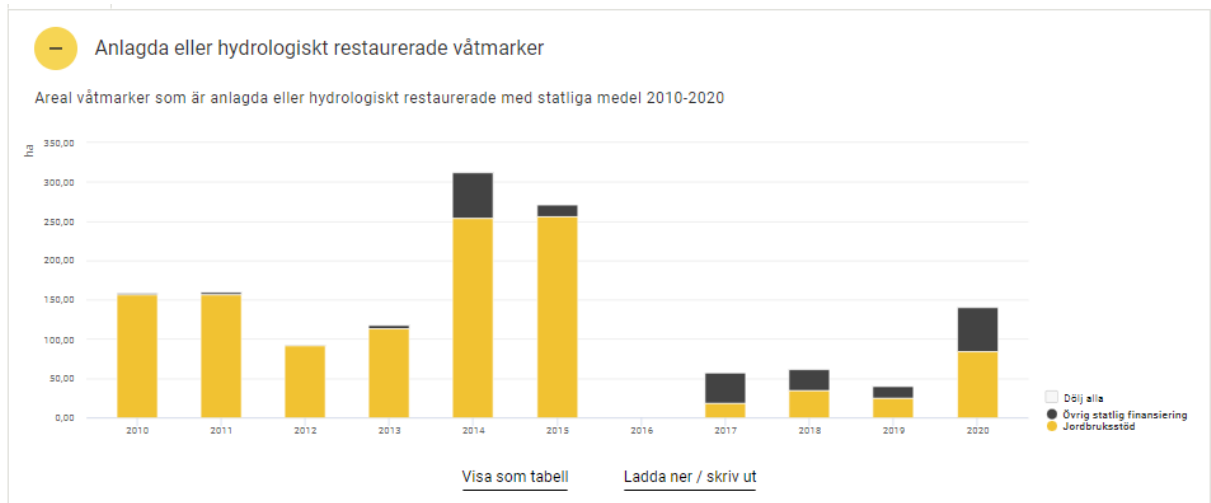
Kontinuitet är viktigt i åtgärdsarbetet och det är mycket positivt att anslag 1:11 varit just så varaktigt under snart ett decennium. En organisation för åtgärder har nu byggts upp i länet med flera åtgärdssamordnare och en erfarenhet av att genomföra åtgärder. Det är därför viktigt att det även framöver sätts av pengar till åtgärder inom anslag 1:11 så att åtgärdstakten inte minskar. Förstärkningarna inom anslag 1:3 och våtmarkssatsningen har också varit positiva, men ett anslag med stöd för våtmarker hade varit mer effektivt. Det är viktigt att Landsbygdsprogrammet 2023 börjar i tid. Glapp i programmet har historiskt visat sig ha mycket negativa effekter på åtgärdstakten (se figur 2).

Fram till 2030 är det viktigt att Länsstyrelsen samarbetar med åtgärdssamordnarna och vattenvårdsorganisationerna i länet för att systematiskt arbeta med de åtgärder som finns upptagna i vattenförvaltningens åtgärdsprogram.

Figur 1. Förändringen i totalfosforkoncentrationen ($\mu\text{g/l}$) mellan 2001 och 2019 på delavrinningsområdesnivå i Skåne. Koncentrationen har minskat på de blåa och gröna ytorna och

ökat på de röda. De delavrinningsområde där ingen skillnad fanns har uteslutits. Källa: Länsstyrelsen Skåne.

Figur 2 Arealen anlagda eller hydrologiskt restaurerade våtmarker 2010-2020 i Skåne. 2013 stängdes förra landsbygdsprogrammet för nya ansökningar och det nuvarande landsbygdsprogrammet öppnade inte för ansökningar förrän 2016. Under 2014 och 2015 slutfördes flera stora projekt och åtgärdstakten låg på över 250 hektar våtmarker per år. 2016 anlades inga våtmarker alls och först under 2020 var åtgärdsarbetet åter i närheten av tidigare års anläggningstakt med 140 hektar nyanlagda eller hydrologiskt restaurerade våtmarker. Källa: www.sverigesmiljomal.se

11 Levande sjöar och vattendrag Skåne län

11.1 Sammanfattning för Levande sjöar och vattendrag i Skåne

Livsmiljöer och arter har förstörts eller skadats av exploatering, rensningar, vattenuttag, övergödning och bekämpningsmedel. Bara 16 procent av de bedömda skånska ytvattenförekomsterna uppnår *god status*. Åtgärdsarbetet har intensifierats för att återskapa mer naturliga flöden och vattenmiljöer, med möjlighet för fisk och andra organismer att vandra fritt i vattensystemen. Skydd av sjöar och vattendrag har prioriterats, men arbetet går för långsamt. Det strandnära byggandet är fortsatt mycket omfattande.

11.2 Utveckling i miljön och målbedömning för Levande sjöar och vattendrag i Skåne

Redovisa utvecklingen i miljön och om miljö kvalitetsmålet nås enskilt genom att skriva detta med ord:

- Trenden för utvecklingen i miljön är NEUTRAL
- Nås miljö kvalitetsmålet till 2030? NEJ

11.3 Åtgärdsarbete för Levande sjöar och vattendrag i Skåne

11.3.1 Åtgärder på regional nivå – myndigheter

- Skydd av sötvattensmiljöer har prioriterats, men går fortsatt trögt i Skåne. Cirka 9 procent av Skånes ytvattenareal omfattas av områdesskydd. Mindre än 2 procent av Skånes totala skyddade areal består av ytvatten, varav endast en bråkdel utgörs av de mest skyddsvärda vattnen. Länsstyrelsen Skåne har påbörjat ett internt samarbete kring skydd av värdefulla vatten. Delar av Hovdalaån, som är ett musselförande vatten, har lösts in med intrångsersättning som utbetalats via Länsstyrelsen. I ett annat värdefullt vatten arbetar Länsstyrelsen vidare med att komplettera skyddet. I övrigt har sötvattensmiljöer inte skyddats specifikt, utan enbart inkluderats i reservat som bildats med andra syften än vattenmiljöerna, till exempel Hålsaxabäcken.
- Regeringen har beslutat att utter ska ingå som art i åtta befintliga Natura 2000-områden; Vramsån, Mjöåns dalgång, Vramsåns mynning, Västra Malshult, Prästängen, Hörlinge ängar, Skeingesjön och Helge å. Även fladdermöss har lagts till och beslutats som art i Natura 2000-områden, varav två med koppling till vatten; Hovdala och Branteberg-Oreberget.
- Länsstyrelsen Skåne arbetar vidare med förstärkt vattenskyddsarbete, tillsyn och framtagande av en regional vattenförsörjningsplan. Landshövdingen har uppmärksammat Skånes kommunledningar på att skyddet av dricksvattnet i Skåne behöver stärkas⁶⁸.
- Miljösamverkan Sverige har presenterat ett nytt handläggarstöd⁶⁹ som är ett resultat från den tillsynskampanj av bevattningsuttag som Länsstyrelsen deltog

⁶⁸ Landshövdingens skrivelse 2021-03-01 dnr513-8174-2021

⁶⁹ Läs om anmälan och tillsyn av vattenuttag på [Miljösamverkan Sveriges webbplats](#)

i 2019. Under 2021 har Länsstyrelsen Skåne förelagt några enstaka nyttjare att upphöra med vattenuttag samt informerat om vad som gäller vid bortledning av vatten.

- LIFE CONNECTS är ett vattenrestaureringsprojekt där miljöanpassning av vattenkraftverk och biotopvårdande åtgärder ska ge bättre vattenkvalitet, fria vandringsvägar och förbättrade livsmiljöer för hotade arter⁷⁰. Detta ska stärka bestånden av havsnejonöga, lax och ål samt flodpärlmussla och tjockskalig målarmussla. Genomförandet av åtgärder har påbörjats i Skåne (Rönne å, Verkeån och Vramsån), Blekinge och Kalmar län. Det pågår även forskning kring laxens vandring i Rönne å och försök med infestering av värd fisk med larver av flodpärlmussla och tjockskalig målarmussla i Rönne å, Verkeån och Vramsån.
- Restaureringsarbetet i Skåne är fortsatt intensivt tack vare en generös tilldelning av pengar från Havs- och vattenmyndighetens 1:11-anslag och Europeiska havs- och fiskerifonden. Ett 20-tal restaureringsåtgärder har genomförts under 2021, framför allt borttagande av vandringshinder och biotopvård, där block återförts och träd har planterats. Funktionella svämplan har återskapats i Braån i Saxåns avrinningsområde. Under 2021 har Länsstyrelsen Skåne beviljat cirka 20 miljoner kronor i bidrag till lokala vattenvårdsprojekt (LOVA) som bidrar till att förbättra vattenkvaliteten i sjöar och vattendrag. Stödet har bland annat gått till strukturstyrning, projektering och anläggande av våtmarker och tvåstegsdiken, restaurering av Tullstorpsån och Ståstorpsån samt anställning av åtgärdssamordnare som ska driva åtgärdsarbetet i olika avrinningsområden.
- Länsstyrelsen Skåne arbetar intensivt med den nationella planen för omprövning av vattenkraft (NAP), med syfte att uppnå de nationella energi- och miljömålen. I Skåne ingår 18 kraftverk i prövningsgruppen för Rönne å, som är först ut att prövas i mark- och miljödomstolen 2022. För denna grupp är arbetet inom samverkan nästan färdigt. Länsstyrelsen Skåne har sett över statusklassningar, uppdaterat bevarandeplaner för sju Natura 2000-områden i Rönne å där miljö kvalitetsnormer och bevarandemål har kopplats ihop, samt med ekonomiskt bidrag från HaV sammanställt kunskapsunderlag för åtta kvarn miljöer⁷¹. Tillsammans med tidigare underlag finns därigenom kulturmiljöunderlag för samtliga anläggningar i prövningsgruppen. Underlag för ytterligare tretton anläggningar ska avslutas under 2021. För kraftanläggningar i övriga skånska vatten som ska prövas under perioden 2023–2024 har den regionala samverkansprocessen påbörjats och samverkansgrupper bildats. Parallellt bedriver Länsstyrelsen Skåne tillsyn på vattenkraftsanläggningar och dämmen som inte omfattas av NAP.

11.3.2 Åtgärder på kommunal nivå och inom regioner

- Arbetet med att begränsa spridning av och bekämpa den främmande arten sjögull pågår fortsatt i fem skånska sjöar (Stensåns vattenråd och Örkellunga

⁷⁰ www.lifeconnects.se

⁷¹ Ett urval vandringshinder i Skåne län V, Rönne å, Kulturhistorisk utredning. Länsstyrelsen 2021 samt dnr 436-27101-2021)

kommun⁷², med stöd från LOVA; Osby, Svalöv och Kristianstad kommun samt Länsstyrelsen⁷³, med särskild satsning från 1:11-anslaget). Länsstyrelsen Skåne har med hjälp av drönare fotograferat alla skånska sjöar med inrapporterad förekomst av sjögull för att göra en uppskattning av beståndens utbredning och täthet samt status på bekämpningsläget⁷⁴. Det totala beståndet uppgår i dagsläget till 182 830 m².

11.4 Tillstånd och målbedömning för Levande sjöar och vattendrag i Skåne

Målet är inte möjligt att nå till 2030 med befintliga och beslutade styrmedel och åtgärder. Det går inte att se en tydlig riktning för utvecklingen i miljön. I Skåne är de flesta sjöar och vattendrag påverkade. 38 av 241 bedömda skånska vattenförekomster uppnår *god ekologisk status*, övriga har fått tidsfrist till 2021 respektive 2027 för att nå *god ekologisk status*. Många åtgärder genomförs och har intensifierats inom ramen för vattenförvaltningsarbetet och arbete pågår för fullt inför omprövningen av vattenkraft i de större skånska åarna 2022-2024, med undantag för Helge å som prövas 2027. Samtidigt är Skånes ytvatten mycket hårt påverkade av markanvändningen. Trycket på vattennära boende är högt och strandområden exploateras. Det är oklart om strandskyddet kommer att luckras upp ytterligare framöver. Detta tillsammans med att andelen hårdgjorda ytor ökar i Skåne gör att förutsättningarna för översvämningskontroll försämrats. Rensning, bevattningsuttag, brist på funktionella skyddszoner, vattenkraft, övergödning och bekämpningsmedel är de största hoten. Sammantaget bidrar dessa faktorer till att målet är svårt att nå. Även om åtgärder genomförs tar det lång tid för vattenmiljön att återhämta sig.

Skyddsområden saknas för flera av de viktigaste skånska ytvattentäkterna, och bildandet av nya områden går alltför långsamt. Skyddsområdet för Bolmen, skåningarnas viktigaste dricksvattenförsörjning, fastställdes dock av Länsstyrelsen i Kronobergs län 2021-10-13^{75, 76}.

Bevarandestatusen är *inte gynnsam* för ål, havsnejonöga, flodkräfta och flera bottenlevande arter. Flodpärlmusslan saknar föryngring och riskerar att dö ut i Skåne. Under sommaren 2021 fångades ett havsnejonöga i Rönne å, vilket visar att arten inte helt har slutat gå upp i skånska vatten.

Skydd av värdefulla vatten behöver prioriteras upp då det tenderar att dra ut på tiden och är resurskrävande, eftersom det ofta innefattar många sakägare. Behovet av resurser för att bygga upp kunskapen om värdefulla vatten och kulturmiljöer är fortsatt stort. Det är även brist på finansiering av kulturmiljöåtgärder.

Klimatförändringarna innebär att det blir allt viktigare att stärka den vattenhållande förmågan som skydd mot torka, men också den vattenutjämnande förmågan vid skyfall. För att kunna bevara och stärka den biologiska mångfalden krävs att även

⁷² [Läs om sjögull på Stensåns vattenråds webbplats](#)

⁷³ Läs artikel om kampen mot sjögull på [på Norra Skånes webbplats](#)

⁷⁴ Stenberg J. & Davidson R. (manus). Sjögull i Skåne län – bestånd och bekämpningsstatus 2021. Länsstyrelsen Skåne, ännu inte publicerat

⁷⁵ [Läs om Vattenskyddsområde Bolmen på Sydvattens webbplats](#)

⁷⁶ Länsstyrelsen i Kronobergs län föreskrifter om vattenskyddsområde för vattentäkten i sjön Bolmen i Ljunby kommun. Läs mer på [Länsstyrelsen Kronobergs webbplats](#)

hydromorfologiska hänsyn tas och åtgärder genomförs för till exempel mer naturliga flöden och strukturer.

I det här sammanhanget kommer det att bli viktigt att arbeta med att återställa de sjöar som har sänkts i Skåne.

Funktionella skyddszoner behöver kunna bevaras och/eller etableras utmed vattendrag och sjöar. Det är önskvärt att Sverige inför ett generellt krav på skyddszoner med gräs, buskar och träd längs vattendrag. Dessa behöver behövsanpassas utifrån topografi och vattnets värden. Även områden, där vatten tillåts svämma och flöda fritt utan markbearbetning, behöver kunna avsättas.

De lagar som reglerar dikningsföretag behöver ses över och miljöanpassas. För motsvarigheten till dikningsföretag i Danmark har ”regulative”⁷⁷ setts över och förändrats på ett sätt som skulle kunna tillämpas i Sverige, om lagstiftningen anpassas.

⁷⁷ Ladda ner *Notat til inspiration for vandløbsmyndigheder. Udarbejdelse af vandløbsregulativer - Erfaringsopsamling og ny viden, Juni 2007* från [Naturstyrelsens webbplats](#).

12 Grundvatten av god kvalitet Skåne län

12.1 Sammanfattning för Grundvatten av god kvalitet i Skåne

Tillgången till grundvatten är generellt sett god i Skåne, men vattnets kvalitet påverkas negativt av en rad olika verksamheter och i vissa områden råder konkurrens om vattnet. Regeringens dricksvattensatsning under åren 2018–2021 har lett till ett förstärkt åtgärdsarbete för att skydda de allmänna dricksvattentillgångarna, få bättre koll på vattenanvändningen, förbättra vattenhushållningen och trygga dricksvattentillgången. Åtgärderna behöver fortsätta om målet ska nås till 2030.

12.2 Utveckling i miljön och målbedömning för Grundvatten av god kvalitet i Skåne

- Trenden för utvecklingen i miljön är NEUTRAL
- Nås miljökvalitetsmålet till 2030? NÄRA

12.3 Åtgärdsarbete för Grundvatten av god kvalitet i Skåne

12.3.1 Åtgärder på regional nivå – myndigheter

- Länsstyrelsen Skåne har till följd av de extra medlen i dricksvattensatsningen under 2018–2021 förstärkt arbetet med att skydda dricksvatten. Arbetet omfattar åtgärd 4 för länsstyrelserna i Vattenmyndigheternas åtgärdsprogram.
- Länsstyrelsen Skåne har intensifierat arbetet med att inrätta vattenskyddsområden, genom samtal och information till kommuner. Länsstyrelsen har beslutat om 1 nytt vattenskyddsområde, 9 ansökningar om inrättande eller revidering av befintliga skyddsområden och skyddsföreskrifter handläggs, och arbete med ytterligare 5 områden pågår.
- Länsstyrelsen Skåne har genomfört egeninitierad tillsyn på tillståndsgivna grundvattenuttag främst omkring Kristianstadsslätten och Österlen, där det finns risk för vattenbrist, för att följa upp att tillstånden följs.
- Länsstyrelsen Skåne har under 2021 beviljat stöd för bättre vattenhushållning från anslag 1:11⁷⁸ med nästan 7 miljoner kronor till 20 nya projekt som ska leda till bättre vattenhushållning och/eller tryggad dricksvattenförsörjning.
- Länsstyrelsen Skåne har tagit fram ett nytt länsprogram för regional miljöövervakning 2021–2026 som bland annat rör grundvattenkvalitet och grundvattennivåer.
- Sveriges Geologiska undersökning (SGU) har presenterat sina resultat från SkyTEM-undersökningar från ett antal områden vid Vombsänkan. Resultaten kan vara av intresse när det gäller konstgjord infiltration samt potentiella större grundvattenresurser⁷⁹.

⁷⁸ Läs mer om *Bidrag till åtgärder för en bättre vattenhushållning och bättre tillgång till dricksvatten* på [Havs- och vattenmyndighetens webbplats](#).

⁷⁹ SGU-rapport 2021:23, juni 2021. [Ladda ner rapporten från SGU:s webbplats](#)

- Miljösamverkan Skåne har tagit fram checklistor och rutiner för tillsyn inom vattenskyddsområden⁸⁰.
- Länsstyrelsen har fortsatt arbetat med att uppdatera den regionala vattenförsörjningsplanen.
- Länsstyrelsen Skåne arbetar med att ta fram en regional materialförsörjningsplan för ett hållbart ballastuttag, där skydd av viktiga grundvattenförekomster ingår.
- Länsstyrelsen Skåne har sammanställt resultaten från en enkät som skickades till samtliga verksamhetsutövare med tillstånd till miljöfarlig verksamhet i syfte att kartlägga deras vattenförbrukning och behov av åtgärder för att hantera/förebygga vattenbrist. 45 procent av de som har svarat på enkäten anger att de har genomfört eller planerar att genomföra vatteneffektiviserande åtgärder. En femtedel av verksamheterna har överskottsvatten att nyttja för andra främst för bevattning, kylning eller tekniskt vatten.
- Länsstyrelsen Skåne driver ett projekt om vattenåtervinning i miljöprövning för att utreda och klargöra vilka möjligheter som finns att lyfta frågan om vattenåtervinning inom prövningen av verksamheter som släpper ut stora mängder vatten.
- Länsstyrelsen Skåne är restriktiv med att tillstyrka natursgrustäcker, både nya och befintliga.

12.3.2 Åtgärder på kommunal nivå och inom regioner

- Nordvästra Skånes Vatten och Avlopp AB (NSVA) har provtagit råvatten för bekämpningsmedel som inte ingår i svenska analyspaket, men som hittats i Danmark.
- Region Skåne har i samverkan med RISE ett uppdrag om vatteneffektivisering i skånska företag⁸¹.
- Det pågår mycket arbete i de skånska kommunerna med att skydda oskyddade vattentäkter samt revidera gamla vattenskyddsområden och föreskrifter, enligt svar på Länsstyrelsen Skånes skrivelse till kommunledningarna.
- Följande åtgärder medfinansieras med stöd för bättre vattenhushållning:
 - Sydvatten AB genomför en informationskampanj för en hållbar vattenanvändning med framtagande av filmer för att öka kunskap om hur vatten blir dricksvatten.
 - VA Syd och Ystads kommun har pågående projekt om återanvändning av renat avloppsvatten för att ersätta dricksvatten.
 - Kristianstads kommun utökar sin övervakning av grundvattennivåer.
 - Trelleborgs och Hässleholms kommuner har pågående projekt om läcksökning i dricksvattenledningar.

12.3.3 Åtgärder inom näringslivet

- Helios Innovations AB i samarbete med Befesa Scandust AB testar ny teknik för avsaltning av havsvatten med hjälp av restvärme från tunga industrier för

⁸⁰ Läs om projektet *Vatten i Skåne* på [Miljösamverkans Skånes webbplats](#)

⁸¹ Ladda ner Beslutsstöd för en hållbar vattenanvändning från [Utveckling Skånes webbplats](#).

att minska dricksvattenanvändningen. Projektet medfinansieras av stöd för bättre vattenhushållning.

12.3.4 Övriga åtgärder

- Hushållningssällskapet Skåne testar ny teknik för behovsanpassad bevattning i jordbruket som ger bättre skörd trots mindre vattenåtgång. Projektet medfinansieras av stöd för bättre vattenhushållning.

12.4 Tillstånd och målbedömning för Grundvatten av god kvalitet i Skåne

Målet bedöms vara nära att nå till 2030 med befintliga och beslutade styrmedel och åtgärder, om de senaste årens satsningar, inklusive de ekonomiska extramedlen, fortsätter. Gifter i grundvattnet är tillsammans med påverkad kvantitet de största hindren för att målet ska nås, och mer åtgärder behöver genomföras. Det går inte att se någon tydlig riktning för utvecklingen i miljön ännu, eftersom många åtgärder siktar på minskade nya föroreningar av vatten och det tar tid för vattnet att nå ner till grundvattnet. Åtgärdsarbete pågår även enligt vattenförvaltningen, där målet är att *god kemisk och kvantitativ status* ska nås till 2027. Sammantaget innebär detta att vi vågar tro på en positiv trend i miljön på sikt och att målet kan vara nära att nås 2030, *under förutsättning att vi får resurser att fortsätta arbeta i samma tempo som de senaste åren.*

12.4.1 Åtgärdsarbete behöver fortsätta

Det pågår mycket bra åtgärdsarbete som kommer att leda till bättre kvalitet och kvantitet, och på sikt kommer troligen målet att kunna uppnås om detta arbete fortsätter. Extrasatsningen under 2018–2021 har lett till ett förstärkt arbete med skydd av allmänna vattentäkter, tillsyn i vattenskyddsområden och tillsyn av vattenuttag. Satsningen behöver fortsätta om arbetet ska kunna bedrivas på samma nivå. Arbetet med att inrätta vattenskyddsområden behöver påskyndas ännu mer.

Det behövs fortsatt åtgärder för att minska påverkan från pågående verksamhet, till exempel läckage av bekämpningsmedel och klorid från vägsalt. Det krävs även fortsatt kartläggning och åtgärdsarbete i förorenade områden som läcker farliga ämnen (exempelvis PFAS) till grundvattnet.

12.4.2 Kvantitativ status

I Skåne har grundvattennivåerna i både små och stora magasin legat under de normala under 2020–2021. Skåne är ett tätbefolkat och jordbruksintensivt län och mycket grundvatten används för bevattning, dricksvattenproduktion och industriändamål vilket i vissa områden leder till konkurrens om vattnet.

Grundvattenanvändningen i områden med risk för överuttag behöver minska till exempel genom bättre bevattningsteknik, anläggning av bevattningsdammar, effektivare vattenanvändning i industriprocesser, återanvändning av avloppsvatten och minskat läckage i ledningsnätet, för att säkerställa en hållbar grundvattenanvändning. Dricksvattenstödet är ett viktigt led i detta arbete, men det kan behövas ytterligare incitament för att investera i teknik som sparar på vatten, framförallt inom jordbruket och industrin.

Klimatförändringarna innebär en risk för grundvattnets kvalitet och kvantitet. Länsstyrelsen Skåne kommer därför inom ramen för tillståndsansökningarna om

vattenuttag fortsätta att yrka på att tillstånden tidsbegränsas. En större vikt behöver läggas på vattenbalansberäkningar och in-teckningsgrad vid tillståndsansökningarna.

12.4.3 Bevarande av naturgrusavlagringar

För att kunna bevara naturgrusförekomster som är viktiga för grundvattenbildningen och dricksvattenproduktionen, behövs ytterligare styrmedel för att begränsa användningen av naturgrus och på så sätt premiera annat material och teknik för att ta fram likvärdiga ersättningsprodukter.

12.4.4 Behov av utökad övervakning

I den senaste statusklassningen har 13 av de 205 bedömda grundvattenförekomsterna i Skåne bedömts ha *otillfredsställande kemisk status* och en förekomst *otillfredsställande kvantitativ status*. Vid otillräckligt underlag betraktas statusen som god.

Tillförlitligheten har i de flesta fall klassats som låg eller medel, vilket innebär stora osäkerheter kopplade till statusklassningen. Grundvattenberoende ekosystem har för första gången ingått i statusklassningsarbetet, men kunskapsluckorna är fortfarande stora. Övervakningen av både grundvattennivåer och grundvattenkemi behöver utökas och resultaten rapporteras in till SGU.

13 Hav i balans samt levande kust och skärgård Skåne län

13.1 Sammanfattning för Hav i balans samt levande kust och skärgård - Skåne län

Skånes havsmiljö har problem med övergödning, svaga fiskbestånd, obalans i ekosystem, gifter, skräp och exploatering. Mer kunskap om var natur- och kulturvärden finns, hur de mår och om lämpliga åtgärder, behövs för effektivare havsmiljöförvaltning. Fisket och verksamheter som påverkar fiskbestånd behöver miljöanpassas och områdesskydden behöver bli fler och bättre. Uttag, utsläpp och fysisk påverkan måste styras av vad havsmiljön faktiskt tål och fokus på övervakning och åtgärder måste öka.

13.2 Utveckling i miljön och målbedömning för Hav i balans samt levande kust och skärgård - Skåne län

- Trenden för utvecklingen i miljön är NEGATIV
- Nås miljökvalitetsmålet till 2030? NEJ

13.3 Åtgärdsarbete för Hav i balans samt levande kust och skärgård - Skåne län

Många mindre åtgärder genomförs, men i jämförelse med pågående miljöpåverkan och kvarvarande effekter av historisk påverkan, är åtgärderna och förvaltningsförändringarna för små.

13.3.1 Åtgärder på regional nivå – myndigheter

- Länsstyrelsen Skånes regeringsuppdrag om ökat skydd i Öresund pågår under 2021⁸².
- Länsstyrelsen Skåne arbetar 2021–2022 med att ta fram bättre kulturmiljöunderlag till havsplaneringen.⁸³
- På Länsstyrelsen Skånes uppdrag har områdena runt Falsterbohalvön⁸⁴ och mellan Valjeviken-Landön botteninventerats.⁸⁵ Detta ger ökad kunskap om habitat, förekommande arter samt tillstånd i områdena.
- För att skydda sälarna från störningar har Länsstyrelsen Skåne förstärkt skyddet på Måkläppen genom att känsliga delområden fått besöksförbud året om.⁸⁶
- En syresond har placerats ut i naturreservatet *Skånska Kattegatt* för att ge kontinuerliga data om syrenivåerna i bottenvattnet. I reservatet har en spökgarnsinventering på vrak och en rensning av fiskelinor, sänken och drag genomförts.⁸⁷

⁸² Pressmeddelande om regeringsuppdrag om utökat marint skydd i Öresund [på Regeringens webbplats](#)

⁸³ Personlig referens – Brita Roos, chef på kulturmiljöenheten på Länsstyrelsen Skåne

⁸⁴ Personlig referens – Malin Melén, Naturvårdsenheten på Länsstyrelsen Skåne

⁸⁵ Personlig referens – Eva Ohlsson, Naturskyddsenheten på Länsstyrelsen Skåne

⁸⁶ Nyhet om ändrade regler för besökare på Måkläppen [på Länsstyrelsen Skånes webbplats](#)

⁸⁷ Personlig referens – Malin Melén, Naturvårdsenheten på Länsstyrelsen Skåne

- Fiskar som vandrar mellan hav och vattendrag är viktiga för havsmiljön. Under året har 17 biotopvårdande och 15 vandringsfrämjande åtgärder utförts i Skånes vattendrag⁸⁸, till största del statligt finansierade.
- Båtgångare mellan Båstad och Råå har fått information om tumlare och hur båtägare kan minska sin påverkan på tumlarens livsmiljö.⁸⁹
- Äspet, som sedan tidigare är naturreservat och Natura 2000 SCI-område, har nu även blivit SPA-område med skydd för ett antal fågelarter.⁹⁰
- Lunds universitet ska på Länsstyrelsen Skånes uppdrag ta fram ett kunskapsunderlag för stenålderslämningar under vatten utanför hela Skånes kust.⁹¹
- Länsstyrelsen Skåne håller på att ta fram en gemensam förvaltningsplan för Skånes marina skyddade områden.⁹²
- Länsstyrelsen Skåne arbetar för att genom samråd och samverkan säkerställa att kulturlämningar inte skadas vid sanering av spökgarn.⁹³
- Länsstyrelsen Skåne arbetar med att slå samman tre mindre naturreservat till ett större, som berör marina, limniska och terrestra miljöer i Kävlinge och Lomma kommun.⁹⁴

Det fleråriga projektet LIFE Coast Adapt⁹⁵ fortsätter testa hållbara metoder för minskad kusterosion i Skåne, till exempel ålgräsplantering, skapande av rev, sandtillförsel och borttagande av olämpliga strukturer.

13.3.2 Åtgärder på kommunal nivå

- Lokala vattenvårdsbidrag (LOVA) har under året bland annat medfinansierat 126 hektar näringsminskande våtmarker i Skåne⁹⁶, samt tvästegsdiken i Tullstorpsån⁹⁷.
- Kristianstads kommun har beslutat att förslag på reservatsbeslut och skötselplan för Kiviksbredan ska tas fram.⁹⁸
- I Trelleborgs kommun planeras för våtmarker bland annat vid Ståstorpsån, Albäcksån och Dalköpingeån⁹⁹.
- I Malmö har skräp från hamnbassänger och kanaler använts för att skapa tillfälliga konstverk i stadsmiljön.¹⁰⁰

⁸⁸ Personlig referens – Lukas Österling, Fiske- och Restaureringsenheten på Länsstyrelsen Skåne

⁸⁹ Personlig referens – Malin Melén, Naturvårdsenheten på Länsstyrelsen Skåne

⁹⁰ Personlig referens – Marie Björkander, Naturskyddsenheten på Länsstyrelsen Skåne

⁹¹ Dnr 431-4703-2021, Överenskommelse med Lunds universitet om framtagande av kunskapsunderlag.

⁹² Personlig referens – Malin Melén, Naturvårdsenheten på Länsstyrelsen Skåne

⁹³ Personlig referens – Brita Roos, chef på kulturmiljöenheten på Länsstyrelsen Skåne.

⁹⁴ Personlig referens – Eva Ohlsson, Naturskyddsenheten på Länsstyrelsen Skåne

⁹⁵ Life Coast Adapt, [webbplats](#)

⁹⁶ Personlig referens – Anna Ejserholm, Fiske- och Restaureringsenheten på Länsstyrelsen Skåne

⁹⁷ Uppdatering om grävning av tvästegsdiken i Tullstorpsån - [Inlägg på Tullstorpsåns febooksida](#)

⁹⁸ [Protokoll från Kristianstads kommunfullmäktige 210324 med beslut om Kiviksbredan](#)

⁹⁹ Personlig referens – Anitha Ljung, Trelleborgs kommun

¹⁰⁰ Informatin om Malmö stads projekt Re-likes [på mynewsdesk.com](#)

13.3.3 Åtgärder inom näringslivet

- Färjorna Helsingborg-Helsingör kör numer med avstängda ekolod för att inte störa Öresunds tumlare.¹⁰¹

13.3.4 Övriga åtgärder

- Under 2021 stoppades det mesta av torskfisket i Östersjön.¹⁰²
- Även 2021 placerade Havs- och vattenmyndigheten tremånadersstoppet för ålfiske¹⁰³ på en period som räddar mycket färre ålar än om det lagts tidigare på hösten.
- För att minska bifångst av tumlare och sjöfågel har Havs- och Vattenmyndigheten infört nya fiskebegränsningar i Natura 2000-områdena Sydvästkånes utsjövatten och Nordvästra Skånes havsområde.¹⁰⁴
- Dykarnätverket Havsresan har med hjälp av LOVA-medel rensat spökgarn på vrak i Öresund¹⁰⁵. Spökgarnsdragningar har också utförts på flera platser i Skåne¹⁰⁶.
- Det pågår flera forskningsprojekt om att ta tillvara och förädla växtmassor från havet¹⁰⁷. I övergödda havsområden kan det vara positivt att delar av de uppspolade växtmassorna tas ut ur havets kretslopp. Detta förutsätter att massornas viktigaste funktioner på stränderna upprätthålls, till exempel habitat för evertebrater, födosök för fåglar och erosionsskydd.

13.4 Tillstånd och målbedömning för Hav i balans samt levande kust och skärgård - Skåne län

Målet lär inte nås trots att uppföljningsåret ändrats till 2030. Flera åtgärder görs, men beslutade styrmedel och nuvarande ambitionsnivå, räcker inte sett till påverkans omfattning.

Skånes hav är övergödda¹⁰⁸, effekterna förstärks av svaga rovfiskbestånd¹⁰⁹. Relativt stora havsområden har visst skydd, men skyddsnätverket är varken representativt, sammanhängande eller har god uppföljning.

Drygt ett år efter att reservatet *Skånska Kattegatt* vunnit laga kraft återstår fortfarande för Sverige och Danmark att bestämma att fiskereglerna i reservatet även ska gälla danskt fiske.

Flera skånska havsområden saknar övervakning eller har inte inventerats på sina värden. Detta försvårar arbetet med att göra korrekta bedömningar av status enligt vattendirektivet, samt av påverkan i samband med provningar.

¹⁰¹ Reportage om färjetrafiken som stängt av ekoloden [på svt.se](https://www.svt.se)

¹⁰² Havs- och vattenmyndigheten, [information om fiskestopp](#)

¹⁰³ Havs- och vattenmyndigheten, [information om tremånaders fiskestopp för ål](#)

¹⁰⁴ Personlig referens – Eva Ohlsson, Naturskyddsenheten på Länsstyrelsen Skåne

¹⁰⁵ Inslag om Havsresans spökgarnsrensningar [på svt.se](https://www.svt.se)

¹⁰⁶ Personlig referens – Linus Larliander, Fiske- och Restaureringsenheten på Länsstyrelsen Skåne

¹⁰⁷ [Biogas Syd: Greater BIO](#)

[COASTAL Biogas \(Interregprojekt\)](#)

¹⁰⁸ Vatteninformationssystem Sverige ([VISS](#))

¹⁰⁹ Forskning.se, 2016. *Rovfiskar kan motverka övergödning*. [Läs artikeln på forskning.se](#)

Få fiskbestånd mår bra¹¹⁰. Östersjöns östra torskbestånd är nära kollaps¹¹¹ och det västra mår mycket dåligt¹¹². Kattegatts kraschade torskbestånd är kvar på bottennivåer.¹¹³ Östersjöns skarpsill har minskat sedan 90-talet¹¹⁴ och vissa sillbestånd har minskat kraftigt¹¹⁵. EU och Sverige har länge överträtt havsforskningsrådets (ICES) råd för bland annat torsk och ål, två ekologiskt viktiga arter med akuta tillstånd.

Bara spillror återstår av det skånska Östersjöfisket. Orsakerna är framför allt svaga fiskbestånd, men även sälskador, mer parasiter och låga försäljningspriser.

Livskraftiga sälbestånd är positivt men medföljande konflikter behöver lösas. Andelen torsk i gråsälens diet i södra Östersjön tycks vara högre än vad som tidigare varit känt¹¹⁶. För beståndsåterhämtning är det viktigt att tänka på förhållandet mellan säl och bytesfisk.

Mager torsk med liten lever har börjat ses även i Öresund¹¹⁷. Torskens problem i södra Östersjön tycks alltså sprida sig till det annars relativt välmående Öresund. Mängden lekvandrande sik i Skräbeån är på låga nivåer¹¹⁸. Med få rovfiskar i Östersjön har storspiggen ökat kraftigt, vilket bland annat förstärker övergödningens effekter. Även i Skåne finns nu indikationer på att storspiggen ökar.¹¹⁹

Stor efterfrågan på kustnära boenden innebär högt förändringstryck i kustsamhällen som ofta har höga kulturhistoriska värden. Då många kommuner saknar antikvarisk kompetens och strategiskt kulturmiljöarbete, riskerar kulturmiljövärdena att urholkas.

Kunskapsbristen om undervattenslämningar är allvarlig. Kulturlämningar under vatten skadas löpande av trålning och spökgarn, de kan även skadas av stranderosion och stigande havsnivåer.

Det kustnära bostadsbyggandet minskar något i Skåne¹²⁰. Det totala påverkanstrycket på kust och hav är dock stort, bland annat på grund av fysisk påverkan. Under året som gått har nya bryggor byggts, bryggor byggts om, hamnar muddrats, fem

¹¹⁰ Havs- och vattenmyndigheten, 2018. [Marin strategi för Nordsjön och Östersjön 2018-2023](#).

¹¹¹ ICES. 2021. Advice on fishing opportunities, catch, and effort. Cod (*Gadus morhua*) in subdivisions 24–32, eastern Baltic stock (eastern Baltic Sea) [Ladda ner rapporten från ICES webbplats](#)

¹¹² ICES, 2021. Advice on fishing opportunities, catch, and effort. Cod (*Gadus morhua*) in subdivisions 22–24, western Baltic stock (western Baltic Sea) [Ladda ner rapporten från ICES webbplats](#)

¹¹³ ICES, 2021. Advice on fishing opportunities, catch, and effort. Cod (*Gadus morhua*) in Subdivision 21 (Kattegat). [Ladda ner rapporten från ICES webbplats](#)

¹¹⁴ ICES, 2021. Advice on fishing opportunities, catch, and effort. Sprat (*Sprattus sprattus*) in subdivisions 22–32 (Baltic Sea). [Ladda ner rapporten från ICES webbplats](#)

¹¹⁵ ICES, 2021. Advice on fishing opportunities, catch, and effort. Herring (*Clupea harengus*) in subdivisions 20–24, spring spawners (Skagerrak, Kattegat, and western Baltic) [Ladda ner rapporten från ICES webbplats](#)

¹¹⁶ Ero et al. 2019 - Eastern Baltic cod—New knowledge on growth and mortality. [Ladda ner rapporten från orbit.dtu.dk](#)

¹¹⁷ Personlig referens - Thorbjörn Pålsson, fiskare i Lomma och förädlingsföretaget Fiskimpex i Simrishamn.

¹¹⁸ Personlig referens – Skräbeåns Fiskevårdsförening

¹¹⁹ Länsstyrelsen i Blekinge, Resultat från miljöövervakning – Gäddprojektet [Läs om Gäddprojektet på sportfiskarna.se](#)

¹²⁰ Indikator, Kustnära byggande vid havet. [Läs mer om indikatorn på sverigesmiljomal.se](#)

ytterligare vindkraftsparker i eller nära Skånes havsområden är i planeringsfas¹²¹, gasledningen Baltic pipe¹²² har lagts ut, sjökabel planeras mellan Sverige och Tyskland, tillståndprocessen för sandtåkt och strandfodring i Skälderviken¹²³ samt utfyllnad i Malmös norra hamn¹²⁴ fortsätter. Trelleborg väntas 2022 ansöka om tillstånd för den nya stadsdelen Västra Sjöstaden, som omfattar anläggandet av en ny strand¹²⁵.

Kumulativa effekter – som omfattar historisk miljöpåverkan, all nuvarande påverkan och grannländers påverkan¹²⁶ – är svårberäknade och ges liten hänsyn i planering och miljöprövning. Bättre förebyggande arbete krävs för att undvika skador på natur- och kulturmiljöer.

Flera av Skånes havsområden drabbas periodvis av syrebrist. Ofta gäller det djupare bottenar, men även grundområden kan drabbas tillfälligt. Då beror det ofta på att det finns en utsläppskälla i närheten eller lokala fördjupningar och strukturer som minskar vattenutbytet. Syrebrist har till exempel observerats utanför evenemangsstranden i Åhus¹²⁷ och har tidigare setts i de allra grundaste delarna av Lundåkrabukten¹²⁸.

Bräddningar är en relativt liten påverkanskälla, men bättre hantering av vatten och avlopp skulle ändå kunna minska risker för badande och ytterligare begränsa miljöpåverkan.

2016 observerades blåfenad tonfisk för första gången på 50 år i Öresund. Nu ses tonfisken glädjande nog varje sommar.¹²⁹ Ålgräsets djuputbredning tycks långsamt öka i Skåne. Två skånska kustvattenförekomster¹³⁰ bedöms ha god, om än osäker, ekologisk status. Tumlarens status är idag livskraftig¹³¹, men Östersjöpopulationen är

¹²¹ Pågående processer för vindkraftparker i eller nära Skånes havsområden:

* Svenska delen av Kriegers Flak (Vattenfall). [Läs mer om projektet på group.vattenfall.com](http://group.vattenfall.com)

* Sjollen (Eolus). [Läs mer om projektet på Swecos samrådsportal](http://swecos.se)

* Mellan Smygehuk och Abbecksås (Kustvind). [Läs mer om projektet på kustvind.se](http://kustvind.se)

* Mellan Sverige och Tyskland (Ørsted). [Läs mer om projektet på orsted.se](http://orsted.se)

* Mellan Sverige och Tyskland (Triton). [Läs mer om projektet på OX2.com](http://ox2.com)

¹²² Nyhet om utläggning av Baltic Pipe (ledning från Danmark till Polen). [Läs mer om projektet på baltic-pipe.eu](http://baltic-pipe.eu)

¹²³ Miljökonsekvens- och teknisk beskrivning av Ängelholms ansökta sandtåkt och strandfodring i Skälderviken. [Ladda ner beskrivningen från Ängelholm kommuns webbplats](http://angelholm.se)

¹²⁴ Samrådsredogörelse för den ansökta utfyllnaden i Malmös norra hamn. [Ladda ner redogörelsen från Malmö stads webbplats](http://malmoe.se)

¹²⁵ Personlig referens - Anitha Ljung, Trelleborgs kommun

¹²⁶ Exempel på storskaliga exploateringsprojekt i grannländernas havsområden:

Fehmarn bält-tunneln - [läs mer på femern.com](http://femern.com)

Utfyllnad: Lynetteholmen - [Läs mer på lynetteholmen.com/](http://lynetteholmen.com/)

Baltic Pipe - [Läs frågor och svar om projektet på baltic-pipe.eu](http://baltic-pipe.eu)

Vindkraftpark: Danska Kriegers Flak - [Läs mer nyhet på group.vattenfall.com](http://group.vattenfall.com)

¹²⁷ Personlig referens – Henrik Persson, dykare och fotograf.

¹²⁸ Personlig referens – Jonas Gustafsson, Vattenenheten på Länsstyrelsen Skåne

¹²⁹ Artikel med noteringen av blåfenad tonfisk i Öresund 2016 - [Läs artikel på hd.se](http://hd.se)

Artikel om tonfisk i Öresund 2021 - [Läs artikel på hd.se](http://hd.se)

¹³⁰ Skälderviken i VISS - [Se uppgifter om Skälderviken i VISS](http://viss.se)

Norra Öresund i VISS - [Se uppgifter om Norra Öresunds kustvatten i VISS](http://viss.se)

¹³¹ SLU, Artdatabanken. Tumlare - [Läs om tumlare på artfakta.se](http://artfakta.se)

extremt sårbar då den uppskattas bestå av enbart cirka 100 reproduktiva individer
132.

Länsstyrelsen Skåne anser att torsken och dess viktigaste föda, sill och skarpsill, bör få återhämta sig genom tillräckligt långa fiskestopp. Då många fiskbestånd krisar och ekosystemen är i obalans anser Länsstyrelsen att mer rovfisk generellt bör lämnas kvar i havet, att fysisk påverkan på kust och hav bör minimeras och att utsläpp bör begränsas av vad recipienter tål för att uppnå sina miljökvalitetsnormer enligt vattendirektivet.

¹³² SLU, Artdatabanken. Tumlare (Östersjöpopulationen) - [Läs om östersjöpopulationen av tumlare på artfakta.se](#)

14 Myllrande våtmarker Skåne län

14.1 Sammanfattning för Myllrande våtmarker i Skåne

Samtidigt som många insatser görs både för att anlägga nya våtmarker och för att skydda, restaurera och upprätthålla skötseln i de våtmarker vi har så fortsätter länets våtmarker att påverkas negativt till följd av dikesrensningar, utebliven hävd och övergödning. Klimatförändringar medför därtill ytterligare utmaningar och konkurrensen om mark försvårar våtmarksanläggandet i Skåne. Kontinuitet i arbetet med både återskapande och bevarande är av största vikt för att vända trenden uppåt.

14.2 Utveckling i miljön och målbedömning för Myllrande våtmarker i Skåne

Redovisa utvecklingen i miljön och om miljö kvalitetsmålet nås enskilt genom att skriva detta med ord:

- Trenden för utvecklingen i miljön är NEUTRAL
- Nås miljö kvalitetsmålet till 2030? NEJ

14.3 Åtgärdsarbete för Myllrande våtmarker i Skåne

14.3.1 Åtgärder på regional nivå – myndigheter

- Sedan förra redovisningen har cirka 11 hektar våtmark skyddats som naturreservat¹³³, däribland extremrikkärret Vällerödsjärret.
- Under perioden har Länsstyrelsen Skåne anlagt eller hydrologiskt restaurerat 21 hektar våtmark inom skyddade områden med finansiering från våtmarkssatsningen (se tabell 1). I flera fall har det handlat om igenläggning eller dämning av diken i skogsmark för att höja vattennivån och återskapa våtmark. Därtill har Länsstyrelsen Skåne röjt och restaurerat 396 hektar högmossar med finansiering från våtmarkssatsningen.
- Ytterligare ca 3 hektar har anlagts med extra bidrag från anslag 1:11 Åtgärder för havs- och vattenmiljö för åtgärder mot övergödning
- Inom ramarna för *Åtgärdsprogram för hotade arter* (ÅGP) har Länsstyrelsen Skåne genomfört skötselåtgärder på 17 rikkärreslokaler. Vissa åtgärder har varit särskilt riktade till att gynna arten stor ögontröst och man har därtill utfört stödsådd på två lokaler samt nyinsådd på en lokal. Åtgärder för att gynna vadarfåglar på strandängar (skydds jakt på predatorer och dämning i skonor) har fortsatt. ÅGP-medel har även använts till restaurering/anläggning av tre småvatten för lökgröda och ett för strandpadda.
- EU-projektet SemiAquaticLIFE¹³⁴ är nu inne på sitt sista år. Fyra nya våtmarker har anlagts, stängsel har satts upp för att möjliggöra beteshävd och vresros har röjts för att skapa lämpliga miljöer och övervintringsplatser för grodor.

¹³³ Arealerna är framräknade av Naturvårdsregistret genom satellitbildtolkning (KNAS, Kontinuerlig Naturtypskartering Av Skyddade områden)

¹³⁴ SemiAquatic Life, *Recreating habitat complexity for semi-aquatic fauna*. [Läs mer på projektets webbplats](#)

- Inom ramarna för Grön Infrastruktur pågår ett arbete med att avgränsa värdeetrakter för våtmarker, sumpskogar och småvatten. Materialet beräknas vara klart till årsskiftet och ska fungera som underlag för det fortsatta våtmarksarbetet.
- Under 2021 har bekämpning av skunkkalla påbörjats på 90 procent av de ytor där skunkkalla finns i länet, under ledning av Länsstyrelsen Skåne.

14.3.2 Åtgärder på kommunal nivå och inom regioner

- Sedan förra redovisningen har kommuner, vattenråd och privata initiativtagare anlagt ytterligare 68 hektar våtmark med finansiering från Lokala vattenvårdsprojekt (LOVA), Lokala våtmarkssatsningen (LONA), Landsbygdsprogrammet (LBP) samt extra anslag för åtgärder mot övergödning (se tabell 1).
- Flera våtmarkssamordnare finns nu i länet. De arbetar med stora LOVA-projekt som kommer att generera fler våtmarker framöver.
- Naturum Vattenriket i Kristianstad kommun har under nu 10 år¹³⁵ arbetat med att lyfta kunskapen och värdet av våtmarker och friluftslivet knutet till dessa. Under 2021 har naturum Vattenriket färdigställt första etappen av *Vattenriketleden* (delfinansierat av LONA) 136. Inom ramarna för Friluftslivets år 2021 har naturumet även satsat extra på att lyfta möjligheterna till friluftsliv i våtmarkerna genom projektet *Aktivera Mera Friluftsliv*¹³⁷

Tabell 1. Anlagda eller hydrologiskt restaurerade våtmarker i Skåne under senaste året
138

Finansiering	Areal (hektar)
Våtmarkssatsningen	21
SemiAquaticLIFE	2
LBP	57
LONA	4
LOVA	5
ÅGP (grodor)	1
Extrasatsning övergödning	5
Totalt	95

14.4 Tillstånd och målbedömning för Myllrande våtmarker i Skåne

Länsstyrelsen bedömer att målet inte kommer nås till år 2030 samt att det inte går att se en tydlig riktning för utvecklingen i miljön. De omfattande utdikningar som gjorts historiskt i Skåne gör att vi, trots de senaste årens satsningar, fortfarande har en mycket lång väg kvar till att uppnå miljömålet. Samtidigt som många insatser görs både för att anlägga nya våtmarker och för att skydda, restaurera och upprätthålla skötseln i de vi har så fortsätter länets våtmarker att påverkas negativt till följd av dikesrensningar, utebliven hävd och övergödning. Klimatförändringar medför

¹³⁵ [Naturum fyller 10 år – Biosfärområde Kristianstads Vattenrike](#)

¹³⁶ [Läs om Vattenriketleden på Naturvårdsverkets webbplats för LONA](#)

¹³⁷ [Läs om Aktivera Mera Friluftsliv på Kristianstads kommuns webbplats](#)

¹³⁸ Länsstyrelsens sammanställning (2020-09-04 till 2021-09-29). Røjning av 396 hektar högmossor tillkommer. Anläggningar med stöd av NOKÅS ingår inte.

ytterligare utmaningar såsom sänkta grundvattennivåer, snabbare igenväxning och introduktion av nya invasiva arter. För att vända trenden uppåt krävs långsiktig och kontinuerlig finansiering för både anläggande och bevarande av våtmarker.

14.4.1 Återskapade våtmarker och arters spridningsmöjligheter

De senaste årens satsningar har inneburit en avsevärt större budget för våtmarksarbetet i länet, vilket är mycket positivt. Med hjälp av våtmarkssatsningen har Länsstyrelsen Skåne kunnat återskapa stora arealer våtmark med biologisk mångfald som huvudsyfte. Och då Skåne redan har ett väl etablerat arbete med anläggning av våtmarker både bland vattenråd och konsulter har dessa aktörer snabbt kunnat komma in med ansökningar.

Den största utmaningen i Skåne när det gäller återskapande av våtmarker utanför skyddade områden är konkurrensen om mark. I områden där nyanläggning av våtmarker har pågått under flera decennier återstår enbart lägen med stora andra intressen. Vi kan idag inte betala ut intrångsersättning och därmed saknas ett ekonomiskt incitament att anlägga våtmarker på åkermark eller skogsmark som genererar intäkter. På sikt behövs troligen även lagkrav på åtgärder för att kunna nå målet.

Då våtmarksanläggning utanför skyddade områden bygger på frivillighet hos markägarna är information och uppsökande verksamhet avgörande. Det är av största vikt att det finns en kontinuitet och långsiktighet i finansieringen av våtmarksanläggningen för att inte skada förtroendet från markägare.

14.4.2 Gynnsam bevarandestatus, hotade arter och återställda livsmiljöer

Under 2019 har bevarandestatusen för våtmarker bedömts och uppdaterats för Sveriges EU-rapportering enligt art- och habitatdirektivet. Rikkärr, källkärr och högmossar bedöms ha en fortsatt dålig bevarandestatus i kontinentalregionen. Även bevarandestatusen för groddjur har bedömts och uppdaterats, baserat på inventeringar i Skåne 2013–2018. Bevarandestatusen för klockgroda har försämrats, till icke gynnsam bevarandestatus. Bevarandestatusen för lövgroda har ändrats från god till otillfredsställande. Båda arterna är nu försvunna från många lokaler där de tidigare varit talrika. Främsta orsaken bedöms vara igenväxning och inplantering av fisk. I projektet *Miljö- och floraövervakning i Skåne (Millora)*¹³⁹ har kärlväxter inventerats 2007–2015 och jämförts med inventeringar från 1987–2005. Våtmarker är en av de vegetationstyper vars arter minskat mest.

14.4.1 Främmande arter

Skånes problem med invasiva, främmande arter är ett stort potentiellt hot mot den inhemska floran och faunan, inte minst i våtmarker som ofta hyser rödlistade, inhemska arter. I och runt våtmarker är det framför allt skunkkalla, jätteloka och jättebalsamin som ökat. Medvetenheten om problemet med invasiva, främmande arter har dock ökat under senare år vilket förbättrar möjligheterna till bekämpning

¹³⁹ SpringerLink, *Recent changes in the frequency of plant species and vegetation types in Scania, S Sweden, compared to changes during the twentieth century*. [Ladda ner artikel från link.springer.com](https://link.springer.com)

14.4.2 Bevarade natur-, och kulturmiljövärden

Arbetet med att skydda våtmarker går långsamt och under väntetiden försämras statusen för flera lokaler. Länsstyrelsen ser gärna att skydd av våtmarker lyfts i regleringsbrevet och att det avsätts särskilda medel för genomförandearbetet. Det är också av stor vikt att myrskyddsplanen revideras. En del myrar har ett stort behov av hydrologisk restaurering. Dikningsföretag och risk för översvämning av omgivande marker omöjliggör restaurering även när myrarna skyddats.

Skånes relativt höga kvävenedfall, dikesrensningar, upphörande av hävd och klimatförändringar bidrar till igenväxning i våra våtmarker. Fortlöpande slåtter eller bete är en förutsättning för många öppna våtmarker. För att bibehålla god status i de hävdberoende våtmarkerna, inte minst rikkärren, krävs långsiktiga lösningar och finansiell kontinuitet till skötsel.

Befintliga styrmedel räcker inte för att säkerställa tillräcklig hänsyn inom jord- och skogsbruket. Skyddszoner kring våtmarker behövs i större utsträckning både inom jord- och skogsbruket och rensning av befintliga diken försvårar åtgärder för att skydda och restaurera våtmarker.

I det skånska kulturlandskapet finns starka kulturmiljövärden knutna till äldre bevattningssystem, så kallade ängavattningar. För att miljömålet ska kunna uppnås med avseende på kulturmiljövärden knutna till våtmarker krävs utvecklad kunskap och samordning i hanteringen av miljöer av denna typ.

15 Levande skogar Skåne län

15.1 Sammanfattning för Levande skogar Skåne

Miljöarbetet för de skånska skogarna går i positiv riktning, men kanske inte fullt så snabbt som det vore önskvärt. För att trygga den biologiska mångfalden behöver mer skog skyddas formellt. Kvaliteten på miljöhänsynen behöver bli bättre samtidigt som ökade bevarandeinsatser krävs.

15.2 Utveckling i miljön och målbedömning för Levande skogar i Skåne län

- Trenden för utvecklingen i miljön är NEUTRAL
- Nås miljökvalitetsmålet till 2030? NEJ

15.3 Åtgärdsarbete för Levande skogar Skåne län

15.3.1 Åtgärder på regional nivå – myndigheter

- Under år 2020 skyddade Länsstyrelsen Skåne 419 ha skogsmark med höga naturvärden genom att bilda 5 nya naturreservat och utöka 6 naturreservat.
- Länsstyrelsen bildade två biotopskydd med arealen 0,6 ha produktiv skog.
- Länsstyrelsen tecknade ett naturvårdsavtal med arealen 6,9 ha produktiv skog.
- 240 ha produktiv skog är under reservatsbildning (Klåveröd, Öved, Åkeboda)¹⁴⁰.
- Foderskapande åtgärder sker inom projektet Vild och bortskämd, som arbetar för en viltstam i balans¹⁴¹.
- Skogsstyrelsen bildade två biotopskydd med arealen 7,0 ha produktiv skog.
- Det genomfördes naturvårdande skötsel i 20 av Skogsstyrelsen skyddade områden¹⁴².
- Inom ÅGP¹⁴³ för hotade arter har Länsstyrelsen röjt kring 135 skyddsvärda träd.
- Länsstyrelsen har inom skyddade områden genomfört flera naturvårdande åtgärder som att bekämpa invasiva växtarter, satt igen diken, friställt grova träd och skapat flerskiktning¹⁴⁴.
- För stöden *Natur- och kulturmiljöer i skog* och *Ädellövskogsbbruk* har det i Skåne utbetalats 10,6 miljoner kronor för åtgärder i 2 100 ha skog¹⁴⁵. Rådgivningar, kopplade till stöden, till skogsbrukare har varit omkring 30 stycken¹⁴⁶.
- För stödet *Skogens miljövärden* har det i Skåne utbetalats nästan 1,3 miljoner kronor för åtgärder i 140 ha skog. Rådgivningar, kopplade till stödet, har varit omkring 30 stycken.

¹⁴⁰ Enligt uppgift. Länsstyrelsen Skåne 2021

¹⁴¹ [Foderskapande åtgärder på Länsstyrelsen Skånes webbplats](#)

¹⁴² Enligt uppgift. Skogsstyrelsen 2021

¹⁴³ [Åtgärdsprogram för hotade arter och naturtyper på Naturvårdsverkets webbplats](#)

¹⁴⁴ Enligt uppgift. Länsstyrelsen Skåne 2021

¹⁴⁵ Enligt uppgift. Skogsstyrelsen 2021

¹⁴⁶ Enligt uppgift. Skogsstyrelsen 2021

- I Skåne deltog mer än 150 lärare och lärarstudenter i aktiviteter i *Skogen i skolan* om hur skogen kan ingå i undervisningen¹⁴⁷.
- Skånska skogsstrategi beslutades 2020. Ett verktyg att utveckla och förvalta den skånska skogen¹⁴⁸.

15.3.2 Åtgärder på kommunal nivå och inom regioner

- Under 2020 bildades två kommunala naturreservat där 9 ha skog ingår¹⁴⁹.
- Minst 10 kommuner jobbar med LONA-projekt för att stärka natur- och kulturvärden eller friluftslivet i tätortsnära skogar¹⁵⁰.

15.3.3 Åtgärder inom näringslivet

- Arealen frivilliga avsättningar av produktiv skogsmark i Skåne är 24 100 ha. Det är ca 6 procent av den produktiva skogen i Skåne. Riktvärdet är att de avsatta områdena inte ska understiga 5 procent av skogsfastigheten¹⁵¹.
- Inom skogsbruket fortgår utbildning av tjänstemän och entreprenörer rörande målbilder¹⁵², vilket är vägledningar för hur bra hänsyn bör se ut i det skogsbruket. Målbilder för god miljöhänsyn bedöms vara på väg att bli norm i skogsbruket.

15.3.4 Övriga åtgärder

- *Ett mer variationsrikt skogsbruk*¹⁵³ och *En nationell strategi för natur- och kulturvårdande skötsel av trädbärande marker som brukas med naturvårdsmål*¹⁵⁴ är två miljömålsåtgärder inom programområdet Grön infrastruktur¹⁵⁵ som genomförs i samverkan med skogsbrukets aktörer.
- Friluftslivets år 2021 – Luften är fri. En satsning på friluftsliv, naturen och allemansrätten¹⁵⁶.

15.4 Tillstånd och målbedömning för Levande skogar Skåne län

Det finns brister i miljöhänsyn vid skogsbruksåtgärder samtidigt som nuvarande bevarandeinsatser inte är tillräckliga. Skogsområden med höga naturvärden gallras eller avverkas fortfarande.

¹⁴⁷ Enligt uppgift. Skogsstyrelsen 2021

¹⁴⁸ [Information om Skogsstrategi på Länsstyrelsen Skånes webbplats](#)

¹⁴⁹ Enligt uppgift. Länsstyrelsen Skåne 2021

¹⁵⁰ Enligt uppgift. Länsstyrelsen Skåne 2021

¹⁵¹ Frivilliga avsättningar och certifierad areal 2020. Statistiska meddelanden Skogsstyrelsen 2021. [Ladda ner från Skogsstyrelsens statistikdatabas](#)

¹⁵² Målbilder för god miljöhänsyn. Skogsstyrelsen 2020. [Läs om målbilder på Skogsstyrelsens webbplats](#)

¹⁵³ *Ett mer variationsrikt skogsbruk*. Skogsstyrelsen 2021. [Läs om ett variationsrikt skogsbruk på Skogsstyrelsens webbplats](#)

¹⁵⁴ *Naturvård* Skogsstyrelsen. Skogsstyrelsen 2021. [Läs om naturvård på Skogsstyrelsens webbplats](#)

¹⁵⁵ *Grön infrastruktur*. Naturvårdsverket 2021. [Läs om Grön infrastruktur på Naturvårdsverkets webbplats](#)

¹⁵⁶ *Friluftslivets år 2021*. Naturvårdsverket 2021. [Läs om Friluftslivets år på Naturvårdsverkets webbplats](#)

Arealen skyddad skog i Skåne behöver öka och det krävs ökad skötsel. Skyddade skogar i Skåne är till stor del av den karaktären att de är skötselkrävande för att de ska kunna bevaras och/eller utvecklas. Arbetet med att långsiktigt skydda skog i Skåne fortgår. Dock skadas fortfarande värdefulla natur- och kulturmiljöer i samband med skogsbruksåtgärder. Många skogliga värdekärnor är för små och isolerade för att kunna klara den biologiska mångfalden. Kunskapsbrist råder var värdekärnorna finns, som till exempel nyckelbiotoper. För att skapa grön infrastruktur behövs inventeringar för att identifiera värdekärnor för att länka samman dem i ett större landskapsperspektiv.

15.4.1 Generationsmålet

För att klara generationsmålet¹⁵⁷ behöver stora arealer skyddas, varvid långsiktiga medel behövs. Det gäller även medel till skötsel av skyddade områden. Osäker medeltillgång medför att satsningar för friluftsliv och skötsel/restaureringar i nya naturreservat inte genomförs.

15.4.2 Ekosystemtjänster

Större variation i skogsproduktionen behövs för att klara den biologiska mångfalden och kunna möta hot från brand, storm, skadedjur och sjukdomar.

Statusbedömningen av skogens ekosystemtjänster för att kunna möta dessa hot är att den är otillräcklig¹⁵⁸.

15.4.3 Askåterföring, biobränsle och förurning

Trots minskning av svavelnedfall till skog är markvattnet fortfarande försurat i norra Skåne¹⁵⁹. Ett intensivt skogsbruk med stort uttag av biobränsle bidrar till förurning och förtar effekten av minskat nedfall. Askåterföringen behöver bli större för att minska förurningen. De senaste 5 åren har andelen anmäld areal för biobränsleuttag i Skåne varit omkring 90 procent av den anmälda arealen för föryngringsavverkning¹⁶⁰. Askåterföring nationellt genomförs på ungefär 5 procent av den areal som slutavverkas per år^{161,162}.

15.4.4 Biotoper och kulturmiljöer

Arbete pågår för att negativ påverkan på miljön vid avverkningar ska vara så liten möjligt. Avverkningar med negativ påverkan på hänsynskrävande biotoper i Götaland var vid senaste mätningen 44 procent¹⁶³. Andelen negativ påverkan på enskilda kulturlämningar i Götaland var 26 procent. Den högsta skadenivån sedan mätningarna började 2012. De vanligaste skadeorsakerna är markberedning och plantering¹⁶⁴. Otillräckliga resurser inom berörda myndigheter för tillsyn och uppföljning av kulturlämningar kan försvåra måluppfyllelsen.

¹⁵⁷ [Generationsmålet. Sveriges miljömål 2021](#)

¹⁵⁸ [Skogens ekosystemtjänster – status och påverkan Rapport 2017/13. Skogsstyrelsen 2018](#)

¹⁵⁹ [Förurning och övergödning i Skåne län](#). IVL Svenska Miljöinstitutet 2020

¹⁶⁰ [Skogsstyrelsens statistikdatabas](#). Skogsstyrelsen 2021.

¹⁶¹ [Rapport 2018:6](#). Skogsstyrelsen 2018

¹⁶² Bruttoavverkning 2020. [Ladda ner från Skogsstyrelsens statistikdatabas](#)

¹⁶³ [Skogsstyrelsens statistikdatabas. Skogsstyrelsen 2021](#) (Miljöhänsyn - databas 6c)

¹⁶⁴ [Hänsynsuppföljning kulturmiljö 2020](#). Skogsstyrelsen 2021

15.4.5 Biologisk mångfald

Arealen gammal skog (äldre än 120 år) och äldre lövrik skog (äldre än 60 år) ökar något i Götaland. Volymen död ved (hård och nedbruten) i Skåne har aningen ökat sedan förra inventeringen¹⁶⁵. Antalet häckande fåglar i skogen har i södra Götaland ökat något under 2020 jämfört med 2019¹⁶⁶.

På grund av viltbete på tall med påföljande skador planteras ofta gran på tallmark, som är för torr och mager för gran. Det kan leda till negativ utveckling för biologisk mångfald och påtaglig förändring av landskapet. Gran på tallmark kommer troligtvis också att drabbas hårdare av barkborreskadorna än gran på granmark¹⁶⁷.

Grenar och toppar av ädellöv, som lagras under vår och försommar i väntan på flisning, innehåller stora mängder insekter. Flisning vid fel tidpunkt är ett allvarligt hot mot många insektsarter¹⁶⁸.

Skogarna i den kontinentala regionen, där Skåne ligger, har ingen gynnsam bevarandestatus¹⁶⁹. Avverkning har stor negativ påverkan på arter som kräver eller gynnas av skoglig kontinuitet¹⁷⁰. En stor del av Sveriges rödlistade arter är knutna till skogar med lång kontinuitet av ädla lövträd¹⁷¹.

Viktiga livsmiljöer är små och ofta fragmenterade. Den gröna infrastrukturen behöver bli bättre för att naturvärden ska kunna bevaras. Övergripande landskapsperspektiv och helhetssyn behövs för att bevara och förstärka mångfalden i skogen.

¹⁶⁵ Skogsdata 2021. SLU Riksskogstaxeringen 2021. [Ladda ner rapporten från SLU:s webbplats](#)

¹⁶⁶ Lunds universitet. Svensk Fågeltaxering. 2020. [Läs mer på sverigesmiljomal.se](#)

¹⁶⁷ Enligt uppgift. Skogsstyrelsen 2021

¹⁶⁸ [Enligt uppgift. Skogsstyrelsen 2021](#)

¹⁶⁹ Sveriges arter och naturtyper i EU:s art- och habitatdirektiv. Naturvårdsverket 2020. [Ladda ner rapporten från Naturvårdsverkets webbplats.](#)

¹⁷⁰ SLU Artdatabanken (2020). Rödlistade arter i Sverige 2020. SLU, Uppsala. [Ladda ner rödlistan från artdatabankens webbplats](#)

¹⁷¹ [Att sköta ädellövskog.](#) Skogsstyrelsen 2021

16 Ett rikt odlingslandskap Skåne län

16.1 Sammanfattning för Ett rikt odlingslandskap i Skåne

En förutsättning för Ett rikt odlingslandskap är att naturvärdena som finns i olika landskapselement bevaras. Den totala åkerarealen har under längre tid minskat på grund av rationalisering och tätortsutbyggnad. Antalet småbiotoper och landskapselement har minskat liksom arealen betesmarker och slåtterängar. Det krävs samverkande insatser för landsbygdsutveckling för att stoppa den negativa trenden. De viktigaste faktorerna för ett rikt odlingslandskap är aktiva lantbrukare och betande djur.

16.2 Utveckling i miljön och målbedömning för Ett rikt odlingslandskap i Skåne

- Trenden för utvecklingen i miljön är NEGATIV
- Nås miljö kvalitetsmålet till 2030? NEJ

16.3 Åtgärdsarbete för Ett rikt odlingslandskap i Skåne

16.3.1 Åtgärder på regional nivå – myndigheter

- Under 2016–2020 har 297 hektar våtmark anlagts eller restaurerats i Skåne.¹⁷²
- Under 2020–2022 arbetar Länsstyrelsen Skåne med pollineringsuppdraget, alltså att gynna vilda pollinatörer, genom informationsspridning, kunskapshöjning och bred samverkan (bland annat med Lunds universitet, Skogsstyrelsen, Naturskyddsföreningen, Trafikverket och E.ON). Cirka 58 hektar sandmark har restaurerats för att gynna hotade vildbin.
- Pandemin har ökat behovet av friluftsliv. Länsstyrelsen Skåne har därmed informerat mer om allemansrätten.
- 2021 har varit friluftslivets år, med fokus på att få ut folk, bland annat genom aktiviteten Hittaut¹⁷³.
- På Kullaberg har Länsstyrelsen Skåne anlagt en tillgänglighetsanpassad led.
- Restaurering och skötsel av naturtyper och leder har genomförts inom Länsstyrelsen Skåne, bland annat genom projektet Life restored.
- Länsstyrelsen Skåne har arbetat med skydd av biologiskt kulturarv genom allmogeaårar för hotade åkerogräs i bland annat Lyngsö och Maglehem.
- För att höja kunskapen om betydelsen av genetisk variation, hos vilda populationer av arter, för motståndskraftiga ekosystem genomfördes en workshop hösten 2020 av Länsstyrelsen Skåne och genetiker i Europa, via nätverket G-BIKE¹⁷⁴.
- 2020 var sista året för att nysöka stödet ”restaurering av betesmarker och slåtterängar” inom Landsbygdsprogrammet. Det har medfört att färre marker restaurerades med stöd under 2021.

¹⁷² www.atgardswebben.se

¹⁷³ <https://www.orientering.se/provapaaktiviteter/hittaut/>

¹⁷⁴ Genomic Biodiversity Knowledge for Resilient Ecosystems. [Läs mer på g-bikegenetics.eu](http://las-mer-pa-g-bikegenetics.eu)

- Ett ökat bidrag till bekämpning av invasiva främmande arter har resulterat i fler åtgärder i Skåne län¹⁷⁵. Under 2021 har Länsstyrelsen Skåne haft fokus på gul skunkkalla. En informationssatsning om jätteloka och markägarens skyldigheter har genomförts.
- Den genetiska variationen hos bondkatten är god. Men 2021 införde Jordbruksverket¹⁷⁶ nya regler gällande katter. Reglerna reglerar hur och när katter får reproducera sig, vilket kan medföra att bondkattens genetiska variation minskar.
- Länsstyrelsen Skåne har anordnat en rad rådgivningar och kurser inom lantbruket och de gröna näringarna samt för att gynna kulturella och biologiska värden.
- Länsstyrelsen Skåne samordnar forn- och kulturlandskapsvård i länet samt bidrar till förvaltning av värdefulla kulturmiljöer (7:2-bidrag). Cirka 250 miljöer vårdas genom avtal med markägarna, till exempel fornlämningar, kvarnar och stråtak.¹⁷⁷
- Länsstyrelsen Skåne har träffat överenskommelse med Kulturen i Lund om att Friluftsmuseet Kulturens Östarp ska bli kulturresevat. Syftet är att bevara och utveckla den kulturhistoriska miljön, det biologiska kulturarvet samt de hävdgynnade värdena, med utgångspunkt i områdets agrara bakgrund.¹⁷⁸

16.3.2 Åtgärder på kommunal nivå och inom regioner

- Många kommuner arbetar med att förbättra landskapets vattenhållande förmåga. Genom Segeåprojektet skapas årligen fler våtmarksytor¹⁷⁹.
- Ett flertal kommuner arbetar aktivt med att bekämpa invasiva främmande arter, bland annat Kristianstad, Klippan, Lund, Svedala, Tomelilla, Trelleborg, Ängelholm, Helsingborg, Höganäs och Åstorp¹⁸⁰.
- Kommuner har beviljats LONA-bidrag för att gynna vilda pollinatörer.

16.3.3 Åtgärder inom näringslivet

- För att uppfylla villkoren inom miljöersättningarna för betesmarker och slåtterängar och för att hålla markerna i gott skick gör många lantbrukare årliga röjningsinsatser. Lantbrukarnas arbete med sina marker är i särklass den viktigaste insatsen för den biologiska mångfalden.
- Det besvärliga åkerogräset renkavle har ökat betydligt, fler ansökningar om att inte behöva hålla viss åkermark beväxt har skickats till Länsstyrelsen Skåne, och de flesta har beviljats, vilket är bra för att kunna få bukt med ogräsproblemet.
- Kurser om att gynna mångfalden i jorden har arrangerats. HIR (Hushållningssällskapets Individuella Rådgivning)¹⁸¹ är största arrangören.

¹⁷⁵ www.atgardswebben.se

¹⁷⁶ Jordbruksverket.se - så sköter du din katt

¹⁷⁷ Se exempelvis Länsstyrelsen Skåne dnr 434-39210-2020 Bösamöllan, dnr 434-38265-202 Blåherremölla, dnr 434-7195-2020 Häljarps kvarn, dnr 434- 38944-2020 Kvarnviks valskvarn, dnr 434- 39156-2020 Nämndemansgården.

¹⁷⁸ Dnr 435-22969-202, Beslut om intrångsersättning.

¹⁷⁹ www.atgardswebben.se

¹⁸⁰ www.atgardswebben.se

¹⁸¹ hushallningssallskapet.se/ - HIR

16.3.4 Övriga åtgärder

- Skånes hembygdsföreningar vårdar och tillgängliggör många kulturmiljöer, till exempel traditionella fyrlängade gårdar och kvarnmiljöer.

16.4 Tillstånd och målbedömning för Ett rikt odlingslandskap i Skåne

Målet Ett rikt odlingslandskap bedöms inte nås till 2030 och trenden för utvecklingen i miljön är fortsatt negativ.

Landskapet blir allt mer homogent, med liten variation av småbiotoper och strukturer. Mycket av den biologiska mångfalden försvinner och arterna utarmas genetiskt när de minskar kraftigt i antal och isoleras i landskapet. Skåne är det artrikaste landskapet i Sverige men har även flest hotade arter. Förlusten av biologisk mångfald är för snabb för att kunna hejdas med det arbetssätt och den arbetstakt som råder nu.

Trenden går mot färre men större lantbruksenheter. Det är viktigt att bromsa exploateringen av åkermark för att säkerställa livsmedelsproduktionen och hålla landskapet öppet. Större lantbruksenheter ger ett mer homogent landskap vilket missgynnar biologisk mångfald. Även minskningen av antalet betande djur är ett hot mot många arter då deras livsmiljöer minskar.¹⁸² Följden blir även att ekosystemtjänster, till exempel pollinering, blir sämre.

16.4.1 *Precisering 3 ekosystemtjänster, 4 Variationsrikt odlingslandskap, 5 Gynnsam bevarandestatus och genetisk variation, 7 Hotade arter och naturmiljöer, 10 Bevarade natur- och kulturmiljövärden*

Det är i odlingslandskapets gräsmarker som flest hotade arter finns^{183 184}. Även gräsmarkerna som biotop har en dålig bevarandestatus. Hävdade marker försvinner och vissa av de kvarvarande markerna har inte optimal skötsel.

Under lång tid har antalet fjärilar och fåglar i odlingslandskapet minskat. Detta på grund av att odlingslandskapet blir allt mer homogent med minskat livsutrymme för många arter¹⁸⁵.

Ekologisk produktion i slättbygd har ökat mellan 2009 och 2019¹⁸⁶. I genomsnitt ger ekologisk odling 30 procent fler vilda arter jämfört med konventionell odling. Den biologiska mångfalden ökar, och även ekosystemtjänsterna pollinering och naturliga fiender till skadegörare ökar med ökad andel ekologisk odling¹⁸⁷.

Arbetet med anläggning och restaurering av våtmarker måste fortsätta för att säkra landskapets vattenhållande förmåga samt för att säkra livsmiljön för de arter som är beroende av denna miljö. Mer ekonomiska medel krävs för att fler våtmarker ska kunna anläggas och restaureras.

¹⁸² [Flera indikatorer på sverigesmiljomal.se](https://sverigesmiljomal.se)

¹⁸³ Rödlistade arter i Sverige 2020 – SLU Artdatabanken

¹⁸⁴ Sveriges arter och naturtyper i Eu:s art- och habitatdirektiv. Resultat från rapportering 2019. ISBN 978-91-620-6914-8

¹⁸⁵ [Indikatorn Fjärilar och fåglar i odlingslandskapet på sverigesmiljomal.se](https://sverigesmiljomal.se)

¹⁸⁶ [Indikatorn Ekologisk produktion i slättbygd på sverigesmiljomal.se](https://sverigesmiljomal.se)

¹⁸⁷ [Läs artikel på SLU:s webbplats](https://slu.se)

16.4.2 Precisering 6 Växt- och husdjursgenetiska resurser

För att bevara den genetiska variationen hos bondkatten måste ett långsiktigt bevarandearbete påbörjas innan den genetiska variationen minskar.

16.4.3 Precisering 8 Främmande arter och genotyper

Länsstyrelsen Skåne ser att utbredningen av flera, nu klassade, invasiva arter ökar, framförallt i utkanten av brukad mark. Det finns även ett ökande problem med att fler arter, som tidigare inte varit invasiva, nu börjar betar sig invasivt. Detta kan på sikt skapa sämre förutsättningar för pollinatörer, ge ökad igenväxning och generellt försämrade ekosystemtjänster. Ökade ekonomiska resurser krävs för att hejda utvecklingen.

16.4.4 Precisering 10 Bevara natur- och kulturmiljövärden, 11 Kultur- och bebyggelsemiljöer

I Skåne finns stora kulturhistoriska värden knutna till odlingslandskapet. Det moderna jordbruket har dock inneburit att värdena successivt utarmats samt att de traditionella bebyggelsemiljöerna förändrats. Avstyckning av gårdar, förändrad foderhantering, med mera, leder till att allt fler av jordbrukets ekonomibyggnader på sikt riskerar att förfalla eller rivas. Tillgängliga bidragsmedel är otillräckliga för att minska den negativa trenden. Dagens klimatomställning ställer nya krav på landskapet, till exempel påverkar stora solcellsparkar fornlämningar samt upplevelsen av jordbrukslandskapet som helhet.

16.4.5 Precisering 12 Friluftsliv

Den minskade arealen betesmarker och slåtterängar är negativ för friluftslivet då naturbetesmarker är viktiga rekreationsområden.

17 God bebyggd miljö Skåne län

17.1 Sammanfattning för God bebyggd miljö i Skåne

Länsstyrelsen Skåne, Region Skåne, kommuner och andra samhällsbyggnadsaktörer arbetar målinriktat mot att nå miljömålet god bebyggd miljö till 2030. Kommunernas fysiska planering spelar en mycket viktig roll för att skapa goda förutsättningar för en god bebyggd miljö. Kommunala översiktsplaner och detaljplaner hålls aktuella i samtliga skånska kommuner. Trots att trenden för utvecklingen är positiv bedöms inte de nuvarande resurserna vara tillräckliga för att nå miljömålet till 2030.

17.2 Utveckling i miljön och målbedömning för God bebyggd miljö i Skåne

- Trenden för utvecklingen i miljön är POSITIV
- Nås miljö kvalitetsmålet till 2030? NEJ

17.3 Åtgärdsarbete för God bebyggd miljö i Skåne

17.3.1 Åtgärder på regional nivå – myndigheter

- **Länsstyrelsen Skåne** har under 2021 fördelat 9,4 miljoner kronor i bidrag till kulturhistoriskt värdefull bebyggelse (Kulturmiljövårdsanslaget, 7:2). Detta är ett stöd till fastighetsägarens (föreningar, företag, kommuner, privatpersoner med flera) direkta kostnader men även till värdefull antikvarisk rådgivning som leder förvaltningen i långsiktig riktning. Till detta har även 600 000 kronor avsatts till underlag inför åtgärder på kulturhistorisk värdefull bebyggelse. Länsstyrelsen ser att kulturmiljövårdsanslaget är angeläget i arbetet med kulturhistorisk värdefull bebyggelse och för att nå fastighetsägare. Efterfrågan är stor, med långt fler ansökningar än det finns medel att tilldela
- **Länsstyrelsen Skåne** har med hjälp av kulturmiljövårdsanslaget tagit fram fördjupade kunskapsunderlag för 27 områden av riksintresse för kulturmiljövården. Områdena ska bearbetas och dialog föras med berörda kommuner och Riksantikvarieämbetet. Syftet är att aktualisera länets riksintresseanspråk¹⁸⁸ samt få tydligare kunskapsunderlag som kan underlätta kommunernas hantering av anspråken.
- **Länsstyrelsen Skåne** har under 2020 tagit fram och implementerat den nya Handlingsplanen för Klimatanpassning i Skåne för åren 2020–2024¹⁸⁹. Implementeringen har skett genom information till kommunerna samt genom samverkan inom Klimatsamverkan Skåne (KSS).

17.3.2 Åtgärder på kommunal nivå och inom regioner

- **Länsstyrelsen Skåne** har genom samrådsprocesser och rådgivning till länets kommuner, och i samband med regionplaneringen, försökt öka fokus på

¹⁸⁸ Mer information om arbetet med översyn och aktualisering av riksintresseanspråken för kulturmiljö i Skåne finns att läsa på [Länsstyrelsen Skånes webbplats](#).

¹⁸⁹ Länsstyrelsen Skåne, *Handlingsplanen för Klimatanpassning i Skåne för åren 2020–2024*. [Ladda ner handlingsplanen från Länsstyrelsen Skånes webbplats](#)

arkitektoniska och kulturhistoriska värden i linje med den nationella politiken för *Gestaltad livsmiljö*¹⁹⁰.

- **Länsstyrelsen Skåne** har under det gångna året verkat för miljömålet god bebyggd miljö genom sin rådgivande roll i framtagnandet av planer enligt plan- och bygglagen. Mellan den 1 oktober 2020 och den 1 oktober 2021 har ett 80-tal planmöten hållits med de kommuner som efterfrågat rådgivning inom detaljplanering och översiktsplanering.
- **Region Skåne** har av regeringen fått i uppdrag att ta fram en ny regional transportinfrastrukturplanen för Skåne 2022–2033. Syftet är bland annat att samordna den långsiktiga infrastrukturplaneringen i Skåne. Den regionala transportinfrastrukturplanen ska beskriva vilka åtgärder som bör prioriteras för att bidra till uppfyllandet av de transportpolitiska målsättningarna samt klimatmålen.
- **25 av de skånska kommunerna** är inne i en aktiv översiktsplaneprocess. Under 2021 antogs tre översiktsplaner och tematiska tillägg.

17.4 Tillstånd och målbedömning för God bebyggd miljö i Skåne

Medvetenheten om och ansvarstagandet för att hantera olika miljöutmaningar i samband med den fysiska planeringen har ökat. Dock är bedömningen att målet inte är möjligt att nå till 2030 utifrån idag beslutade styrmedel och åtgärder. Skånes kommuner med flera samhällsbyggnadsaktörer behöver utveckla samordningen och öka samverkan. Samhällsbyggnadsprocessen är komplex och berör många olika intressen, vilka många gånger behöver vägas mot varandra. Ytterligare personella och monetära resurser måste också tillföras. Det krävs även att det finns fysiska förutsättningar, som tillgång till god kollektivtrafik och service, för att livsstilsförändringar hos den enskilde medborgaren ska underlättas.

17.4.1 Hållbar samhällsplanering och bebyggelsestruktur

Skånes kommuner arbetar aktivt med fysisk planering. Kommunens översiktsplaner spelar en viktig roll i att pröva lokaliseringen och behovet av olika markanvändningar. Flertalet av Skånes kommuner arbetar med att utveckla befintliga tätorter och stärka befintliga bebyggelsestrukturer genom att värna om ett varierat utbud av bostäder, arbetsplatser, service och kultur.

17.4.2 Infrastruktur och transporter

Skåne har en unik flerkärnig ortsstrukturer med en hög tätortstäthet, åtta regionala kärnor och 250 mindre tätorter, vilket skapar ett annat resmönster än i andra storstadsregioner. Befintliga orter behöver stärkas och bindas samman för att kunna säkerställa en långsiktigt god hushållning med mark och vatten.

Skåne har en omfattande genomfartstrafik och trafiken förväntas öka kraftigt. Trafikverkets kapacitetsutredning för transportsystemet i Sverige visar på allvarliga brister och trängsel i Skåne, främst för tågtrafiken¹⁹¹. Fossilbränsleberoendet i länet är högt. Utsläppen av växthusgaser är fortfarande en stor utmaning, trots en redan relativt stor minskning i förhållande till Sverige som helhet.

¹⁹⁰ Boverket, *Arkitektur och gestaltad livsmiljö*. [Läs mer på Boverkets webbplats](#)

¹⁹¹ Trafikverket, *Kapacitetsutredning för transportsystemet*. [Läs mer på Trafikverkets webbplats](#)

17.4.3 Kulturvärden i bebyggd miljö

Det är en låg sannolikhet för att värdefulla kulturmiljöer i Skåne ska vara bevarade till 2030. Arbetet med att säkerställa miljöerna i detaljplaner/områdesbestämmelser går långsamt. Särskilt drabbar detta landsbygdens kulturmiljöer då rivningslov inte krävs utanför planlagt område. Flera av Skånes kommuner saknar samtidigt kulturmiljöunderlag. Behovet att uppdatera befintliga kulturmiljöunderlag är stort, då flera inte bygger på aktuella inventeringar.

De kunskapshöjande satsningar som görs inom ramen för Gestaltad livsmiljö kan leda till att värdefulla kulturmiljöer i högre grad används och utvecklas. Samtidigt har färre kommuner i Skåne egen antikvarisk kompetens idag än 2015; istället köps tjänsten in vid punktinsatser. Eftersom det samtidigt finns ett starkt förändringstryck/exploateringstryck i Skåne kan kulturmiljöfrågorna ha svårt att hävda sig i planeringssammanhang. För att Länsstyrelsen ska kunna stötta kommunerna krävs att kulturmiljöanslaget för vård, information och tillgänglighetsinsatser markant ökar under perioden.

Vi ser att Länsstyrelsen Skånes pågående aktualisering av riksintressen för kulturmiljövården kommer vara färdigställd 2030 och ge tydligare och bättre beskrivna riksintressen som stöd till kommunernas planering. Samtidigt finns ett behov av att stärka kulturlandskapets roll i lagstiftningen för att övriga värdefulla landskapstyper ska kunna utvecklas och bevaras.

17.4.4 Natur- och grönområden

Det råder brist på allemansrättslig mark och tillgängliga grönområden av god kvalitet inom framför allt de sydvästra delarna av länet. Enligt den regionala handlingsplanen för grön infrastruktur, som tagits fram för Skåne avseende perioden 2019–2022, behöver kommunernas översiktsplaner innehålla riktlinjer för hur man avser öka skyddet och tillgången på tätortsnära natur¹⁹². Detta gäller generellt över hela länet men framför allt i Skånes tätbefolkade kommuner med stor konkurrens om marken.

17.4.5 Hälsa och säkerhet

Många av Skånes städer förtätas. Detta innebär att mark som tidigare varit svår att exploatera bebyggs, till exempel för att den ligger i ett utsatt läge invid miljöpåverkande verksamheter eller att det finns markföroreningar. Sedan 2016 kan kommunerna söka ett särskilt bidrag för att finansiera sanering av förorenad mark inför byggande av bostäder. Skånska städer byggs även ut längs med kusterna vilket innebär ökade risker för tillkommande samhällsstrukturer så som bebyggelse och infrastruktur vid till exempel havsnivåhöjningar till följd av ett förändrat klimat. Större hänsyn behöver tas till hälso- och säkerhetsaspekter i den kommunala fysiska planeringen.

Skåne har förhållandevis höga halter av luftföroreningar jämfört med andra delar av landet, vilket beror på transporter från kontinenten och intensiv trafik, särskilt i de

¹⁹² Region Skåne, *Grönstruktur i Skåne – Strategier för en utvecklad grön struktur* (2012). [Ladda ner rapporten från Region Skånes webbplats](#)

sydvästra delarna¹⁹³. Den vanligaste störningen i Skåne som helhet är störning från vägtrafikbuller, och var fjärde skåning upplever sig störd av vägtrafikbuller minst en gång per vecka. Störningarna leder bland annat till svårigheter att sova med öppet fönster.¹⁹⁴ Flertalet kommuner arbetar aktivt med att succesivt åtgärda bullersituationen inomhus. Kommunerna har även en aktiv samverkansgrupp för kontroll av miljökvalitetsnormer för utomhusluft. Arbetet ska leda till en förbättring av utomhusluften, vilket också påverkar inomhusluften.

17.4.6 Hushållning med energi och naturresurser

Jordbruksverket har sammanställt en rapport (2021)¹⁹⁵ för att undersöka exploateringen av jordbruksmark under perioden 2016–2020. Rapporten visar att jordbruksmark exploateras i samma omfattning som tidigare. Skåne är det län som har högst andel exploatering av jordbruksmark med 763 hektar. Jordbruksmarken exploateras främst för att bygga bostäder.

Skånes produktion av förnybar energi i form av solenergi, vindkraft och biogas behöver öka avsevärt, samtidigt som dess placering i vissa fall sker på brukningsvärd jordbruksmark. Energianvändningen i bostäder och byggnader måste minska och energin användas

¹⁹³ Trafikverket, *Bullerfria områden i Skåne – Del 2: Redovisning av pilotprojekt i Helsingborgs stad och Hässleholms kommun* (2004), [Ladda ner rapporten från Trafikverkets webbplats](#)

¹⁹⁴ Miljösamverkan Skåne, *Vägtrafikbuller – Projekt inom Miljösamverkan Skåne* (2010), [Ladda ner rapporten från Miljösamverkan Skånes webbplats](#)

¹⁹⁵ Jordbruksverket *Exploatering av jordbruksmark 2016-2020, Rapport 2021:08* (2021), [Ladda ner rapporten från Jordbruksverkets webbplats](#)

18 Ett rikt växt och djurliv - Skåne

18.1 Sammanfattning för Ett rikt växt och djurliv i Skåne

Värdefulla habitat fragmenteras i det skånska landskapet, antalet hotade arter ökar och invasiva främmande arter fortsätter att sprida sig. Brist på grön infrastruktur i landskapet förhindrar arter att sprida sig. Tillståndet för naturtyper och arter är inte gynnsam och påverkan på ekosystemen fortsatt hög. Större hänsyn behöver tas vid allt nyttjande av landskapet, skydd och skötsel av naturmiljöer behöver öka, liksom anpassade styrmedel.

18.2 Utveckling i miljön och målbedömning för Ett rikt växt och djurliv i Skåne

- Trenden för utvecklingen i miljön är NEGATIV
- Nås miljö kvalitetsmålet till 2030? NEJ

18.3 Åtgärdsarbete för Ett rikt växt och djurliv i Skåne

18.3.1 Åtgärder på regional nivå – myndigheter

- **Länsstyrelsen Skåne** har beslutat om 6 nya statliga naturreservat sedan september 2020 varav flera omfattar skogsmiljöer och under 2021 utvidgades 6 statliga naturreservat.
- Inom arbetet med Grön Infrastruktur¹⁹⁶ har **Länsstyrelsen Skåne** tagit fram en extern karttjänst med habitatspecifika värdetrakter.
- **Länsstyrelsen Skåne** gynnar vilda pollinatörer inom pollineringsuppdraget¹⁹⁷ genom informationsspridning och samverkan med externa aktörer. Inom åtgärdsprogram för hotade arter (ÅGP)-pollinering¹⁹⁸ har 58 hektar restaurerats för vilda bin (inklusive 7 hektar sandstäpp) och inom Lokala naturvårdssatsningen (LONA)-pollinering¹⁹⁹ har 5 projekt beviljats.
- **Länsstyrelsen Skåne** har skött och restaurerat naturmiljöer i hög takt under 2021 tack vare en återställd budget till förvaltning av skyddade områden samt extramedel för restaurering/anläggning av våtmarker.
- **Länsstyrelsen Skåne** har via ÅGP²⁰⁰ genomfört kunskapshöjande inventeringar, röjt fram 135 skyddsvärda träd, monterat upp 12 mulmholkar, placerat ut 500 ekstolpar för grå ladlav, spridit moduler med humlepälsbi och skött 17 rikkärr.

¹⁹⁶ <https://www.lansstyrelsen.se/skane/samhalle/planering-och-byggande/gron-infrastruktur.html>

¹⁹⁷ <https://www.lansstyrelsen.se/skane/djur/hotade-arter/vilda-pollinatorer.html>

¹⁹⁸ <https://www.naturvardsverket.se/amnesomraden/pollinering/fortsatt-riktad-satsning-pa-atgarder-for-vilda-pollinatorer/>

¹⁹⁹ <https://www.lansstyrelsen.se/skane/natur-och-landsbygd/stod-till-naturvard/lokala-naturvardssatsningen-lona.html>

²⁰⁰ <https://www.lansstyrelsen.se/skane/djur/hotade-arter/hotade-djur-och-vaxter.html>

- **Länsstyrelsen Skåne** restaurerar buskrika betesmarker, våtmarker, vattendrag samt ängs- och betesmarker inom EU-projekten Bush Life²⁰¹, Semiaquatic Life²⁰², LIFE CONNECT²⁰³ och LIFE RestoRED²⁰⁴.
- **Länsstyrelsen Skåne** har bekämpat invasiva främmande arter som vresros, parkslide, armeniskt björnbär, rönnsumak och lupin i skyddade områden.
- **Länsstyrelsen Skåne** har ökat kunskapen om marina miljöer genom inventering av botten på Falsterbohalvön och i havsområdet från Valjeviken till Landön, den senare med särskilt fokus på förekomst av kransalger.
- **Länsstyrelsen Skåne** arbetar med förstärkt skydd av marina miljöer genom pågående utvidgning av befintliga naturreservat samt förstärkt skydd för djurlivet på Måkläppen.
- **Länsstyrelsen Skåne** och G-BIKE²⁰⁵ (samverkansprojekt mellan genetiker i Europa) genomförde en workshop hösten 2020 för att höja kunskapen om betydelsen av genetisk variation hos vilda populationer av arter för motståndskraftiga ekosystem.
- **Länsstyrelsen Skåne** ger bidrag till skötsel av cirka 250 kulturmiljöer. Överenskommelse har träffats med Kulturen i Lund om bildande av kulturresevatet Kulturens Östarp²⁰⁶.
- **Trafikverket** arbetar med anpassad skötsel längs artrika vägkanter och har anlagt en rondell vid Åhus med markstörning²⁰⁷ och insådd av lokalt frömaterial.

18.3.2 Åtgärder på kommunal nivå och inom regioner

- Projektet LIFE Coast Adapt²⁰⁸ (**Region Skåne**) arbetar med ålgräsplantering, revskapande och sandfodring för minskad kusterosion.
- Skånska kommuner, vattenråd och privata initiativtagare har anlagt 71,6 hektar nya våtmarker finansierade via **Länsstyrelsen Skånes** Lokala vattenvårdsprojekt LOVA²⁰⁹, Lokala våtmarkssatsningen inom LONA²¹⁰ och Landsbygdsprogrammet LBP²¹¹.
- Tre kommunala naturreservat har bildats sedan september 2020 av **Helsingborg, Lomma och Landskrona kommuner**.
- **Helsingborgs kommun** biotopvårdar Råån vid Gantofta, tar fram samrådsunderlag inför tillståndsansökan för att skapa fria vandringsvägar vid Görarpsdammen.

²⁰¹ <http://bushlife.se/>

²⁰² https://www.semiaquaticlife.se/sv/semiaquatic_sv/

²⁰³ <https://lifeconnects.se/>

²⁰⁴ <https://www.liferestored.se/>

²⁰⁵ <https://www.cost.eu/actions/CA18134/>

²⁰⁶ Dnr 435-22969-202, Beslut om inträngsersättning.

²⁰⁷ <http://sandlife.se/wp-content/uploads/2018/06/Sand-Life-manual-SE-webb.pdf>

²⁰⁸ <https://lifecoastadaptskane.se/>

²⁰⁹ <https://www.lansstyrelsen.se/skane/miljo-och-vatten/stod-for-atgarder-i-vatten/lokala-vattenvardsprojekt-lova.html>

²¹⁰ <https://www.lansstyrelsen.se/skane/natur-och-landsbygd/stod-till-naturvard/lokala-naturvardssatsningen-lona.html>

²¹¹ <https://jordbruksverket.se/stod/programmen-som-finansierar-stoden/landsbygdsprogrammet>

- **Höganäs kommun** har under åren 2016–2021 grävt bort vresros längs 2,7 kilometer kuststräcka.
- **Kristianstads kommuns** ekprojekt sätter upp mulmholkar, planterar ek och röjer fram äldre ekar.
- Finansierat av LONA²¹² har **Simrishamns kommun** lyckats ta bort parkslide vid Vik i samarbete med samfälligheten.
- **Trelleborgs kommun** driver tillsammans med Ståstorpsåns Ekonomiska Förening ett projekt för att restaurera vattendraget och minska transporten av näringsämnen till havet²¹³.
- **Ängelholms kommun** arbetar brett med tätortsnära natur: gräsytor omvandlas till äng i LONA-projekt, träd återplanteras och man förbereder för reservatsbildning.

18.3.3 Åtgärder inom näringslivet

- **E.ON** har skapat sandblottor samt monterat bihotell för att gynna vildbin inom tre ställverk i Skåne.

18.3.4 Övriga åtgärder

- **Skånes hembygdsförbund** gynnar det biologiska kulturarvet genom samarbetsprojektet Ängaliv²¹⁴ med traditionell ängsskötsel samt information om ängens växter.
- **Naturskyddsföreningen Skåne** arbetar med projekt Rädda bina²¹⁵ som sprider kunskap om vildbin och inspirerar till samarbete för att hjälpa dem.
- **Friluftslivets år 2021 – Luften är fri.** En satsning på friluftsliv, naturen och allemansrätten²¹⁶.

18.4 Tillstånd och målbedömning för Ett rikt växt och djurliv i Skåne

Länsstyrelsen Skåne bedömer att målet inte kommer att nås till år 2030. Tillståndet för den biologiska mångfalden i länet är inte gynnsam och brukandet av landskapet tär på de biologiska resurserna. Även om klimatförändringen blir mer påtaglig har markanvändningen fortfarande större påverkan på biologisk mångfald. Det råder brist på lämpliga livsmiljöer och avsaknad av grön infrastruktur förhindrar arter att sprida sig i landskapet. Beslutade eller planerade styrmedel räcker inte.

18.4.1 Gynnsam bevarandestatus, klimat och invasiva arter

Viktiga livsmiljöer för arter är fragmenterade och små i landskapet vilket gör att många arter saknar spridningsmöjligheter. Antalet rödlistade arter i Skåne har ökat²¹⁷,

²¹² <https://www.lansstyrelsen.se/skane/natur-och-landsbygd/stod-till-naturvard/lokala-naturvardssatsningen-lona.html>

²¹³ <https://stastorpsan.se/>

²¹⁴ <https://www.hembygd.se/skane/projekt/angaliv>

²¹⁵ <https://skane.naturskyddsforeningen.se/bi/>

²¹⁶ Friluftslivets år 2021. Naturvårdsverket 2021

²¹⁷ <https://www.artdatabanken.se/globalassets/ew/subw/artd/2.-var-verksamhet/publikationer/31.-rodlista-2020/rodlista-2020>

gräsmarker och skogar i kontinental region har *icke gynnsam bevarandestatus*²¹⁸ samtidigt som främmande arter sprider sig i landskapet. Skyddad natur omfattar 20,6 procent av de marina miljöerna, men endast 3,9 procent av Skånes landyta. Skydd av tätortsnära natur går sakta²¹⁹. Odlingslandskapets arter och naturtyper har sämst status^{1,2}, skyddet är eftersatt, restaureringsstöd har inte gått att söka under 2021, skötseln förlitar sig på miljöersättningarna där fokus ligger på produktion och inte på bevarande av de värdefullaste miljöerna för natur och kultur. Skydd av skånsk ädellövskog har ökat, men är kostsam och underlagen försämras genom utebliven nyckelbiotopsinventering. Klimatförändringar med torra somrar tillsammans med fortsatt uttorkning av landskapet har långtgående effekter i många skånska våtmarker och vattendrag. Kunskapen om havsmiljöerna är fortsatt dålig och belastningen hög.

Större habitatrestaureringar sker genom Bush Life²²⁰, Semiaquatic Life²²¹, LIFE CONNECT²²² och nystartade LIFE RestoRED²²³. Restaurering och skötsel har ökat något inom naturvården tack vare ökade anslag under 2020/2021. Inom pollineringsuppdraget²²⁴ lyfts både livsmiljöer och pollination i ett flertal verksamheter. Arbetet med att bekämpa spridningen av invasiva arter pågår brett i landskapet. Det nya Landsbygdsprogrammet (LBP)²²⁵ antas först 2023 och påverkan på naturtyper och arter är oklar. Medel från LBP, LOVA och ÅGP är viktiga för anläggning av dammar, restaurering av vattendrag, våtmarker, ängs- och betesmarker och röjning av skyddsvärda träd.

Under 2021 har flera stora statliga utredningar och uppdateringar varit på remiss (Havet och människan²²⁶, uppdatering av åtgärdsprogrammet för havsmiljön²²⁷, Stärkt äganderätt, flexibla skyddsformer och naturvård i skogen²²⁸, Tillgängliga stränder – ett mer differentierat strandskydd²²⁹ respektive Skydd av arter - vårt gemensamma ansvar²³⁰), vilka kan få varierande betydelse för om målet uppnås om de implementeras. Utöver nya styrmedel och anslag till skydd, skötsel och återskapande, samt förändring av lagar som till exempel reglerar dikningsföretagen, är

²¹⁸ <https://www.naturvardsverket.se/globalassets/media/publikationer-pdf/6900/978-91-620-6914-8.pdf>

²¹⁹ <https://www.lansstyrelsen.se/skane/tjanster/publikationer/genomforandepplan-for-skydd-av-tatortsnara-natur-i-skane-2016-2020.html>

²²⁰ <http://bushlife.se/>

²²¹ <https://www.semiaquaticlife.se/>

²²² <https://lifeconnects.se/>

²²³ <https://www.liferestored.se/>

²²⁴ <http://www.naturvardsverket.se/Stod-i-miljoarbetet/Bidrag/Lokala-naturvardssatsningen/Pollineringsprojekt-inom-LONA/>

²²⁵ <https://jordbruksverket.se/stod/programmen-som-finansierar-stoden/landsbygdsprogrammet>

²²⁶ <https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/statens-offentliga-utredningar/2021/01/sou-202083/>

²²⁷ [Remiss om förslag till åtgärdsprogram för havsmiljön - Remisser - Havs- och vattenmyndigheten \(havochvatten.se\)](https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/statens-offentliga-utredningar/2020/11/sou-202073/)

²²⁸ <https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/statens-offentliga-utredningar/2020/11/sou-202073/>

²²⁹ <https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/statens-offentliga-utredningar/2020/12/sou-202078/>

²³⁰ <https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/statens-offentliga-utredningar/2021/06/skydd-av-arter---vart-gemensamma-ansvar/>

det nödvändigt att verksamheter som påverkar den biologiska mångfalden negativt (jordbruks-, skogs- och fiskenäringarna, exploateringar) ökar sin generella hänsyn.

18.4.2 Hållbart nyttjande av ekosystemen

Kunskapen om ekosystemtjänster har successivt ökat, inte minst genom pollineringsuppdraget. Regional samsyn och samplanering mellan samtliga aktörer som nyttjar naturens resurser i landskapet krävs om ekosystemen ska nyttjas hållbart. Ekonomisk värdering av ekosystemtjänsterna kan behövas, men bör göras med eftertanke. Målet är att bibehålla och restaurera resilienta ekosystem med stabila populationer som har god genetisk variation.

18.5 Hur har medel fördelats i länet från Riksantikvarieämbetets anslag till åtgärder som gynnar Ett rikt växt- och djurliv och vad har det resulterat i?

Precisering	Medel från RAÄ:s anslag (SEK)	Åtgärder (ev de viktigaste)	Förväntade resultat
Biologiskt kulturarv	364 278 kr	Beteshävd och ängsslåtter delvis med lie, delvis röjsåg/tråd på Örnäs, Ängaliv och Ö Sallerup prästgårdsparken	Hindra igenväxning, solbelysa kulturarvet och främja en slåttergynnad flora
Tätortsnära biologiskt kulturarv	cirka 200 000 kr	Slåtter på fornlämningar, framförallt med röjsågssklinga eller tråd	Hindra igenväxning, solbelysa kulturarvet och främja en slåttergynnad flora
Tätortsnära övrig kulturmiljö	cirka 800 000 kr	Slåtter på fornlämningar, framförallt med röjsågssklinga eller tråd	Hindra igenväxning, solbelysa kulturmiljön och främja en slåttergynnad flora

Länsstyrelsen
Skåne